

ΑΠΡΙΑΙΟΣ 1873. — ΤΕΥΧΟΣ ΜΑ'.

ΛΟΓΟΣ

Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῆς κοινῆς.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 199 καὶ τέλος).

Δὲν παρήγαγε τὰ θαυμασιώτατα ἀποτελέσματα; Δὲν ἐξήσκησε τὴν εὐεργετικωτάτην ἐπίδρασιν ἐν τε τῇ ἐξωτερικῇ καὶ ἐσωτερικῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου; Δὲν εἶνε ὁ ἐχθρὸς πάσης κα-
ταβολῆς, ἀδικίας, ἀτιμίας, ἀκαθαρσίας καὶ παντὸς αἰτήρου καὶ χαίμερτος καὶ βλαβεροῦ τῷ ἀνδρὶ ἢ τῇ γυναικί, τῷ κυβερνῶντι ἢ τῷ κυβερνωμένῳ; Δὲν διέπραξε πλέον τῶν ἄλλων θρησκευτι-
κῶν συστημάτων, καὶ τοι δὲν ἐπαγγέλλεται νὰ διδάξῃ τὴν πο-
λιτικὴν, ἕπως ἀσφάλισῃ τῷ ἀνθρώπῳ τὰ ἀναγκαλλοτρίωτα δίκαιά
του οὐχὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως οὐκ ἐπιβλητῆς τυπικῶν θεσμῶν,
ἀλλ' ἐργῶν ἐνδοῦ τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου τὰς ὀ-
ρθὰς ἀρχάς, ἐφ' ὧν δέον πᾶσαι αἱ ἐξωτερικαὶ διατάξεις, θεσμοί,
κινήσεις καὶ αὐτενεργεῖαι νὰ βασιθεύωσιν; Ὁ Χριστιανισμὸς λοι-
πὸν δὲν εἶνε τυπικὸς μηχανισμὸς καὶ ξηρὸν σύστημα διατάξεων
ἢ κανόνων, ἀλλὰ πνεῦμα καὶ ζωὴ—εἶνε ἡ πίστις, ἡ ἀλήθεια τοῦ
Θεοῦ, ἡτις ἐὰν διαβαίῃ διὰ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐνεργῇ
ἐνδοθεν ἐξωτερικῶς, τὸ δόσόν, ὁ μῦθός, ὁ λόγός, ἡ ἀλήθεια εὐ-
εργετικῶν αὐτενεργειῶν διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἀνθρώπου τάχιστα ὀ-
φανεῖται καὶ ὁ ἀεὶ ἐξαιρουμένονος νὰ ἐργάζωνται διὰ τὸ καλὸν
ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον ἐπ' αὐτῶν ἐπενεργεῖ ἡ ζωὴ αὐτῆς πνεύματος. Ὅσον
(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τομ. Δ'. Τεύχος ΜΑ').

τοιοῦτος ὢν ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους πιστοὺς, εὐφρονοῦς, φιλοπό-
νους, ἀγαθοὺς, εὐπειθεῖς εἰς πάσας τὰς κοινῆς ὁδοὺς τῆς ζωῆς·
ποιεῖ αὐτοὺς ἵνα ζῶσι σωφρόνως, δικαίως καὶ εὐσεβῶς καὶ εὐ-
ματαρροθιμίζοντες τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν καὶ παρακινῶντες πάντας
τοὺς ἀσπαζομένους τῆς ἀληθείας τοῦ νὰ ζῶσιν ἐν ἀμειβίμῳ ἀγάπῃ,
ἐπιδιώκωσιν ἀδικαίετως τὴν μεταρρύθμισιν, τὴν εὐεργετικὴν
πράξιν ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ἐξωτερικῆς ζωῆς.

Ὁ Χριστιανισμὸς ἐκ τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐσωτε-
ρικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου παρήγαγεν ὑπὲρ πάντα ἄλλα θρη-
σκευτικὰ συστήματα τὴν ὀρθοτάτην φιλολογικὴν ἔρεσιν καὶ τὰ
καλλίστα φιλολογικὰ προΐόντα, καὶ ἔθθη τὴν ἀνθρωπίνην δι-
άνοισιν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀνακαλύψεως. Ὅτε τὸ φῶς τῆς
ἀληθείας τοῦ εἶχε σβύσει μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, διαρκούντων τῶν σκο-
τεινῶν αἰώνων, τὸ φῶς τῆς μαθήσεως καὶ ἐπιστήμης δὲν ἔ-
ειμῃ ἀσθενὴς τις περιπαταμένη φλόξ, χρησιμεύουσα μόνον ἵνα
ποιήσῃ τὸ σκότος ὀρατότερον. Ὅτε ἡ Ἁγία Γραφή ἢ ἐμπειρι-
χουσα τὴν θεῖαν τοῦ διδασκαλίου προήχθη εἰς τὸ φῶς ἀπὸ τῶν
σκοτεινῶν καὶ εὐρωπῶν σελημῶν τῶν μόνων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς
ἐν τῇ δόσει μεταρρυθμίσεως, ὅτε αὕτη ἤστρωσε τὸ λαμπρὸν τῆς
φωὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι τῆς Εὐρώπης, τότε ἔγινεν εἰς τὴν ὑπνώτουςαν
ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὡς ζωὴ ἐκ Θεοῦ, εἰς δὲ τὴν μύθησιν, ἐλευθε-
ρίαν, ἐπιστήμην καὶ ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν ὡς ἡ πίστις ἢ ματα-
δοῦσα νέαν ζωὴν εἰς τὰ ξηρὰ ὅσα ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς ὀρέσεως
τοῦ Ἰεζεκιήλ (Ἰεζ. λζ'. 1—10). Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ
29.

τοῦ πακιστοῦ δεσμοῦ ἐλύθη, τοῦ ὁποῦ ἐπὶ πολὺν καιρὸν ὑπῆρξεν αἰχμαλώτου· ἡ ἀλλήθεια ἠλευθερώσεν αὐτὸν καὶ ἐβλάξεν αὐτὸν τὰ θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα. Ἡ πορεία ἐπὶ πᾶν εἶδος ἀνθρωπίνης ἐρεύνης, ἐπὶ τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἐποίησε τηλικαύτην πρόοδον, ἥλικη οὐδεμία ἄλλη ποτὲ ἐγένετο. Ἐξέτασθε τὴν γεωμετρολογίαν, τὴν ἐλευθερίαν, τοὺς θεσμούς, τὰς συνθηκὰς, τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἔνθα ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐξουσιάζει ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῶν κατοίκων των καὶ τὸ εὐαγγέλιόν του καλύπτεται ἀπὸ τῆς ἐρεύνης αὐτῶν· εἶτα δὲ λάθετε οἰανδήποτε χώραν, ἔνθα ὁ Χριστιανισμὸς ἰσχύει, γνωρίζεται καλῶς καὶ ἀγαπᾶται καὶ τὸ εὐαγγέλιόν του ἀναγινώσκεται ἐπιμελῶς, καὶ ἀντιπραδᾶτε αὐτὴν ὑπ' ὄψας ταύτης τὰς ἐπιφύεις μὲ τὰς προσηγουμένας. Ἀνεύρατε καλῶς ἐπὶ ταύτης καὶ ἐκείνης τῆς εἰκόνας, καὶ θὰ διακρίνητε εὐθὺς τὴν διαφορὰν. Μὲ ἄλλας λέξεις: συγκρίνατε τὰς ἀληθείας καὶ κατ'ἐπιπέδω Χριστιανικὰς χώρας. Δὲν ζητῶ νὰ περυσῆτε εἰς τὰς σκοτεινὰς χώρας ἀποκλειστικῶν ἐθνικῶν. Συγκρίνατε τινα ἐκ τῶν παλαιῶν ἱστορικῶν ἐθνῶν, κλεῖσθέντων ἐν τῇ πορείᾳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ, π. χ. Σικωτίαν καὶ Ἰσπανίαν, Ἀγγλίαν καὶ Ἰταλίαν, Ἀμερικὴν καὶ Γαλλίαν, καὶ ἀρίστη ὑμᾶς ἐλευθερίως νὰ ἐξαγάγητε τὸ συμπέρασμα καὶ ἐξηγήτητε τὸ γεγονός ὅπως ἀπαντᾶται φανερὸν πνεύμα ὁ ζῶν Χριστιανισμὸς καὶ τὸ εὐαγγέλιόν του εἶνε εὐλογία εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὁ δὲ νεκρὸς καὶ ἡ ἐλλείψις τοῦ εὐαγγελίου του κατάρα! Ὁ πιστεύων εἰς τὰς πολυτέλους ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ εὐδελως δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τοῦτο: ἀπὸν δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ του γινώσκεται. «Ὑπῆκατέ μοι, εἰπέ τις εὐσεβής, τοῦ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἀναγινώσκουσι ἐπιμελῶς καὶ συνεχῶς καὶ ποῦ οὐχί, καὶ θέλω γράψαι ἠθικὴν τινα γεωγραφίαν τῶν τόπων ἐκείνων». Τίς, ἐπι νῦν, εἶνε ἡ κατάστασις τοῦ Ἰσπανικοῦ λαοῦ, ὅστις ἕως πρὸ ἀλίγου ἐκλίνα τὸν ἀσπὸν εἰς τὸν ζυγὸν κλήρου γελοιογραφούντος τὸν Χριστιανισμὸν; Ἐν βλάμμα τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν θὰ πληροφρήσῃ ὑμᾶς. Πραγματικῶς, ἐξαρτῶμεν, ἐδόνην ἀπαντῶμεν πνεύμα. Τὸ ἐμπέριον φθίνει, ἡ γεωργία ἀσθενεῖ, αἱ ὠφέλιμοι τέχναι παρακμᾶζουν. Ἰσκαί αἰσθάνεται τις ἐαυτὸν ναρκωμένον ὑπὸ τινος ἀρράτου δυνάμεως; ὁ δὲ λαὸς εἶνε φανταστικὸς ἢ ἐντελῶς ἀπίστος; καὶ εἰς μὲν τοῦ πρώτου τὸν οἶκον ἐξουσιάζει ὁ ἱερεὺς ἥτοι ἐπὶ μόνον θαμίονα, εἰς δὲ τὸν τοῦ δευτέρου λεγὲν ὀλόκληρος. Περᾶσατε τὰ Πυρηναῖα καὶ, εἰσελθόντες εἰς τὴν χώραν τοῦ λεγομένου μεγάλου ἔθνους, ἐρευνήσατε τὸν τόπον καλῶς καὶ θὰ διακρίνητε εὐθὺς τὴν ἠθικὴν ἐξαρτῶμεν τοῦ λαοῦ τούτου. Ἡ αἰτία δὲ τοῦ κακοῦ εἶνε φανερά· διότι τὸ μὲν πλῆθος ὄν ἀμαθέστατον καὶ ὅλος ὑπαγερίων εἰς φανταστικὸν κλῆρον ἀγνοεῖ τί εἶνε ζωὴ πιστὴ εἰς Χριστὸν καὶ τί ἀναγέννησις, τὸ δὲ πεπειθευμένον μέρος εἶνε ἐντελῶς ἀπίστον. Ὅ,τι δὲ λέγομεν εἶνε ἀληθέστατον καὶ ἐμολογεῖται παρ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων Γάλλων. Ἐκαίεν δὲ διαπεράσαντες τὰς Ἀλπεις εἰσελθετε εἰς τὴν Ἰταλίαν, Ὀλλανδίαν, Ἀγγλίαν καὶ Σικωτίαν, καὶ ὅποιον ἐκκλησιαστικὴν διαφορὰν θὰ ἀπαντήσωσιν εὐθὺς οἱ ἐρηλικοί ὑμῶν! Οἱ ἀνθρώποι φαίνονται μὲ ὄψιν ἀληθινῆς ἀνεξαρτησίας, ἡ δὲ ἠθικὴ των διαφόρησις εὐθὺς καθίσταται δῆλη. Ἰσκαί-

χει ἐν αὐτοῖς φιλεργία, ἐπιδεδξιότης, διδασκαλία θρησκευτικὴ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἀληθινὴ εὐημερία· καίτοι δὲ παρ' αὐτοῖς ὑπάρχουσι κακίαι καὶ δυστυχίαι, ἀλλ' αὐταὶ εἶνε ὡς αἱ φαινόμενα κηλίδες ἐν τῷ θίκῳ τοῦ Ἥλιου, αἵτινες δὲν θάλονται τὸ φῶς του. Τίς εἶνε ὁ λόγος τῆς διαφορᾶς ταύτης; Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ λαμπρότερος οὐρανός; δὲν ὑπάρχουσι ἐκεῖ ὠραιότερα σκηναὶ τῆς φύσεως; μόνον διότι πιστεύουσιν ἀληθῶς εἰς τὰς θείας ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ καταγίνονται νὰ βάλωσιν εἰς πρᾶξιν τὰ θεῖα ἐπιτάγματα του· μόνον διότι ἀγαπῶσι καὶ τιμῶσι τὸ εὐαγγέλιόν του. Καὶ εὐτυχῆς εἶνε ὁ λαὸς ὁ ἔχων ὁδηγὸν εἰς τὴν ζωὴν του τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· καὶ δικαιοσύνη ὑψοῖ τὰ ἔθνη. »

Τελευτῶν, ἐπιτρέψατε νὰ καθυποβάλω ὀλίγας σκέψεις, αἵτινες, ἐάν ἐκτελεσθῶσι θεόντως, δύναται νὰ βοήθῳσιν ἡμᾶς, ὡς ὁ φιλέλληνας ποιητὴς λέγει,

Ἄνασφρητε τὸν μοχλὸν καὶ ἐκιδάσχετε τὴν δίοδον
καὶ ἀνοίξετε ἐνώπιον ὑμῶν τοὺς ἀπέρους ὁρησοῦς τοὺς ἐμπεριχομένους ἐν τούτῳ τῷ ἱερῷ ναφ τῆς ἀληθείας»

1. Πιστεύετε εἰς τὰς θείας ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τὴν πεποιθῆσιν ὅτι θεῖα τις ἀποκάλυψις κατεπερὶγόντως ἀπρηταίτο, καὶ ὅτι τὸ ἀνθρώπινον λογικόν, τὸ φῶς τῆς φύσεως, καλέσασθε τοῦτο ὅπως θέλετε, δταν λαμβάνηται ὡς ὁ ὁδηγὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ κανὼν τῆς ζωῆς, ὁ ἀσπὴρ τῆς αἰωνιότητος, δὲν εἶνε καλλίτερον ἐνὸς ἀπατηλοῦ μετεώρου περιπέταμένου ἐν μέσῳ τοῦ σκότους; καὶ ἐάν τις ἀκολουθήσῃ αὐτό, προσιμῶν αὐτὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ, θὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὰ σκοτεινὰ ἔρη, ὅπου οἱ πόδες του θὰ προσκλύψωσι καὶ ἡ ψυχὴ του θὰ ἀπολεσθῇ.

2. Πιστεύετε εἰς τὸν Χριστιανισμὸν μὲ τὴν πεποιθῆσιν ὅτι οὗτος εἶνε θεῖα ἀποκάλυψις, εἶνε τὸ ἀληθινὸν φῶς τὸ φωτίζον πάντα ἀνθρώπων ἐργάζεμενον εἰς τὸν κόσμον, εἶνε ἡ μόνη θρησκεία ἡ δυναμένη νὰ καταστήσῃ εὐδαίμονα τὸν ἀνθρώπον ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ μακάριον ἐν τῇ μελλούσῃ ὅτι εἶνε ἡ θρησκεία ἐκείνη, τῆς διαδόσεως τῆς ὁποίας πρόδρομος ἐν τῷ κόσμῳ ὑπῆρξεν ἡ Ἑλληνικὴ διάνοια καὶ ἡ Ἑλλ. γλώσσα, καὶ ὅτι αὕτη ἔσωσε τὸν Ἑλληνισμὸν ἀπὸ τὰς πολλὰς κατ' αὐτοῦ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν δι' αὐτὸν τοῦτον τὸν σκοπὸν, καὶ ὅτι θὰ σώσῃ πάλιν αὐτὸν ἀπὸ πάσαν ἄλλην βαρβαρικὴν ἐπιδρομὴν, ἐπειδὴ πάλιν διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ θὰ διαδοθῇ καθαρὸς καὶ ἀπλὸς, ὡς ἦτον ἐν τῇ ἀρχῇ του, εἰς τὴν Ἀνατολήν τὴν παλαιὰν του πατρίδα.

3. Ἀγαπᾶτε καὶ ἀναγινώσκουσι τὸ ἱερόν του εὐαγγέλιον μὲ πρόθυμον, ταπεινὸν, ἀμερδληπτόν καὶ ἰκετευτικὸν πνεῦμα. Προσεκτικῶς στομιζέτε τὰς ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας πάντοτε πρέπει νὰ ἔχητε προσχείρους πρὸς ἀποδείξιν τοῦ Θεοῦ του κύρους. Ἰνωρῶσθητε στεανῶς μὲ τὰς θείας του ἀληθείας—καθ' ἡμέραν πράττετε τὰς καθάρτας ἐπιταγὰς· καὶ τοῦτο ἔσεται ὑμῖν ἡ ἀπλουστάτη, εὐκοιτωτάτη καὶ ἡ μᾶλλον ἰκανοποιητικὴ ἀπόδειξις ὅτι τοῦτο τὸ βιβλίον ἐμπεριέχει μίαν θεῖαν θρησκείαν, ἥτις εἶνε ὠφέλιμος διὰ τε τὴν παρούσαν καὶ μελλούσαν ζωὴν.

«Ἐνδοξόν τούτου τοῦ φοβεροῦ τόμου κεῖται τὸ μυστήριον τῶν μυστηρίων.

Ἐντυχέσασθε ἐκείνους ἐκ τοῦ ἀνθρώπινου γένους, οἳ εἰς Θεὸς των

ἔδωκε χάριν ν' ἀναγινώσκουσι, νὰ φοβῶνται, νὰ ἐλπίζωσι, νὰ προσεύχωνται, νὰ σὺρωσι τὸν μοχλὸν καὶ ἐκιδάξωσι τὴν δίοδον. Καὶ «καλλίον θὰ ἦτο ποτὲ νὰ μὴ ἦθελον γεννηθῆ, ἔσοι ἢ ἀναγινώσκουσι δυσπιστεύοντες ἢ ἀναγινώσκουσι χλευάζοντες. »

4. Ἀναγινώσκουσι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ μετὰ πλήρους πεποιθήσεως ὅτι εἶνε ὁ ἱερός τόμος τῆς ἀποκάλυψεως τοῦ Θεοῦ—τὸ βιβλίον ὅπου εἰς ὅλους χρειάζεται, ὅπου εἰς ὅλους ἀρμόζει, ἀλλ' ὅτι μάλιστα εἶνε τοῦ πτωχοῦ τὸ βιβλίον, ὡς χορηγὸν εἰς αὐτὸν μεγίστην παρακοιλίαν ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ δυστυχίαις του—ἔτι εἶνε ὁ οὐράνιος χάρτης τῶν συμβαλλομένων εὐλογιῶν τῷ ἀνθρώπῳ, σχεδιασθεῖς ὑπὸ τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐλεύου καὶ θεοῦ ἡμῶν ὅπως βοήθῃ ἡμᾶς εἰς πάντας τοὺς μόχλους ἡμῶν, ὅπως παραμυθῇ ἡμᾶς ἐν μέσῳ τῶν θλίψεων ἡμῶν, ὅπως προάγῃ τὰ καλλίστα συμφέροντα ἡμῶν διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ ὁδηγῇ ἡμᾶς εἰς τὸν πλοῦστον τόπον τῆς εὐλογίας, ὅπου Κύριος ὁ Θεὸς ἔσεται τὸ αἰώνιον φῶς τοῦ λαοῦ του, καὶ αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους αὐτῶν θὰ λήθωσι τέλος.

5. Ἐγκύπτουσι ἐρευνᾶτε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ μὴ ἀναπαύθητε ἕως εὖρηται ἐν αὐτῷ τὴν συντροφίαν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου τῶν θλίψεων, ὅστις ἐπὶ τοῦ σκαλοῦ ἀπέσδουσε τὰς ἀνομίας ἡμῶν μὲ τὸ αἷμα του, ὅστις Θεὸς ὢν καὶ ὁ Κύριος πάσης κτίσεως συγκρατεῖθ νὰ γεννηθῇ ἐντὸς φάνης, ὅπως διδάξῃ τὸ εὐαγγέλιόν του εἰς τοὺς πτωχοὺς, ὅπως δώτῃ ἀπελευθέρωσιν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους, τὴν ἀνάληψιν τῆς ὁράσεως εἰς τοὺς τυφλοὺς καὶ ἐντελῆ ἐλευθερίαν εἰς τοὺς συντετριμένους. Μελετήσατε τὴν ζωὴν καὶ τὸν χαρακτήρα του, ἀπορροφήσατε τὸ φιλόστοργόν του πνεῦμα, πραγματοποιήσατε τὴν συγκοινωνίαν του, καὶ θὰ εἴρητε ὅτι ἐν μέσῳ ἑλῶν τῶν κακῶν τῆς ἡμέρας καὶ τῶν ἀντιφασκωσῶν φωνῶν τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν μερῶν οὐδὲν ὑπάρχει μεθ' ὅλα ταῦτα, ὅπου ἦθελε τόσον δραστηρίως βοήθῃσιν ἡμᾶς καὶ εὐλογῆσιν ὀλόκληρον τὸν κόσμον, ὅσον ἡ πύργος υἱοθεσία τῆς ἀπλῆς καὶ συντόμου, ἀλλὰ θεοπνεύτου ἐντολής του, ἀπάντα οὐν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ἡμῖν οἱ ἀνθρώποι, αὐτῶ καὶ ἡμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. (Ματθ. ἕ. 12.) Ἡ ἐκτέλεσις ταύτης τῆς ἀπλῆς ἀρχῆς εἶνε πᾶν οὐτινος δεδμεθὶ πρὸς ὑπαρκτοῦν τῶν κοινοικῶν ἡμῶν ἀδικημάτων καὶ βλαδῶν καὶ τὸ «πιστεύουσιν εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, » εἶνε τοιαύτῃ δικταγῆ, ἥτις, ἐάν συγκρατεῖται εἰς αὐτὴν, δύναται νὰ ἐπαναφέρῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς πνευματικῆς ἀρμονίας καὶ εὐρηνης. Πόσον λίαν ἀπλοῦν εἶνε τοῦτο ὅλον καὶ πόσον λίαν εὐλογημένα θὰ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια ἦθελον ἀκολουθῆσαι ἀπὸ τινος παγκοσμίου συναινέσεως εἰς ταῦτα τὰς δύο ἐντολάς! Ὁ κόσμος οὐδέποτε γεγήσεται ἀληθῶς καὶ μονίμως καλλίτερος εἰμὴ ὅταν ὁ ἀνθρώπος ἀπαλλαγθῆς ἀπὸ τῆς φιλαυτίας τῆς φύσεως του ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν του καὶ τὸν πλησίον του ὡς ἐαυτόν.

Φίλατος ἀναγιώσκουσι.

Νέα καλλίτερα ἐποχὴ ἀρχεται ἥδη ὑπάρχουσι πολλὰ στοιχεῖα προέδου—ὁ παπισμὸς, ὅστις κατέθλιβε καὶ κατεδούλου τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ ἔκοπτε τὰς πέρυγὰς του, ἥδη ἀπώλεσε τὴν ἐξουσίαν του πολλὰ σημεῖα, χρησιμὰς ἐλπίδας παρέχοντα τῆς

νέας ταύτης ἐποχῆς ὑπάρχουσι ἤδη. Πάντα ταῦτα εἰσι προεῖναι τῆς ἐκπολιτιστικῆς δυνάμεως τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐάν θέλωμεν νὰ λάθωσι ταῦτα μετίζοντας διαστάσεις, ἐάν θέλωμεν νὰ μεταδώσωμεν τὴν ἐκπολιτιστικὴν ταύτην δύναμιν καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν, πρέπει νὰ γίνῃ μεγαλύτερον ἐμπόνημα τῶν Θεῶν αὐτοῦ ἀρχῶν μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ὀρίκμος τοῦ φωτισμοῦ κατὰ τοῦ σκότους παρεῖται ἤδη ἀπεντηγῶ καὶ πάντας, ὡς διψῶσι ἔλαφροι, τρέχουσι ὅπως ποτισθῶσιν εἰς τὰ ὄροσερά, δικυγῆ καὶ ζωοφόρα ὕδατα τῶν πηγῶν τῆς παιδείας· ἀλλὰ μόνη ἡ προχώρησις τοῦ Χριστιανικοῦ φωτισμοῦ, ὅστις δύναται ν' ἀνακαινίσῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, δυναθῆσεται νὰ καταβάλῃ ὅλα τὰ σχήματα τῆς κακίας καὶ τοῦ σκότους καὶ μηδενίσῃ ἐντελῶς αὐτὰ. Βελτίωσις εἰς πάντα τὰ κοινωνικὰ πράγματα καὶ λύπας ἥδη πλησιάζει, καὶ ἡ ἐξάπλωσις τῶν τριῶν μεγίστων ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἥτοι τῆς ἀδελφότητος, ἰσότητος καὶ ἐλευθερίας, θὰ ἐπιταχύνῃ ταύτην τὴν εὐτυχῆ συμπλήρωσιν.

Θελετε νὰ ἐπισπεύσῃτε τοῦτον τὸν καιρὸν; Τότε ἀγαπάτε καὶ ἐκτελεῖτε τὰς θείας ταῦτας ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ.—Ναί! αὐταὶ καὶ μόναι δύναται νὰ βελτιώσωσι τὴν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἀνθρωπος τῆς θλίψεως, βεβακώθῃς, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε ὁ ἀληθέστατος φίλος σου, ὁ καλλίστος βοηθὸς σου, ὁ ἀσφαλέστατος ὁδηγὸς σου, καὶ ὅταν μελαγχολῆς καὶ λυπηθῆσαι ἐν καιρῷ τῆς θλίψεως καὶ τοῦ πένθους σου, ἐνθυμῶ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἐμπεριέχει οὐράνιον βέλταμον διὰ πάσης τῆς πληγῆς σου—οὐράνιον ἀνακούρῃσιν διὰ πάντα τὰ βάθη σου—οὐράνιον ἀντιφάρμακον διὰ πάσης τῆς λύπας καὶ πόνους σου—καὶ, τὸ καὶ ἀνώτερον πάντων, πλουσιωτάτην χορηγίαν τοῦ Πατρὸς σου διὰ πάσης τῆς χρείας σου.

Ἰπὸ Ο. Κ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΞΩΠΙΟΣ. (*)

Ἀλγενοτάτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησιν εἰς πᾶσαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν ὁ κατὰ τὴν 19 Νοεμβρίου λ. ἐ συμβῆς θάνατος τοῦ ἀειμνήστου Ἀσωπίου.

Τὸ ὄνομα τοῦ ἀειδήμου τούτου ἀνδρὸς προσέβη τις ἀναμνηστικῶς τῆς μεγαλοφυΐας ἐκείνης ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐξηγείρετο ἀπὸ τετρακοσιετούς ἀφού ὁ νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἐν μέσῳ ἐνθουσιωδῶν ἐπευφημιῶν καὶ χειροκροτήσεων συμπάσης τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης. Ἀνδρὸς γίγαντες κατὰ τὸν ἠρωϊσμὸν, κατὰ τὴν φιλοπατρίαν, κατὰ τὴν ἀντακρονησίαν, κατὰ τὴν παιδείαν καὶ ἐπιστήμην, κατὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ Γένους ἀτρότους αὐτῶν ἀγωνίας, πληροῦσι τὴν μεγαλοφυΐαν ἐκείνην ἐποχῆν καὶ ἀρχῆαν εἰς τὸν νεώτερον Ἑλληνισμὸν κληρονομίαν οὐχ ἥτιον περιδοξον τῆς ἣν κατέλιπον εἰς τὸν ἀρχαῖον οἱ ἠρωϊκοὶ χρόνοι, εὖς ἔψαλεν ἡ

(*) Τὴν πραγματικὴν ταύτην ἐρασιμότητα ἐκ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Νεολόγου ἀριθ. 1171.

μουσα του Όμηρου, κληρονομία απ' ένος φέρουσαν τα όνόματα μυριόκλων ήρωϊκών άγώνων, απ' έτερον δε τους κυλιωπειούς άθλους, δι'ών χαλκέντεροι άνδρες έπρωκίον την μόλις άρξάμενην σφαλερά νύκτιν ήμίμακτα νεώτερον Έλληνικόν παιδίον. Μεταξύ των άνδρων τούτων εκείνοι, ών ιδίως τα όνόματα ούδεις φοιτήτας εις σχολείον άγνοεί, οι διαπρέποντες ως ήλιοι μεταξύ των λοιπών απτέρων, είσιν έμολογουμένως ο Άδαμάντιος Κοραΐης και Κωνσταντίνος ο Άσώπιος, ο μέχρι χθές επί των πρώτων της Έλληνικής έπιστήμης. Άλλά τέθηκα και αυτός, απωροχάνισε και αυτός την πολύμοχον ήμων μητέρα, ήτις νυν εΐπερ ποτέ ανάγκην έχει της άρωγής τούτων άνδρών, κατέλιπε και αυτός την Έλλάδα, όπως κατέλιπον αύτην πάντα σχεδόν τα λείψανα της μεγάλης εκείνης εποχής. Ναι, εΐπωμεν την πικράν άλήθειαν ότι ή νέα γενεά, ήμεις, οτινες τούτον κανυχόμεθα άλλ' εις λόγους μόνον περιριζόμενοι, έσμεν νάνοι απέναντι των γιγάντων εκείνων. Καταπνίγει ήμεις ο μέγας εκείνος κολοσσός της κληρονομίας, ον κατέλιπον ήμεις. Άλλά παραμυθούμεθα επί τη έλπίδι ότι το πνεύμα των άθανάτων εκείνων άνδρών θα έπιπνεύση και αύθις επί την μεγάλην ήμων περτέα και θα δυναθήη να γεννήση και άλλιν νέους Άσώπιους, δι'ών την απώλειαν θαλερά σήμερον καταλείδει δάκρυα.

Ένα και ήμισον περίπου μήνα πρό του θανάτου αυτού ο αείδιμος διδάσκαλος έγραψε προς φίλον αυτού έπιστολήν εν Κωνσταντινουπόλει, εν ή ή ψυχή αυτού φαίνεται ολονει προαισθανομένη το προσεγγίζον αύτου τέλος. Τής έπιστολής ταύτης δημοσιεύομεν ώδε το εξής απόσπασμα.

« Έν Αθήναις τή 6' οκτωβρίου 1872.

«... Παρακαλώ να προσφέρης την εύγνωμοσύνην μου προς τον άρτυστάκτον Ήπειρωτικόν Σύλλογον δι' ήν έκαμέ μοι τιμήν του έπιτίμου μέλους, και το βαθύτατόν μου σέβας προς τον άξιόσεβαστον πρόεδρον αυτού τον κύριον Νεόφυτον Δέρκων, τον νοημοέτακτον, τον όποιον μετά ύπερηφανείας έμαθον ότι εξέθερψεν ή εΐσάνδρος Ήπειρος.

« Από τινος καιρού πολυών με τον θάνατον. Έάν λοιπόν ή παρούσα όν ήνε ή τελευταία έπιστολή, θέλω γράψαι προς τον Σύλλογον. Έν τούτοις έπέτυχάμ' σοι υγείαν άμετάπτωτον και εύμηρίαν άτομικήν τε και Έλληνικήν, μετά της ήπειρωτικής.

« Ο άειπαθής και τεθηγξόμενος,

« Κ. ΑΣΩΠΙΟΣ ».

ΑΣΩΠΙΟΣ (Κωνσταντίνος), ο σοφός και εύρηματός φιλόλογος, καθηγητής του εν Αθήναις έθνικού Πανεπιστημίου, ού πολλάκις έχρημάτισε πρώτατος, έγεννήθη περί το 1789 εν Γραμμένω, κώμη της Ήπειρου και πατρίδι των Καπλανών και των Ζωσιμαδών, εκ τωνών άλλ' ένθεσιν γονέων.

Απαρρητισθείς πατρός εξ απαλών ονύχων συνώδευσε την μητέρα αυτού εις Ίωάννινα όπου διήγε μόλις αποξών, μέχρις ού ύπέρτοφος γενόμενος του εν μακαρία τή λήξει Ζώνη Καπλάνη(1), εξεπαιδεύθη τα εν τή Καπλανείη σχολή διδασκόμενα μαθήματα, σχολαρχούντος του μακαρίτου Άθωναίου Ψαλίθα, και εδίδαξεν

εν αύτη πέντε ή εξ έτη. Έν τή σχολή ταύτη έδωκε τα πρώτα δείγματα της έν γραμμασι συζητήσεως ούτω πως. Έλθόντες εκ Κυδωνιών Ζαγορίται τινες νέοι, προστατευόμενοι παρά του τότε μεγάλως ισχύοντος Άλεξίου Νούτζου, ήρξαντο να κηρύττωσιν έν άλλοις ότι, κατά την δρθήν φιλοσοφίαν, τα πάντα εξήρτηνται εκ της άγωγής και ούδεν εκ της φύσεως. Ο Άσώπιος έγραψεν άντικρούσων την γνώμην ταύτην και κατ' αυτού άνταπήντησαν εκείνοι. Και ούτω κατά την ήλικίαν και τάς τότε γνώσεις ήμφοσθήτων οι Ήπειρώται νέοι, οιον πρώταχοι παριστάμενοι της σχολής, εις ήν εκάτεροι άνήκον, της Καπλανείου υπό τον Ψαλίθην και της εν Κυδωνίαις υπό τον Βενιαμίν. Οικονομικής όλίγη χρήματι ο Άσώπιος απεδήμησε μετά του μακαρίτου Χρ. Φιλιτά εις Νεάπολιν χάριν σπουδής Ιατρικών μαθημάτων άλλ' ήναγκάσθη ν' άναχωρήση εκείθεν εις Κέρκυραν, διότι ήνώχλησαν αυτόν ύποτροπίσαντα κοιλιακά νοσήματα, άτινα εδασάνισαν αυτόν ακολουθως και' Ελην αυτού την ζωήν. Ένταύθα δε αναρρώσας, ένεκα της μεταβολής του άέρος, απήλθε μετά Ευαγγέλου του Μεξινού εις Βενετίαν, όπου έκιν άέκων εξέδωκε μεταφράσεις μικρού λόγου αξίας. Έντεϋθεν δε μετέθη εις Τεργέστην, όπου διδάσκαλος γενόμενος της σχολής των εκεί Έλλήνων, εδίδαξεν Ελην πενταετίαν, εκδούς και τα Μαθηματα της Γραμμικής Γλώσσης, και τινά Επειράματα επί τη άρξίει του αυτοκρατορος Φραγκίσκου του Α'. Κατά την εν Βενετία διαμονήν αυτού συνήψε φίλιν στενήν μετά του εν μακαρία τή λήξει Στεφάνου Καραθεοδωρή(2), ος και εν του είδύλλιον εις αυτόν άφιερσι.

Τότε διεβάνεν εκ Βενετίας ο άείμηστος κόμης Γυλιφορδ, ο μέλλων ιδρυτής και άρχων της Ίονίου Ακαδημίας, τον όποιον και πρό έτών είχεν ιδεί εν Ίωαννίνοις, εκείθεν διαβαίνοντα εκ Κεϋλάνης και εις Άγγλίαν άνακρίμποντα. Μετ' αυτού συνεψώνησε, του μακαρίτου Α. Μουστοξόδου γράψαντος Ιταλίστι το συμφωνητικόν, ν' απέλθη εις Γερμανίαν, διαπάνη του φιλέλληνος λόρδου Γυλιφορδ, την Έλληνικήν φιλολογίαν διδασκόμενος είτα δε έπιστρέψας να καθέξη έδραν καθηγητικήν εν τή συσταθησομένη Ίονίη Ακαδημία. Πρώτος των Έλλήνων σπουδαστών ο Κ. Άσώπιος επεδόθη εις την εν άλλοδαπή σπουδήν των Έλληνικών γραμμάτων, και τούτο το παράδειγμα έμμιμήθησαν πολλοί άλλοι μετέπειτα. Δις τριψάς λοιπόν τή χορηγία του Γυλιφορδ και τοίς μικροίς αυτού πόροις εν Γοτίγγη, Βερολίνη και εν Παρισίοις εξαστίαν, και πάντοτε, όσον ή άκροσφαλής αυτού υγεία συνεχώρει άσχολούμενος περί το έργον ο ήσπάζατο, κατέθη εκτοτε εις Κέρκυραν, όπου συσταθείσης της Ίονίου Ακαδημίας, εδίδαξεν έν αύτē είκοσιν έτη, τιμηθείς και τω παρασήμω του άγιου Μιχαήλ και Γεωργίου. Έπί πολλά έτη έχρημάτισεν έφορος της Ακαδημίας και της Βιβλιοθήκης, της όποιας άπερχόμενος συνέταξε πληρέστατον κατάλογον ρήτωρ δε ών πάντοτε σχεδόν της Ακαδημίας και κατά πάσαν εν έθίμων ταλετήν, απήγγελλε λόγους της περιστάσεως άνευδότους σωζόμενος.

Έκ Χίου, εκ Βουκουρεστίου, εξ Ίωαννίνων και εκ Τεργέστης πάλιν προσκληθείς, ήτο παρεπόμενον μηδεμίαν των προσκλήσεων τούτων να δεχθή. Τέσσαρας δε προσκλήσεις υπό της Έλληνικής κυβερνήσεως λαθών, προσκαμμάτων επισυμβάντων, μόλις ήδυνήθη

(1) Έδε Α'. τομ. σελ. 473. (2) Έδε Β'. τομ. σελ. 381 και 395.

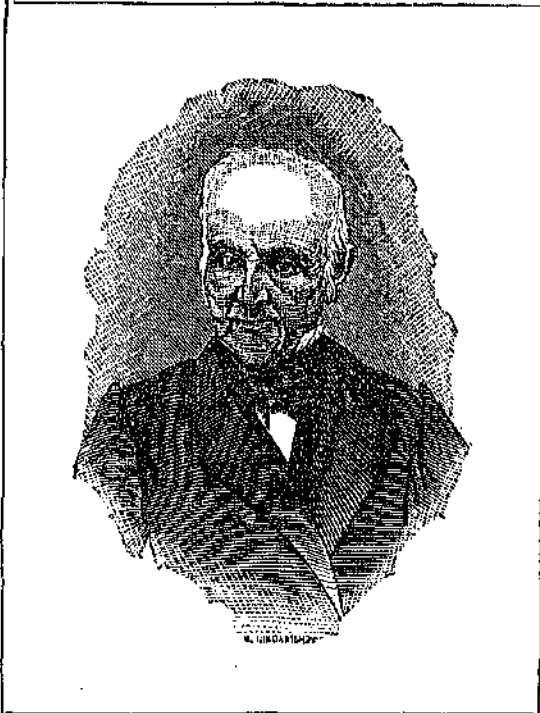
να πραγματοποιήση την τετάρτην, και ούτω καταλείπων την Κέρκυραν μετέθη εις Αθήνας, όπου ύπερ τα είκοσιν έτη εδίδαξεν ως καθηγητής των Έλληνικών γραμμάτων και ως πρόεδρος του Έλληνικού φροντιστηρίου. Άδύνατος δ' έπαίτα καταντήσας εις κόπους διδασκαλίας έπαύσατο μεν διδάσκων, ούδεν όμως άλλο πανεπιστημιακόν έργον, οιον εξετέλει, συνεδριάσεις και τα τοιαύτα, κατά το ένδον αποφεύγων. Συνταξισχος δ' έν τέλει γενόμενος, επί της τελευταίας πρωθυπουργίας του Άλκουμουδοούρου και του Χ. Χριστοπούλου της δημοσίας εκπαιδεύσεως, ήτο της όλης παιδείας, ύπουργόντος, έλαθεν όλόκληρον τον μεσόν τον και το έπιμύσιον, απαλλαγείς μεν της διδασκαλίας, κόσης δε άλλης πανεπιστημιακής προνομίας απολάων. Ένιμήθη πρώτον μεν τω άργυρώ σταυρώ του Σωτήρος είτα δε τω χρυσώ και έν τέλει τω του λαμου.

Ο Κ. Άσώπιος δια των έν τω Αογίω Έρμη ήρθων αυτού συνετέλεσε μεγάλως εις εξέγερσιν των γενναίων φρονιμάτων του Έλληνικού έθνους, δια δε των φιλολογικών αυτού πονημάτων εισήγαγε την Γερμανικήν εύμεθοδίαν εις την διδασκαλίαν των Έλληνικών γραμμάτων, πρώτος νέαν ταμίαν όδον εις τα της Έλληνικής συντάξεως δια του περιεκτικωτάτους αυτού και πληρεστάτου συντακτικού. Εϋρυμπίης και ακάματος, εφργάσθη άνευδότης εις το πολύμοχον της φιλολογίας στάδιον ών αύτός ούτος ή Έλληνική φιλολογία ενσεσχυρωμένη, ως ειπέιν, και άντάξιος των μεγάλων εκείνων φιλόλογων, οτινες ιδρύσαντο και έλάμπρυναν την Γαλλικήν ακαδημία, ήγωνίσθη ύπερ ιδρύσεως της νέας ήμων ακαδημίας μετά της λοιπής πλειάδος των δερηρών της παιδείας θεατηντων. Πεπροικισμένος δια Γερμανικής ύπομονής επελαμύδανετο μετά ζήλου του θέματος αυτού, έπερ επί τούτου άνέπτυσεν

μεθ' ής κατέκτα τα βασιλεια ο Κορσικανός άετός, συνάμα δε και ή φοβερά αυτού πτώσις,

α' Ο εις μίαν μόνην ώραν την γην παίζας, την γην χάσας εις του Βατερλώ την χώραν.

Έκ των λοιπών αυτού συγγραμμάτων σημειούμεν την Ιστορίαν των Έλλήνων ποιητών και συγγραφέως κτλ, έν Αθήναις 1850, άνατεθείσαν τω υίω αυτού Είρηναίη, παιδευομένη την Ιατρικήν και χειρουργίαν έν τή άλλοδαπή. Ταύτης προηγείται σοφός και εκτεταμένος πρόλογος. Πολλά των πονημάτων αυτού μένουσιν εισέτι άνέκδοτα. Ο υίος αυτού Είρηναίος Άσώπιος εξέδωκε πολλά άρθρα έν τοίς διαφόροις των Αθηνών περιοδικίς και από τεσσάρων ήδη έτών είνε έκδόσης του Αττικού ήμερολογίου.

Κωνσταντίνος Άσώπιος.

Ίδου δε και τα κατά την κηδείαν αυτού.

Α 0 ή ν αι, 21)3 δεκεμβρ.— Την νύκτα του προχθές σαββάτου μαύρη άγγελία κατήλθεν εις την πόλιν των Αθηνών. Ο ΑΣΩΠΙΟΣ απέθανεν! Αυτά ήσαν αι λέξεις, ής κατηφείς επανελάμβδανον οι πολίται και είχον δίκαιον διότι έν τω προσωπίω του Άσώπιου έβλεπον σθεννυμένην και εκλεπούσαν την μεγαλουργόν εκείνην των διδασκαλων γενεάν, ήτις ούδέποτε πλέον θα αναζήση, διότι οι διάδοχοι απέδειχθησαν έλάχιστοι προς αύτην παραβάλλομενοι.

Εϋθύς την κυριακήν ή σύγκλητος του πανεπιστημίου συνήλθεν έν έκτάκτω συνεδριάσει τή προσκλήσει του άξιοτίμου πρυτάνεως κ. Κωνσταντίνου Παπαρηγοπούλου και εξέδωκε το εξής ψήφισμα, έπερ και ετοιχοολλήθη έν μελανώ περιβλήματι άπανταχού της πόλεως.

« Η σύγκλητος του έθνικού

« πανεπιστημίου, συνελευσα σήμερον τή 19η νοεμβρίου 1872 » εις έκτακτον συνεδρίασιν, επί τή λυπηρά άγγελία του θανάτου του καθηγητού Κωνσταντίνου Άσώπιου, ακούσασα την γνώμην του πρυτάνεως και κρίνουσα καθήκον έαυτής να δώση εξάίρετον τιμής και σεβασμού δείγμα εις την μνήμην του άρχαιοτάτου και όνομαστοτάτου των διδασκαλων του γένους, » Υψήφζει όμοφώνως :

« Α'. Η σύγκλητος ως αντιπρόσωπος πάντων των μελών του πανεπιστημίου, καθηγητών, ύφηγητών και φοιτητών, εκδηλοεί την βαθύτην αύτης Ολίμην επί τή στερήσει του έπισήμου άνδρός. » Π'. Η σύγκλητος αναδέχεται την περι της κηδείας αυτού φροντίδα και όρζει ότι θέλει τελεσθή αύριον την 20ην νοεμβρ. » ώραν 1 μ. μ.

μετά ζήλου του θέματος αυτού, έπερ επί τούτου άνέπτυσεν

« Η σύγκλητος ως αντιπρόσωπος πάντων των μελών του

»Γ'. Η σύγλητος ἔβη ἰσχυρῶς θέλει παραπέμψει τὸν νεκρὸν ἢ ἀπὸ τῆς οἰκίας του εἰς τὸν ναὸν. τῆς μητροπόλεως καὶ ἐκεῖθεν ἢ εἰς τὸν τάφον, κρατούντων τὰς τιμὰς τοῦ φερέτρου τῶν τεσσάρων ἢ κοσμητόρων. Προσκαλεῖ δὲ ἅπαντας τοὺς καθηγητάς, τοὺς ὑφηγητάς καὶ τοὺς φοιτητὰς νὰ προσπέμψωσι τὸν νεκρὸν μέχρι τοῦ τάφου.

»Δ'. Εἰς δὴλωσιν τοῦ κοινοῦ τοῦ πανεπιστημίου πένθους ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ πρωτεύουστος τούτου τῶν διδασκάλων, τοῦ πρὸς διδάσκειν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἅπαντα τὸν μακρὸν ἄκουστος ἢ βίον ἀναλύσαντος, αἰρεῖται, ἡμέραν τῆς ἐκφορᾶς, τὸ πανεπιστήμιον ἀπὸ πρῶτης μέχρι ἐσπέρας μένει κλεισιμένον.

»Εἰς τὸν πρότερον ἀντικείμενον ἡ δημοσίαισι καὶ ἐκτελείσας τοῦ κερδὸς ψηφισματός.

Τὸ πένθος τοῦ πανεπιστημίου συνεμερίσθησαν καὶ πάντα τὰ ἐν Ἀθήναις σχολεῖα καὶ γυμνάσια δημόσια τε καὶ ἰδιωτικά συναίμα δὲ καὶ τὰ δικαστήρια ἀπὸ πρῶτης κλεισθέντα. Ἐκεῖνο ἄλλως, τὸ ὅποιον πάντα συνεκίνησαν, ἦν τὸ βῆθαι τῶν πολιτῶν πένθος, ὅπερ δὲν ἐκρίπτετο ἀλλ' ἐφάνετο ἐκεῖ ἐντετυπωμένον καθαρῶτατον. Πρὸς τοῦτους δὲ πάντα τὰ ἐν ταῖς κεντρικαῖς ὁδοῖς, ἔβην ἐμελλεῖ νὰ διέλθῃ ἡ κηδεῖα, κηραστήματα Ἑλληνικά τε καὶ ξένα, αὐτοσημῆτως ἐκλεισθήσαν ἀπὸ τῆς 11 ὥρας μέχρι τῆς ἐσπέρας ὡραία καὶ συγκινητικῆ πρόξις, δι' ἧς ἐκδηλοῦται ὅτι ὅπου τιμὴ καὶ σέβας καὶ ὑπόληψις νὰ ἀποδοθῇ πρόκειται, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς γνωρίζει αἰσθηθῆναι τὸ πρᾶγμα.

Ἀπὸ τῆς μεσημέρας ἤδη τῆς χθὲς τὴν οἰκίαν τοῦ θνήσκοντος ἐπλημύρην πλήθος λαοῦ συνελθόντος οὐχὶ ἐκ περιεργείας ἀλλ' ἵνα ἴδῃ τὸν προσελθὲν νεκρὸν συνωστισμὸς δὲ μέγας καὶ κίνησις ἀσχετος. Περὶ τὴν μίαν δὲ ὥραν ἐλθόντων τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ἅτινα ὤρισθησαν νὰ ἀποδώσωσι τὰς εἰς τὸν ναὸν τοῦ τὰξάρχου τοῦ τάγματος τοῦ σωτήρος, ὃν εἶχεν ὁ τεθνήσκων, ὡριμῆνας τιμὰς, ἐξεκίνησεν ἡ κηδεῖα.

Μετὰ τὰ ἐξαπτερόντα καὶ τὰ ἑρᾶ σήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρεκκλησίας αἱ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ, κατόπιν δ' ἤρχοντο οἱ ἱερεῖς καὶ πάντα τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς Συνόδου. Εἶπετο δ' ὁ νεκρὸς, ὃν ὑπεβάσταζον τὰ μέλη τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρισσοῦ». Τὰς τιμὰς τοῦ φερέτρου ἐκράτουν οἱ τέσσαρες κοσμητορες τῶν σχολῶν, τουτέστιν ὁ τῆς νομικῆς κ. Καλλιγᾶς, ὁ τῆς ἱατρικῆς κ. Βιταρῆς, ὁ τῆς φιλοσοφικῆς κ. Χρηστομάνος καὶ ὁ τῆς θεολογικῆς κ. Δαμιλάς. Ὅπισθεν τοῦ νεκροῦ ἠκολούθει ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βιρηναῖος ἔχων δεξιῶθεν μὲν τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας κ. Δρόσον, ἀριστερῶθεν δὲ τὸν πρότερον κ. Παπαρηγόπουλον. Ἐκπεπορεύοντο δ' ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἔτε κρωτοκουρῆς κ. Δεληγεώργης καὶ οἱ λοιποὶ ὑπουργοὶ καὶ οἱ συγχετικαὶ τοῦ πανεπιστημίου. ἠκολούθουν δ' ἅπαντες αἱ ἄρχαι στρατιωτικαὶ τε καὶ πολιτικαὶ ἐν μεγάλῃ στολῇ καὶ ἀπειρῶν πλήθος λαοῦ. Ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως εἶχεν ἀπαραλλῆλα ὁ αὐτάρχης κ. Ροδόσταμος.

Οὕτω βαδίζουσα ἡ νεκρική συνοδεία διέβη διὰ τῆς ὁδοῦ Λιόλου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν Ἐρισσοῦ σταματήσασα ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ναῷ, ὅπου μετὰ τὴν ψαλιεῖσαν ἀκολουθίαν ὁ πρωτοπροεδύτης κ. Π. Ρομποτής ἐξερῆνε κατ'ἀλλήλων καὶ ὡραϊότατον λόγον ἐντολή τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου. Κατόπιν δὲ ἡ

συνοδεία ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν τῆς καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Ἐρισσοῦ καὶ τῆς πλατείας Συντάγματος ἔλαβε, παρακλήψασα τὰ ἀνάκτορα, τὴν λεωφόρον Κηφισίας ὄλονεν καὶ ἀδιακόπως ἐπαυξανομένη ὑπὸ πλήθους λαοῦ. Τέριμα δὲ τῆς κηδεῖας δὲν ἦτο τὸ νεκροταφεῖον, ἀλλ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ριζαρίου Σχολὴ ἐντὸς τῆς πόλεως κειμένη, ὅπου ὁ μακαρίτης ἐδήλωσεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ ταφῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἐκεῖ κειμένου διδασκάλου Δούκα. Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ριζαρίου σχολῆς ἀνέμενον τὸν νεκρὸν ὁ διευθυντὴς μετὰ τῶν καθηγητῶν καὶ μαθητῶν τῆς σχολῆς, οἵτινες καὶ παρέλαβον αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν μελῶν τοῦ «Παρισσοῦ».

Ἐκεῖ ὑπὸ τῶν πετελεῶν τὴν μελαγχολικὴν οἰκὴν ἐσκήφη ὁ τάφος. Ὁ πρότερος κ. Κ. Παπαρηγόπουλος προσεφώνησε τὸ ὕψαινον τὸν νεκρὸν, πλεξῶν λαμπρότατα τὰ ἐγκώμιον αὐτοῦ καὶ ἐπισφραγίσας δι' ὡριμότητος τέλους τὴν ὡραίαν ἐκείνην τελετήν. . . Καὶ μετ' ὀλίγον τὸν Κωνσταντῖνον Ἀσιώπιν, τὸν συγγραφεῖα τοῦ συντακτικοῦ, τοῦ λόγου περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμματέων, τὸν πρῶτον καθηγητὴν τῆς ἀκαδημίας τοῦ Γυλφωτῶν, τὸν διδάσκαλον τῶν διδασκάλων, τὸν πρότερον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, ἐκάλυπτεν ἡ γῆ!

Ἀληθῶς εἰπεῖν τοιαύτη κηδεῖα νῦν πρῶτον ἐγένετο ἐν τοῖς τελευταῖαις χρόνοις ἐν Ἀθήναις συνήθου τὸ πένθημον, τὸ ἐπίσημον, τὸ μεγαλοπρεπές, τὸ ἀρελές.

Ἐἴθε ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀσιωπίου ριφθεῖσα γῆ ἐλαφρὰ καὶ κοῦρος κληῖται τὸ σεβαστὸν αὐτοῦ σῶμα! Ὁ τάφος δ' αὐτοῦ ἔσται τοῖς μεταγενεστέροις τοῖς περὶ τὰ γράμματα καταγενομένοις ἱερὸς βωμὸς, εἰς ὃν ἐκείνοτε θὰ προσέρχωνται νὰ προσφέρωσι τῆς καρδίας αὐτῶν τὰ θυμιάματα.

Κύριοι Συντάκται τοῦ «Μέντορος».

Μετὰ πολλῆς μου τῆς χαρᾶς σπεύδω, κύριοι Συντάκται, νὰ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν ὅτι ἡ ἐν τῇ 284ῃ σελίδι τοῦ Γ' τόμου τοῦ «Μέντορος» εὐχὴ ἡμῶν ἐξεπληρώθη.

Ἡ Α. Σεβασμιότης, ὁ Σεβαστὸς ἡμῶν Ποιμενάρχης, ὁ φιλόμουσος Μητροπολίτης Ἐφέσου κύριος Ἀγαθάγγελος προνοοῦν ἀξιότιμον ἐσώτησε παρενεργαγεῖον ἐν τῇ ἡμετέρῃ κώμῃ, ἐν ᾗ ἤρχισαν νὰ φοιτῶσιν ὑπὲρ τὰ 40 κοράσια. Ἀδυνατῶ, κύριοι, νὰ παραστήσω ὑμῖν τὴν κλίσει ἢν δεικνύουσιν αἱ νεάνιδες πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας.

— Τῆς αὐτῆς ἀπολαύουσιν εὐτυχίας τὸ Νόμπεριον, τὸ Κόλδερε, τὸ Κιάσοκρσι καὶ ἄλλα, εἰς ἃ μέχρι τοῦδε δὲν ὑπῆρξε παρενεργαγεῖον, ἀλλ' οὐδ' ἐλπίς ἦτο νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς φιλομούσου ἐπιμονῆς τοῦ Ἀρχιερέως ἡμῶν. Κύριος διαφυλάξαι καὶ ἐνεργῶσαιεν αὐτόν!

Γράφων ὑμῖν τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς εἰμὶ εὐέλπις, ὅτι καὶ ἡμεῖς, κύριοι Συντάκται, οἵτινες ἐπὶ τούτου φροντίζετε διὰ

τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, βεβαίως ἀκούοντες ταῦτα δὲν θὰ μαίνητε ἀμέτοχοι τῆς χαρᾶς.

Ἀεχθήτε, κύριοι, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως καὶ τοῦ σεβασμοῦ μου. εἰμ!

Ἰμέτερος

Γ. ΒΑΣΙΛΙΑΔΗΣ.

ΛΕΣΜΑ ΣΥΓΧΑΡΙΤΗΡΙΟΝ.

Ὁ ὡριμότερη χώρα τοῦ Ἐφέσου ἐπαρχία ἢ ποτ' ἐπισημοτάτη τῶν Ἑλλήνων ἀποικία, Ἦ τῆς ἀμαθίας νέφος φεῖ πού σ' εἶχα καταπύσει! Τὸν ὀρίζοντά σου πλέον ἐντελῶς εἶχε σκοτίσει. Πλήν ἐνὶ ἐπεριπάταις τὴν ἔδδν τῆς ἀπαλείας, Αἴφνης ἄστρον ἀνεφάνη με ἀκτίνας εὐτυχίας, Ἐλύσε τὰς δυσκολίας Καὶ ἀπέβαλε τὸ σκότος με τὰς λάμπεις του τὰς θείας.

Ἀγαθάγγελον τὸν θεῖον, Ἐφεσος, ἵνα θαυμάζῃς πρέπει καὶ ἄς εὐεργέτην νὰ τιμᾶς καὶ νὰ δοξάζῃς. Ὡς ὁ Ἥλιος αὐγάζων λάμπειν σὲ περιενδύει καὶ τὰ φῶτα πανταχόθεν ὡς μαγνήτης συνελκόμεναι. Σ' ὀδηγεῖ εἰς τόπον θεῖον, εἰς ὀλολαμπή, φαιδρὸν ὀρικμεβύει κατὰ πάντων τῆς παιδείας τῶν ἐγχθρῶν καὶ εἰσάγων τὴν παιδείαν, Τὴν ἀμαθειαν διώκει μετ' αὐτῆς καὶ τὴν κακίαν.

Ἄμ' ἀνέθη ὁ Ἐφεσὸς εἰς τὸν ὀρόνον Ἐφείων, ἐμερίμνησεν εὐθὺς περὶ πάντων τῶν σχολείων, περὶ τῆς κοινῆς προόδου, περὶ τῆς παιδαγωγίας ἀπεφασίσε νὰ πράξῃ ἔργον δόξης αἰωνίας. Ἰγουργοὺς δ' ἐκλέγει ἄνδρας νοунεχεῖς, ἐπιτηδέους, ἀληθῶς πεκαυμένους καὶ τὰ μέλιτα ἀρμολοῦς. Ὅθεν οὐδ' ἀμφιβολία Ὅτι εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Ὁ ἀναλάμψη ἡ Παιδεία.

Χαίρε τολύμν τοῦ Ἐφέσου Θεοφρόνητ' Ἐπαρχία, Ὅτι διὰ τῆς Παιδείας θὰ ἀναδειχθῆς ἀξία. Ἴσχυρά ἔχεις τὰ ὄπλα κατὰ τῆς πανωλεθρίας. Τῆς δεινῆς, κοσμοτελείρας καὶ φρικώδους ἀμαθίας. Διδασκάλων προθυμίαν, ἐπιμέλειαν, σφρίαν, Φιλομούσου ἱεράργου ἐντελῆ φιλοστοργίαν. Ἐτι καὶ τὴν εὐδοκίαν Ἠγεμόνος φιλολάου ἔχεις καὶ τὴν προστασίαν.

Ὁ κρῶν ἡμῶν καὶ ἡμῶν ἡμῶν προσημνίαι. Ἦ ΠΡΟΟΔΟΣ τοῦ σταδίου θὰ ἐξέλθῃ ἐσταμμένη δάφνας, καὶ ἡ ἀμαθία φεύγει κατακηνηθεῖσα, εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ ἄδου αἰωνίως δεσμευθεῖσα. Ἀδὲν θὰ βασιλεῖ πλέον, δὲν θὰ ἔχη ἐξουσίαν εἰς τὴν εὐφροδν σου χῶραν τὴν ὡραίαν καὶ κλουσίαν. Ὡ! ἡμέραι εὐτυχίας. Διαλύεται τὸ κράτος τῆς ζοφώδους ἀμαθίας.

Δεῦτε ἤδη τῆς Ἐφέσου προσφιλῆς μοι Νεολαία, Τὴν πολύτιμον Παιδείαν ἐργολάπτου, θαρραλέα. Τώρα πλέον ἐκ τοῦ μέσου πᾶν ἐμπόδιον ἐξήλθη καὶ διὰ τὴν παιδευσίν σου νέον στάδιον ἠνοήθη. Ὅθεν σπεύσον, εὐχαρίστως ἀναδέξου τὸν ἄγωνα, τὴν Παιθὸν φέρε ὡς ὄπλον καὶ τὸν νοῦν σου ἡγεμόνα. Σὺμμαχον δὲ τὴν Θρησκείαν. Ἐχε, καὶ θέλεις νικήσει ἀληθῶς νίκην τελείαν.

Ὅσον δὲ εἰς τὴν Παιδείαν ἡ νεότης ἀμιλλᾶται, Τόσον τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἡ ψυχὴ ἀγαλλιάται. Ἐπειδὴ, καλῶς γινώσκων ὅτι διὰ τῆς Παιδείας Ἦ πατὴρ Του Ὁ ἀπολαύση παντὸς εἶδους ὠφελείας, Τὸ βαλάντιον ἀνοίγει ἐν ἀνάγκῃ βοθητίας. Καὶ προσφέρ' εἰς τὰ σχολεῖα μετ' ἀράτου προθυμίας. Διὰ ταύτην δὲ τὴν πράξιν Κατετάχθη εἰς τὴν πρώτην τῶν εὐεργετῶν τὴν τάξιν.

Προσηκόντως δ' ὡς τοιοῦτον οἱ Ἐφέσιοι τιμῶσιν, Ὡς Ποιμένα καὶ Πατέρα σέβονται καὶ ἀγαπῶσιν. Ἀέγοντες τὸ ὄνομά του, ἀγαλλόμενοι σκιρτῶσιν, Ὁμοθυμαδὸν δὲ πάντες ἐπευχόμενοι βοῶσι: Ζήτω! ὁ Μητροπολίτης τῆς Ἐφέσου Ἐπαρχίας Ζήτωσαν! οἱ θιασῶται τῆς Θεοφιλοῦς Παιδείας! Ζήτω! κρῶντες συγχρόνως Ὁ Ἀπτόυλ Ἀξίξ, τὸ κλέος καὶ ἡ δόξα τοῦ αἰῶνος. Τζεμπανησίξ τῇ 2 Μαρτίου 1878.

Γ. Βλασιάδης.

ΕΜΥΡΝΑΪΚΑ.

Κατὰ τὰς σωζόμενας καὶ πιθανιώτερας τῆς Ἀρχαιότητος παραδόσεις ἡ παλαιὰ καὶ ἀξιόλογος πόλις Σμύρνη τῆς εὐάνθρου Ἰωνίας ἐκτίθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἐκ Θεσσαλίας μεταναστεύοντων εἰς τὴν Μικρασίαν Αἰολῶν μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, οἵτινες ἐ-

κίσειν πρὸ τῆς Σμύρνης τὴν Κύμην καὶ ἄλλας πόλεις τῆς περὶ τὴν Ἰωνίαν Αἰολίδος.

Ἡ Κύμη εὐνομηθεῖσα καὶ ἀκμάζουσα ἐπὶ Ὀμήρου, κατεστράφη ἔπειτα, καὶ νῦν ἔρημος οὕσα θέσις καὶ λεγομένη κοινῶς Μούρτι, (ἴσως ἀπὸ τοῦ φυτοῦ μύρτου, τῆς ἄλλως μύρσινος) ἀνήκει εἰς τὰς κτήσεις τῶν ἀδελφῶν Βαλτατζῶων. Ἀρμύζει δὲ νὰ συνοικισθῇ αὐθις ἡ Κύμη, φυλάττουσα τὸ ἀρχαῖον ὄνομα καὶ ποτιζομένη ὑπὸ τοῦ περ' αὐτῆς ρέοντος μικροῦ ποταμοῦ Ξάνθου, ἐφ' οὗ νῦν ὑπάρχει μῶλος μόνον.

Ὑπὸ τῶν Αἰολέων οὖν κτισθεῖσα ἡ Σμύρνη ἐπὶ τινος θέσεως τοῦ Σμυρναίου κόλπου, λεγομένης Νάυλοχον, ὡς ἀναφέρει ὁ Στράβων, ταχέως ηὔξηθη, ὡς φαίνεται, διὰ τῆς ἐμπορίας, ἐπειδὴ εἰς τὸν κόλπον τοῦτον, εἰσδύοντα πολλὴ ἐντὸς τῆς Μικρασίας, καθήρχοντο πολλὰ γεννήματα ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς ἔξαγωγήν, καὶ οὕτως ἐνταῦθα παρὰ τὸν ποταμὸν Μέλγητα γεννηθεὶς ὁ εὐφύστατος Ὀμήρος καὶ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Φημίου, πεπτωκυῖς ὄντος, ἀνικτηρεῖς καλῶς καὶ διαδεχθεὶς αὐτὸν εἰς τὴν δευθύνουσαν τοῦ σχολείου, ἐσχετίσθη μετὰ τινος πλοιάρχου Ἰοκλήσιου, ἐλθόντος εἰς τὸ Νάυλοχον, ἵνα φορτώσῃ γεννήματα διὰ τὴν Ἰθρίαν (Ἰσπανίαν), καὶ περὶ τῆς τοῦ σχολείου, ἀπερρίσσε κατὰ φιλομάθειαν νὰ περιηγηθῇ τὸν κόσμον μετὰ τοῦ Ἰοκλήσιου φίλου. Ἐὶς μέγα σχολεῖον τῶν περιηγήσεων ἀπετέλεσε τὸν σοφὸν καὶ μέγιστον ποιητὴν Ὀμήρον, εὐφυῆ ὄντα πρὸς πᾶσαν μάθησιν.

Ποῦ νῦν τὸ Νάυλοχον τοῦτο τὸ ἔπειτα μετονομασθὲν Σμύρνη ἀπὸ τινος ἐν Ἑρέσῳ συνοικίας, ὅθεν ἐλθόντες ἄλλοι μετανάσται Ἰωνες, ἐκურύσαν τὴν πόλιν ταύτην, προσέβαντες αὐτὴν εἰς τὴν Ἰωνικὴν ἑμοσπονδίαν; Τινὲς τῶν νεωτέρων περιοδευτῶν, εὐρόντες ἀρχαιότατα καὶ ἄμφορα εἰρείπια ἐπὶ τινος λόφου ἢ βουνοῦ κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Σιπύλου περὶ τὴν νῦν θέσιν Κατοπὴ Μούτσου, ὑπέθεσαν αὐτὴν τὸ ἀρχαῖον Νάυλοχον ἢ παλαιὰ Σμύρνην, μὴ συλλογισθέντες ἐκ τῆς αὐτοψίας, ὅτι πρῶτον τ' ἀρχαῖα ταῦτα εἰρείπια δὲν ἔχουσι μαρτὴν Ἑλλητικὴν, πολὺ ἔτι ἀπέχοντα τῆς παραλιακῆς τοῦ Αἰολικοῦ μυχοῦ, ὅπου ἔκειτο πιθανῶς ἡ παλαιὰ πολίχνη Σίλλυος (Σκάλα Βουρνόθα), καὶ ὅτι ἡ λέξις Νάυλοχον σημαίνει Καραδοστῆσιον (ὡς λέγεται ἄλλοῦ ἐπὶ τῆς Αἰτωλικῆς παραλιακῆς), ἀφραγῆς δὲ στάσις πλοίων δὲν ὑπάρχει πρὸ τῶν εἰρημένων εἰρείπιων, ἀλλ' ἀπέτανε πρὸ τοῦ λόφου Πάγου ἐπὶ τινος θέσεως τοῦ αὐτοῦ Αἰολικοῦ μυχοῦ, κλεισμένης ὑπὸ τινος Ἄκρας (Πόντης) καὶ προφυλακτομένης ἀπὸ τῶν κυμάτων τοῦ κόλπου. Αὐτόθι ἀναμριδύλλως ἦτο τὸ Νάυλοχον, καὶ ἐπειδὴ ἔκειτο κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἰωνίας, περιλαμβανούσης τὸν Πάγον, διὰ τοῦτο ἀντεποιήθησαν οἱ Ἰωνες τὸ ὑπὸ Αἰολέων κτισθὲν Νάυλοχον καὶ κυριεύσαντες αὐτὸ μετωνόμασαν Σμύρνην, καθὼς προείπαμεν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἐν τοῖς ποίημασι τοῦ Ὀμήρου ἀπαντῶνται καὶ Ἰωνισμοὶ καὶ αἰολισμοί, διότι ἀναμριδύλλως ἢ γλώσσα τῶν τότε Σμυρναίων, κατὰ τὴν ἐποίησιν ὁ Ὀμήρος, ἦτο κοινὰ τι ἐκ τῶν διαλέκτων Αἰολικῆς καὶ Ἰωνικῆς, κρῖμα συμβιβάζον αὐτάς, καὶ καταληπτόν καὶ ἀγαπητὸν πᾶσι τοῖς Ἑλλησι.

Τὰ εἰρημένα ἐπὶ τῶν προπέδων τοῦ Σιπύλου ἀρχαῖα εἰρείπια, καὶ ἀπέχοντα τῆς παραλιακῆς τοῦ Αἰολικοῦ μυχοῦ, ὡς προείπο-

μεν, καὶ ἄμφω ἀποδοθέντι εἰς τὸ Νάυλοχον ὑπὸ τινων περιοδευτῶν, ἀνήκουσι κατ' ἡμᾶς εἰς τὴν Ἀρχαῖο πόλιν, ὑπὸ Πλινίου ἀναφερομένην, κτισθεῖσαν πιθανῶς ὑπὸ Ταντάλου, ἡγεμονεῦοντος ἐπὶ τοῦ Σιπύλου πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, καὶ τειχιθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἀτελῶς διὰ τὰς ἐκ τοῦ Σιπύλου μετὰ τοῦ Σμυρναίου κόλπου σχέσεις ἐμπορικῆς τῆς ἐπικρατείας τοῦ Ταντάλου καὶ τῶν προκατόχων καὶ διαδόχων. Ἐν τοῖς εἰρείπιοις τούτοις ζητοῦσι νῦν οἱ περιοδευταὶ τὸν τόπον τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἀναφερόμενον ὑπὸ τῶν παλαιῶν.

Ἐκεῖτο τοίνυν κατ' ἡμᾶς ἡ παλαιὰ Σμύρνη κατὰ τὴν θέσιν τοῦ Αἰολικοῦ μυχοῦ, ὅπου νῦν τὸ Ἀραγιάτσι καὶ τὸ στόμα τῆς Ἀρταμισίας λίμνης καὶ ὁ λόφος Τεπεζέλι. Ὁ λόφος οὗτος πιθανῶς ἐσχημάτιζε τὴν ἀκρόπολιν τῆς παλαιᾶς Σμύρνης, ἐκτεινομένης ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Ἀρταμισίον (Χαλκακμπουνάρ). Ἰσως εἶχε τότε καὶ παρὰ τὸν Μέλγητα οἰκίματα τινα ὡς προέλαστον. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἴσως ἀποδείξωσι ποτε ὀριστικῶς ποῦ ἡ ἀλήθεια.

Ἡ παλαιὰ Σμύρνη, ὠχυρωμένη οὕσα, ἐπολεμήθη ὑπὸ τῶν Αὐδῶν, οἵτινες πηδύσαντες ἐντὸς τῶν τειχῶν, ἀπεκρούθησαν γενναίως ὑπὸ τῶν Σμυρναίων καὶ ἀπέτυχον. Τὴν ἀνδραγαθίαν ταύτην τῶν τότε Σμυρναίων ἔλεγεν ἔπειτα ὁ περιήγητος Ἀριστομένης, παρορμῶν τοὺς Μεσσηνίους κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, διὰ νουκτὸς εἰσπληθυσάντων εἰς τὴν τειχιζομένην Ἔβραν, τὸ τελευταῖον τῶν Μεσσηνίων κατακρύγιον. Οἱ Αὐδοὶ ἔπειτα ἐπιτυχόντες ἄλλην εὐκαιρίαν, ἴσως διὰ προδοσίας, ἐκυρίευσαν καὶ κατέσκαψαν τὴν παλαιὰν Σμύρνην, οἱ δ' ἐπικύωντες Σμυρναῖοι ἔζων περὶ αὐτὴν κωμηδῶν πολλὰ ἔτη, μέχρις ἐλθῶν καὶ ἐνταῦθα ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ὅτε ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Περσῶν, ἀπεράσισε νὰ κτίσῃ τὴν νέαν Σμύρνην ἐπὶ τοῦ Πάγου, λαδῶν ἀπὸ τῆς Κλάρου τὸν χρησμὸν τοῦτον:

Τρισμάχαρες κείνοι καὶ τετράκις ἄνδρες ἔσονται,

Ὁ Πάγον οἰκήσουσι πέτρην ἱερῶα Μέλγητος.

Ἄρισ δὲ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ ἔργου εἰς τὸν στρατηγὸν Ἀντίγονον. Ὁ Αὐσίμαχος ἔπειτα ἐκόσμησε πολὺ τὴν Σμύρνην.

Ἡ πόλις αὕτη ἤμικσε πολὺ διὰ τῶν γρημμάτων, τῆς ἐμπορίας, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς γεωπονίας, αὐτονομούμενη καὶ εἰρηγεύουσα ἐπὶ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Ρωμαίων, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, φιλόμουσος πάντοτε καὶ φιλόκλος καὶ φιλόφρωνος. Εὐγενῆς ὄντως καὶ ἀξιώπικνος διὰ τὰς κοινωνικὰς ἀρετὰς ὁ ἐδῶ Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τρισχιλίων ἐτῶν ὑπάρχων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ζωοποιῶν πάντοτε τὸν τόπον καὶ πολλαχῶς ἀφελῶν τὴν ἐνδοτέρω Ἐφῶν Ἑλλάδα καὶ τιμῶν τὴν ἐθνότητα, ἔτι δὲ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου, καὶ περ ἐν πολλαῖς ἐλλείψεσι. Οἱ Σμυρναῖοι, πιστοὶ ἔτι ἀκόλουθοι καὶ φύλακες τῆς Ἑκκλησιαστικῆς τοῦ Χριστοῦ ἀνευ τῶν περιττῶν προλήψεων, κατακρίνουσι θερμῶς καὶ τὰς ἀντικανονικὰς ἰδέας καὶ ἀπειθήσεις τοῦ Σχίσματος, εὐσεβῶς συνηγοροῦντες πάντοτε ὑπὲρ τῶν δικαίων καὶ νομίμων συμφερόντων τῆς πασχούσης μητρὸς Ἑκκλησίας. Ἀποκρούοντες ἔτι μετὰ ζήλου τὰς προσηλυτικὰς καὶ οὐκ ἀποδοτικὰς ραδιουργίας τῆς ἐτεροδοξίας, ποιῶσι μόνον τινὲς τὸ λάθος τοῦτο, ὅτι μετὰ τινος δυσδιανοίας φέρονται πρὸς τινὰς τῶν συνοικίων ἀλλογενῶν, προβάλλουτες παλαιὰς μεμφιμορίας καὶ τινὰς προ-

καταλήψεις. Πρὸς τούτοις Σμυρναῖοι τινες ἀγενῶς πιθηκίζουσι περὶ τοῦ πρὸς τὰς ξενικὰς ἰδέας καὶ συνηθείας, ὅπως ποιοῦσι καὶ ἄλλοι Ἑλλητες.

Οἱ νῦν Σμυρναῖοι ὁμογενεῖς, λυγρῶς μετὰ τῶν πλησίον περιχώρων ὅτι ἀποτελοῦσι περίπου τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως ταύτης (τουτέστι περίπου 80—90 χιλιάδας ψυχῶν), ἔχουσι καὶ διακτεροῦσι καλῶς τινὰ σχολεῖα καὶ φιλόφροντα καταστήματα καὶ ἄλλα κοινωφελῆ, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀρκοῦσι, διότι ἡ μεγάλη αὕτη καὶ σπουδαία Κοινότης, αὐξανόμενη καὶ φωτιζομένη δεσφίρει καὶ ὑπὸ ἄλλων γενῶν περιτοχομένη, χρειάζεται μεῖζονα πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ κοινῆ καλοῦ καὶ πολλήν ἔτι βελτίωσιν τῆς νῦν καταστάσεως. Καὶ τὴν μὲν πρόνοιαν πρέπει νὰ ἔχωσι διὰ παντὸς οἱ ἀγαθοὶ πολῖται, ἔσοι ἔμπειροι, φιλόφρονες καὶ φιλόκοινοι, μετὰ τῶν ἀρμεδίων ἀρχῶν, τουτέστι Ἀρχιερέως καὶ Συμβουλίου καὶ Δημογεροντίας καὶ Ἐφορευῶν, ἐθυμίζοντες, κινουντες καὶ βοηθοῦντες κατὰ δύναμιν τὸ ζητούμενον καλῶν τὰ δ' ἐφ' ὧν χρειάζεται μεῖζον ἔτι πρόνοια κατ' ἡμᾶς εἰσι ταῦτα, ἐκθετόμενα ἐνταῦθα κατὰ σειράν πρὸς γνώσιν πάντων.

1. Ἐπειδὴ καὶ τῇ Ἑκκλησίᾳ καὶ τῇ ἐθνότητι συμφέρει πολὺ ἡ τῆς παιδείας πρόοδος ἐν τῇ Κοινότητι ταύτῃ, ἀνάγκη ὡς παράρτημα τῆς Ἑθαγγελικῆς Σχολῆς νὰ συστήθῃ ἐν θέσει κεντρικῆ δευτέρου Παιδευτήριον Φιλολογικόν, καὶ περὶ αὐτὸ νὰ συστηθῶσιν ἔτι ἄλλα δύο ἢ τρία κατώτερα σχολεῖα τῶν ἀρρένων καὶ τῶν κορασιῶν, ἔτι μεγάλη βιβλιοθήκη ἐντὸς τῆς Ἑθαγγελικῆς Σχολῆς, ἔχουσα ἐπιστάτην καλὸν καὶ ἀνεκτὴ πᾶσαν ἡμέραν, ἵνα χρησιμεύῃ εἰς τὰς μελέτας τῶν διδασκάλων, τῶν ἀνωτέρων μαθητῶν καὶ τῶν συγγραφέων. Πρὸς τοῦτο ἀπερασίθη ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Ἑρῶρων ν' ἀγορασθῇ ἢ ἐν Ἀθήναις σωζομένη καλὴ βιβλιοθήκη τοῦ μακαρίτου Κ. Κοῦμα ἀλλ' ἀρῶ συμφωνήθῃ ἐν πολλῇ συγκαταθέσει ἢ ἐξῶντις αὐτῆ, μὲνι ἀνεκτέλεστος εἰσέτι.

2. Σχολεῖον τι τῶν ἐμπορικῶν μαθημάτων καὶ τῆς Καλλιτεχνίας.

3. Προικισμὸς ἀεὶ πρὸς τῆς Ἑθαγγελικῆς Σχολῆς, ἐκ τακτικῆς ἐτησίως προσφορᾶς πάντων καὶ ἐξ ἄρρετων ἀξιερωμάτων. Ἀντι τῶν κρημαρίων προσέφεων τῶν ναῶν (τεμπλέων) ἀναγκασιόμαλλον ὁ προικισμὸς τῆς παιδείας.

4. Κτίριον μέγα Ὀργανοτροφείου τῶν ἀρρένων παρὰ τὸ Κοινοταφεῖον, διὰ παιδεία παντόρρανα Σμύρνης καὶ περιχώρων τοῦλάχιστον 300, διδασκόμενα μετὰ τῶν στοιχειωδῶν γραμμάτων διὰ ἀφόρους τέχναι, ἵνα καθιστῶνται καὶ αὐτὰ χρήσιμοι πολῖται φροντίδι τῆς Ἐφορείας.

5. Ὀργανοτροφεῖον τῶν παντορρήνων κορασιῶν ἐντὸς τῆς πόλεως, διδασκόμενων τὰ στοιχειώδη γράμματα καὶ χειροτεχνήματα καλὰ, ἵνα ἀφελῶνται ἔπειτα ἐξ αὐτῶν, καθιστάμενα οἰκοδόμοι καὶ ζητημένοι καὶ χρήσιμοι.

6. Πρεσβυτέρειον χωριστὸν διὰ τὰ ἔκθετα.

7. Πτωχοκομεῖον ἀρρένων.

8. Ὅμοιον γυναικείον.

9. Ἰεροσπουδαστήριον.

10. Ἐταιρεία Γεωργικῆ.

11. Ἐπιμελητήριον Ἐμπορικόν.

12. Ἐταιρεία Φιλότεχνος.

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τομ. Α', Τεύχος ΜΑ').

13. Ἐταιρεία Ἀρχαιολογικῆ, διατηροῦσα Μουσεῖον τι ἐντὸς τῆς Ἑθαγγελικῆς Σχολῆς, ἀνοικόμενον εἰς ἢ τρεῖς τῆς ἐβδομάδος, κτλ. Ὅ,τι ἄλλο ἔτι κατὰ κράτος κοινωφελές.

Διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Σμύρνης ὑπάρχουσι χρήματα, μένει δὲ νὰ εὐεθῇ παντὸς ὁ τρόπος, ἵνα φιλοτιμῶνται οἱ ἔχοντες αὐτὰ νὰ διαποικίωσιν γενναίως μέρος εὐμικρὸν πρὸς τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἑκκλησίας, τινὲς δὲ καὶ ν' ἀφιερώσωσι μεγαλοψύχως πᾶσαν τὴν περιουσίαν πρὸ τοῦ θανάτου, ἀφίνοντες κατὰ τὸ θέλον μέρους τῆς περιουσίας εἰς τὰ τέκνα καὶ τοὺς πτωχεύς συγγενεῖς, ἐὰν ἔχωσι τέκνα καὶ τοιοῦτους συγγενεῖς καὶ φίλους. Τὴν τοιαύτην γενναίωτα εἰδείξαν πρὸ πάντων οἱ Πειραιῶται καὶ μόνον πρὸ πολλοῦ ὁ ἀειμνηστὸς Σεβαστόπουλος ἐν Σμύρῃ.

Ἐξέθεταμεν ἄλλοτε πρὸς κοινὴν χρῆσιν τὰ τοιαῦτα τῆς Σμύρνης καὶ τῶν περιχώρων ὀνόματα, τὰ μὲν περιωθέντα, τὰ δὲ νεολογηθέντα, εἶν Γερμανίον, Ἀσρα (Πόντος), Ἀλλεῖθον (Σχισμῶν), Φασουλᾶς (πιθανῶς ἀπὸ φασιδίων κήπου, καὶ οὐχὶ ἀπὸ Ἀραβικοῦ τινος ὀνόματος, ὅπως εἶπὸν τινες), Κομποῖα, (ὡς αὐτίως ἀπὸ τῶν διὰ τοὺς αὐτόθι κήπους σιμμερομένων ὕλων ἄλλοτε), Αἰμήν, (Ἀληπσῶ βερνιέ), Γερμανίον περὶ τὴν Ἀρμενικὴν Ἑκκλησίαν, Ἀρμενία, ἢ τῶν Ἀρμενίων συνοικία, Βυρσοδευτεία (Ταμπάχανα), Βαρφεία, (Μπορματσόλια), Ἡράκλειον (Ναμαζκίτζ), Πρωτήριον (Μπεζεστένια), Ἐθραϊκῆ, ἢ τῶν Ἑβραίων συνοικία, Πάγος, ὁ λόφος ἐφ' οὗ ἡ Σμύρνη, Θέμιον τὸ πτελεῖον, Μητροπόλις (Ἐβραϊκὰ μνημεῖα), Μελαντία (Καρατάσι), Ἀχιλλεῖον, φρούριον μικρὸν ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου, Περαιία (Περμερτζία), Πετροωτά, Μωρθε, Σίλλυος (Σκάλα Βουρνόθα), Ἀρχαῖοπολις, Ἀρσάβηδον Λεβιάδη (Μπαρβακλί), Ἀμπελοῦσα (Μπάγ μπουρσοῦ), Ποικίλιον (Ἀλατσᾶ), Πιτάλιον (Ναδουκὲν), Βύθουθα (Κατσιλάτζ), Σίδη ἢ Ρυῖον (Ναρκίλιον), Κόλπος (Καβακλί δερε), Περίκλιστα (Μπουναρμακασί), Θεραπευτήριον, Ἀμπεροῦα (Ἰσνιλήρ), Ὀπιῖον (Κουγλουζᾶς), Γωνία (Μπουζᾶς), Ἀσρα, Παιραδισίον, Σαρθόπολις, Ἰμέριον (Σαβδὶκῆ), Ἀδράστις, Πηγαῖ (Καγκάι), Πηγασιε, ἢ παρὰ ταῖς Πηγαῖς Λίμνη. Ἐπι Μέλης ὁ παρὰ τὴν Σμύρνην ποταμὸς, Νάυλοχον (Ἀραγιάτσι), Ἀρταμισίον (Χαλκακμπουνάρ) λίμνη καὶ ποτάμιον, καὶ ἄλλα.

Ἐὰν ἡ μνήμη δὲν μᾶς λανθάνῃ, Ἀλίτης ἐλέγγοτο ὁ ἀπὸ Περικλύστων ρέων εἰς τὸν Σμυρναῖον κόλπον, ἢ μᾶλλον τὸν Αἰολικὸν μυχόν, μικρὸς ποταμὸς, ἀπερχόμενος ἀπὸ τῶν ἐκεῖ πολλῶν πηγῶν, ἴσως δὲ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ἀλεθόντων μύλων ὀνομασθεῖς. Ὁ Σουῖδας ἐν λέξει Βίον ἀναφέρει χωρίον τι παρὰ τὴν Σμύρνην, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ Σμυρναῖος οὗτος ποιητής. Ἐν τῷ νῦν Σμυρναίων οἱ φιλόλογοι ἄς ἐνασχολῶνται καὶ εἰς τὴν εὐρεσιν τῶν παλαιῶν τῆς Ἰωνίας πάσης ὀνομάτων, νεολογοῦντες κατὰ τὴν χρῆσιν προσφωῶς καὶ χρησίμως.

I. Γ. Α.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ ΕΠΙ ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΣΚΑΪΡΟΥ.

Κατὰ τὸ Γαλλικὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε σελ. 221).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὴν δὲ ἐπιούριον, ἅμα ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ὁ Ἰωάννης Πασχάλης συνεκάλεσε τὸ δικαστήριον τῶν Βαντικατρῶν, χωρὶς νὰ τοῖς εἶπῃ διὰ ποίαν αἰτίαν προσεκαλοῦντο. Ἐλοι ἔφερον τὴν μεγάλην στολήν τῆς ὑπερησίας των, ὁ δὲ πρῶτος βοηθὸς τοῦ εἰσαγγελέως τὴν δικαστικὴν ράβδον εἰς τὴν χεῖρα κρατῶν, κροῖσσοὺς πάντων, ὅτε ὁ κλητὴρ ἀνέκραξεν· Ὁ βασιλεὺς! Καὶ ἔλοι ἠγέρθησαν ἐκπληκτοί.

— Καθίστατε, κύριοι, εἶπεν ὁ Ἰωάννης Πασχάλης· ἔλοι δὲ ὑπήκουσαν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσήλωσε.

— Λοιπὸν! κύριε βοηθὲ, εἶπεν ὁ δὸν Πέτρος προχωρήσας ἐν τῷ μέσῳ τῆς σοβαρᾶς τῆς συνέλευσεως, τί ἀγαπᾶτε; Βλέπετε ὅτι ὑπήκουσα εἰς τὰς διαταγὰς σας, ἂν καὶ ἔπρεπε νὰ μοὶ δοθοῦν μὲ πλεοῦστον εὐγένειαν καὶ φιλοφροσύνην.

— Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης Πασχάλης, δὲν πρόκειται τὴν στιγμήν ταύτην οὔτε περὶ εὐγενείας οὔτε περὶ φιλοφροσύνης, ἀλλὰ περὶ δικαιοσύνης· διότι, κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν δὲν ἐνεργῶ ὡς αὐλικὸς τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ὡς ἄρχων τοῦ λαοῦ.

— Ἄ! ὦ! ἀνέκραξεν ὁ βασιλεὺς· μοὶ φαίνεται ἐν τοσούτῳ, κύριε βοηθὲ τοῦ εἰσαγγελέως, ὅτι τὴν λευκὴν αὐτὴν ράβδον, τὴν ὅποιαν φέρεις, τὴν ἐκλαμβάνεις διὰ σκῆπτρον· δὲν σοὶ τὴν ἔδωκεν ὁμοῦ ὁ λαός, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς.

— Καὶ ἴσα ἴσα, ἀπεκρίθη σοβαρῶς καὶ μὲ αὐστηρὸν ἦθος ὁ Πασχάλης, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς μοὶ παρέδωκε τὴν ράβδον ταύτην, ὁρεῖται νὰ δευθῶ ἕως τῆς τιμῆς, τὴν ὅποιαν μοὶ ἔκαμην ἐμπιστευθεὶς αὐτὴν εἰς ἐμέ, καὶ ὅχι νὰ τὴν ἀτιμάσω ἀνάνδρως χαριζόμενος εἰς τούτον ἢ εἰς ἐκεῖνον.

— Ἐλα, καὶ μὲς ἐξέλιξες μὲ τὴν ἡθικὴν σου, διέκοψεν εἰπὼν ὁ δὸν Πέτρος· τί μὲ θέλεις;

— Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Ἰωάννης Πασχάλης, φόνος τις ἐπράχθη τὴν νύκτα τῆς Παρασκευῆς πρὸς τὸ Σάββατον. Ἡ Μεγαλειότης σας τὸ γνωρίζει, διότι αὐτὴ πρώτη μοὶ τὸ ἀνήγγειλεν.

— Ἔ! καὶ ἔπειτα;

— Ἡ Μεγαλειότης σας μοὶ ἔδωκε τρεῖς ἡμέρας καιρὸν διὰ ν' ἀνικαλύψω τὸν φονέα.

— Λοιπὸν!

— Λοιπὸν! εἶπεν ὁ Ἰωάννης Πασχάλης, ἀτενίσας ἀσκαρδαμυκτῶς τὸν βασιλέα, ἀνεκάλυψε τὸν φονέα.

— Ἄ! ὦ! ἀπεθύρσεν ὁ βασιλεὺς.

— Τὸν ἐμήνυσα λοιπὸν νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου μου, διότι ἡ δικαιοσύνη εἶνε μία καὶ διὰ τοὺς δυνατοὺς καὶ διὰ τοὺς ἀδυνατοὺς καὶ διὰ τοὺς μεγάλους καὶ διὰ τοὺς μικροὺς. Βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας Δὸν Πέτρο! κατηγορεῖσαι ὅτι ἐφόνευσες τὸν Ἀντώνιον Μενδέξον, ἀρχηγὸν τῶν νυκτοφυλάκων τῆς συνοικίας τῆς Γιράλδας. Ἀποκρίθητι εἰς τὸ δικαστήριον.

— Καὶ ποῖος ἔχει τὴν αὐθάδειαν νὰ κατηγορῇ τὸν βασιλέα ὡς ἐνοχὸν δολοφονίας;

— Μάρτυς, τὸν ὅποιον ὠρίσθη νὰ μὴ φανερώσω.

— Καὶ ἂν ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας ἀρνῆθῃ, ὅτι εἶνε ἐνοχός;

— Θέλει υποβληθῆ εἰς τὴν βίβανον τοῦ φερέτρου. Τὸ σῶμα τοῦ Ἀντωνίου Μενδέξου εἶνε ἐκτεθειμένον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐδῶ πλησίον, ὅπου ἐφυλάχθη δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν.

— Εἶνε περιττόν, εἶπεν ὁ δὸν Πέτρος μὲ βραχὺν τόνον, εἰς τὸν ἐφόνευσα.

— Λυπούμαι, ἀπεκρίθη ὁ Πασχάλης μὲ σοβαρώτερον τόνον, διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας θεωρεῖ τὸσον μικρὸν τὸν φόνον ἐνὸς τῶν ὑπηκόων του, καὶ μάλιστα ἐνῶ ὁ φόνος αὐτὸς ἐπράχθη μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας.

— Σιγὰ δά, κύριε βοηθὲ, εἶπεν ὁ δὸν Πέτρος, βασιλεὺς ὑπὸ τῆς ὑπεροχῆς, τὴν ὅποιαν βαθμῶδον ἐλάμβανεν ἐπ' αὐτοῦ ὁ Πασχάλης, νὰ ὑπερασπισθῇ ἑαυτὸν, σιγὰ! δὲν πρόκειται περὶ φόνου ἐδῶ, πρόκειται περὶ πάλης. Δὲν ἐδολοφόνευσα τὸν Ἀντώνιον Μενδέξον· τὸν ἐφόνευσα διὰ νὰ ὑπερασπισθῶ νομίμως τὸν ἑαυτόν μου.

— Δὲν ὑπάρχει νόμιμος ὑπεράσπισις κατὰ τοῦ ἐνεργῶ τῆς δικαιοσύνης, ὅστις ἐκτελεῖ τὸ καθήκον του.

— Ἄλλ' ἴσως ὁ ζῆλός σου διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός σου τὸν παρέσυρε πολὺ μακρὰν, εἶπεν ὁ δὸν Πέτρος.

— Ὁ νόμος δὲν εἶνε τόσο ἐλαστικός, Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ βοηθὸς μὲ σοβαρὰν φωνήν, καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν σας ὁμιλογίαν εἶπε ἐν γνώσει τοῦ φόνου.

— Ὑψύθεσαι, ἄθλιε! ἀνέκραξεν ὁ βασιλεὺς· σοὶ εἶπα ὅτι τὸν ἐφόνευσα, εἶπε ἀληθῆς, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐφόνευσα, εἶπε ἄψοῦ τὸν εἶπα νὰ ἀποσυρθῇ. Ὁ ἀνόητος ἔσυρε τότε τὸ ξίφος του καὶ ἔπεσε μετὰ βασιλικὴν πάλην· τὸσον χειρότερα δι' αὐτόν· διὰ τί νὰ παρακούσῃ εἰς τὰς διαταγὰς μου;

— Διότι ὑμεῖς ὠφελετε, Μεγαλειότατε, νὰ ὑπακούσῃτε εἰς τὰς ἰδικὰς του, καὶ ὅχι νὰ ἀντιτάξῃτε εἰς αὐτὰς ἐνοχὸν ἀντίστασιν. Ἐἰ καὶ ἀπειλαὶ δὲν θὰ μὲ ἐμποδίσουν διόλου, Μεγαλειότατε, ἀπὸ τὸ νὰ ἐκτελέσω τὰ ροδερά καθήκοντά μου. Ὅταν μὲ ἐπήρατε ἀπὸ τὰ βουνά, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃτε τὴν θελήσάν μου ὅταν ἀκούσιώς μου μὲ ἐκάμετε πρῶτον βοηθὸν τοῦ εἰσαγγελέως, μὲ ἐκάμετε διὰ νὰ ἔχητε δικαστὴν καὶ ὅχι αὐλικόν. Ἴδου ἔχετε δικαστὴν· ἀποκρίθητε λοιπὸν!

— Εἶπα ὅτι εἶχα νὰ εἶπω. Μάλιστα, ἐφόνευσα τὸν Ἀντώνιον Μενδέξον εἰς πάλιν· εἶνε λοιπὸν μονομαχία καὶ ὅχι φόνος.

— Δὲν γίνεται μονομαχία, Μεγαλειότατε, μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ὑπηκόων του· ἐν ὅσῳ εἶνε φιλόνομος καὶ πιστὸς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σύρῃ τὸ ξίφος κατ' αὐτὸν. Τοὺς ἐδέχθη διὰ λογαριασμὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὸν Θεὸν θέλει δώσει λόγον

περὶ αὐτῶν. — Ἐκτός τούτου, ἐγνωρίζετε ὅτι ἐναντιόνοοθε διὰ τῆς βίας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου, τὸν ὅποιον ὑμεῖς ὁ ἴδιος ἐκάματε, καὶ ἡ βασιλικὴ θέσις σας ἀντὶ προφάσεων εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἔπρεπε νὰ σὺς πείθῃ ὅτι ὅσον ὑψηλὰ εἶνε ἡ θέσις σας, τόσο μεγαλύτερον πρέπει νὰ ἦνε τὸ παράδειγμα... Ἀκούσατε λοιπὸν τὴν ἀπόφασιν.

Ὁ βασιλεὺς ἐκινήθη μὲ ὑπεροψίαν. Οἱ ἐρῆλαιμοὶ του ἐσπινθηροβόλησαν καὶ ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους του.

Ὁ δὲ Ἰωάννης Πασχάλης ἐξηκολούθησεν·

— Αὔριον τὴν μεσημέριαν σὲ διατάττω, δὸν Πέτρο βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας, νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γιράλδας, μᾶλλον πλησιάζουσιν τὸ μέρος ἔπου ἐπράχθη ὁ φόνος, διὰ νὰ ἀκούσῃς τὴν καταδίκην, τὴν ὅποιαν ἡ δικαιοσύνη θέλει κρίνει κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν, καὶ νὰ ὑποκύψῃς εἰς αὐτήν. Ἄν ἐλπίζῃς εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, σὲ συμβουλεύω νὰ μὴ παραμελήσῃς νὰ τὸ ἐπικαλοῦσῃς μετὰ τῆς κατανύξεως ἐκείνης, ἥτις εἶνε ἡ τελευταία ἐλπίς τοῦ ἐνόχου.

Καὶ ἀπαγγέλλας τὴν ἀπόφασιν μὲ βραδείαν ἀλλὰ στερεὰν φωνήν ὁ Ἰωάννης Πασχάλης ἐνευσεν εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι ἐδύνατο νὰ ἀποσυρθῇ. Μετὰ ταῦτα ἠγέρθη βραδείως καὶ αὐτὸς καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν αἴθουσαν τῆς συνεδριάσεως, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν Βαντικατρῶν.

Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὁ Δὸν Πέτρος ὠργίσθη, μετὰ ταῦτα ὅμως κατελήφθη ἀπὸ θαυμασμόν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας δὲν εἶχεν ἀκόμη διανύσει τὴν ἡμίσειαν περιόδον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, τὴν περιόδον δηλονότι ἐκείνην, περὶ ἧς ἀπέκρινε τὸν τίτλον τοῦ δικαιοδοτοῦ ἢ καρδία του λοιπὸν ἐθουμάζεε πᾶν μέγα παράδειγμα, τὸ δὲ προκείμενον ἦτο δι' αὐτὸν παράδειγμα ἀνήκουστον καὶ πρὸ πάντων ἀπροσδόκητον ἐν τῷ μέσῳ τῶν αὐλικῶν του, γονυπετούτων ὅταν διέδικαιεν ἢτο παράδειγμα λαμπρὸν ἀνθρώπου, ὅστις ἐτόλμα νὰ ἐνεργήσῃ δημοσίᾳ τὴν δικὴν βασιλέως παραβάτως τοὺς νόμους τοῦ βασιλείου του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ βοηθοῦ καὶ νὰ ἐμφανισθῇ τὴν ἐπιούριον ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Γιράλδας, φέρων τὰ παράσημα τοῦ ὑπερτάτου βασιλέως. Ὁ Δὸν Πέτρος διέταξε νὰ τὸν συνοδεύσῃ ὁ Φερράνδος Κάστρου καὶ ὁ Ἰωάννης Παδύλλας, μὴ θελήσας νὰ προσλάβῃ ἄλλων ἀκόλουθον, διὰ νὰ μὴ τὸν κατηγορήσωσιν ὡς δεῖλον.

Ἐν τούτοις ἡ εἰδησις τῆς παραδόξου ταύτης δίκης διασπαρῆται εἰς τὴν Σιβιλλίαν διηγεῖται ζωηρὰν περιέργειαν ἢ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου πρόσκλησις τοῦ βασιλέως, τῆς ὅποιας κανεὶς δὲν ἐδύνατο νὰ πείθῃ τὸ ἀποτέλεσμα ἢ ὑπακοὴ τοῦ δὸν Πέτρο εἰς τὴν προσταγὴν ἐνὸς τῶν ὑπαλλήλων του, τοῦ Δὸν Πέτρο, ὅστις ἦτο συνειθισμένος νὰ κυβερνᾷ ἔλους ἢ ἀνήκουστος σταθερότης τοῦ δικαστοῦ, προσβαλόντος μετὰ τοσαύτης τόλμης κατὰ πρόσωπον τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, πάντα ἐν λέγῳ προσιώνον σκηνὴν ἐξ ἐκείνων, τῶν ὅποιων ἢ ἀνάμνησις μένει ἐντετυπωμένη εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ. Μόλις λοιπὸν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, καὶ ὁλος ὁ λαός τῆς Σιβιλλίας ἤρχισεν νὰ συναθροίζεται εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γιράλδας. Ὁ δὲ δὸν Πέτρος ἐπερίμενε μὲ τοὺς συντρόφους του τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὅποιαν ὠφέλιε νὰ ἐμφανισθῇ διὰ νὰ ἀκούσῃ τὴν καταδίκην του. Οἱ ἀκόλουθοί του ἐπροσέκλινον

νὰ τὸν πείσωσι νὰ προσλάβῃ συνοδίαν πολυαριθμότεραν καὶ φρουρὰν ὠπλισμένην, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπήντησε ρητῶς ὅτι ἐπεθύμει νὰ γίνωσι τὰ πάντα ἔπος διέταξας, καὶ ὅτι δὲν ἠθέληεν ἄλλην φρουρὰν ἀπὸ τὴν προεδρεύουσαν συνήθως εἰς τὰς δίκας τοῦ πρώτου βοηθοῦ τοῦ εἰσαγγελέως. Ἐπέτρεψε μόνον νὰ τὸν παρακολουθήσωσι δύοδεκα αὐλικοί, ἀλλ' ἄνευ ἐπλων, καὶ ἄψοῦ πρώτου ὠρίσθησαν ἔτι, ὅτι ὅποτε καὶ ἂν συμβῇ, δὲν θέλουσι πρᾶξει τίποτε χωρὶς ρητὴν διαταγὴν αὐτοῦ.

Μόλις ὁ λαός τὸν εἶδεν ἐρχόμενον, καὶ τὸν ἐχαίρεισε δι' ἐπευφημιῶν, τὰς ὅποιαις σπανίως εἶνε συνειθισμένοι οἱ βασιλεῖς νὰ ἀκούωσιν. Ὁ δὲ δὸν Πέτρος δὲν ἠπατήθη διὰ τὴν ἔκφρασιν ταύτην τοῦ λαοῦ, διότι ἐκεῖνος, διὰ τὸ ὅποιον ὁ λαός τὸν ἐπευφημοῦσε, ἦτο ἡ ὑπακοὴ του μᾶλλον ἢ ἡ μεγαλειότης του. Ἐξηκολούθησε λοιπὸν διευθυνόμενος πρὸς τὴν πλατεῖαν τῆς Γιράλδας ἀλλ' ἄψοῦ ἐπροχώρησεν ὀλίγον, οἱ φύλακες φράξαντες τὴν εἰσοδὸν ἐδείξαν εἰς αὐτὸν ἄλλην ὁδόν. Οἱ αὐλικοί ἠθέλησαν νὰ διαβῶσιν ἐναντίον τῆς ἀπαγορεύσεως· ἀλλ' ὁ δὸν Πέτρος τοῖς ὑπενώμισε τὴν ὑπόθεσίν των, καὶ ἐδείξε τὸ παράδειγμα τῆς ὑπακοῆς ἀκολουθήσας ἄνευ ἐναντιότητος τὴν δευτέρωσαν ὁδόν. Καὶ αἰ μὲν ἀνευφημῆται τοῦ λαοῦ ἐδιπλασιάσθησαν· αἱ δὲ ἀκόλουθοι συνωφρῶνθησαν, διότι ἔδωκαν φανερά ὅτι ἐδύνατο οὕτω ἡ βασιλικὴ ἐξουσία, ταπεινωθεῖσα ἕνεκα τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ βασιλέως. Ἄλλ' ὁ δὸν Πέτρος ἔμεινε ἀπαθής. Τὸν ἠκολούθησαν λοιπὸν σιωπηλοί, καὶ ἐφθασαν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γιράλδας, ἔπου εἶχον ἐτοιμασθεὶς θέσιν ἰδιαίτεραν διὰ τὴν βασιλικὴν συνοδίαν.

Ἐν τῇ μέσῳ τῆς πλατείας συνεδρίασε τὸ δικαστήριον τῶν Βαντικατρῶν, προσεδρεύμενον ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Πασχάλην. Ἐν δεξιῶν αὐτοῦ ἦτο τὸ ἀγαλμα τοῦ δὸν Πέτρο, περὶ καὶ ἐνδεσμομένου τὰ βασιλικά παράσημα. Πορρωτέρω ἔκειτο ἡ λαμπρότης, ὁ δὲ δῆμιος, κρατῶν μίγα ξίφος εἰς τὴν χεῖρα, ἔστατο ἔρῳ παρ' αὐτὴν ἀπέναντι αὐτοῦ ἦτο τὸ μέρος τὸ προσδιωρισμένον, ὡς εἶπαμεν, διὰ τὸν βασιλέα καὶ τὴν συνοδίαν του· ὅλη ἡ ἐπιλοποις περιόχῃ ἦτο μεστὴ θεατῶν. Τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ δικαστηρίου, τῆς λαμπρότητος καὶ τοῦ βασιλέως δικάστημα κατεῖχετο ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν φρουρὰν τοῦ πρώτου βοηθοῦ τοῦ εἰσαγγελέως.

Ἄμα φανερός τοῦ βασιλέως, ἦχος κένθιμος τυμπάνων μελανοσκεπαστῶν ἠκούσθη, ὅστις διήγειρεν εἰς τὰς φυλάξας τῶν παρευρισκομένων τὸ λυπηρὸν ἐκεῖνο αἶσθημα, τὸ ὅποιον δοκιμάζει τις εἰς ὥραν θανάτου· ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς ἠρώσθη αὐτὸ ἐπίσης, οἱ δὲ συνοδεύοντες αὐτὸν ἄρχοντες ἐξέφρασαν φανερά τὴν ἀγανάκτησίν των· ἐκεῖνος ὅμως τοῖς ἐπέταξε σιωπῆν. Ὅτε διέπαυσεν ὁ ἦχος, ὁ δικαστικὸς κλητὴρ ἐγερθεὶς ἀνέκραξε μεγαλοφώνως· Ἄδον Πέτρο, βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας!

— Παρών, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἵππου του, τ μὲ θέλετε;

— Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ κλητὴρ, προσεκλήθητε νὰ ἀκούσῃτε τὴν καταδίκην σας καὶ νὰ τὴν ἴδῃτε ἐκτελουμένην.

— Ἀχρεῖ! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης Παδύλλας ὑπερηφάνως μὲ τὸν ἵππον του τὸν φρόντην καὶ διευθυνθεὶς πρὸς τὸν κλητὴρα.

— Στρατιώται! εἶπεν ὁ Ἰωάννης Πασχάλης, συλλάβετε τὸν τὸν ἵππεα.

—'Ο πρώτος, ο οποίος με έγγιξε, θ' αποθάνη! ανέκραξεν ο Παδύλλας; σάρκα τό ξίφος του.

—'Αποσβόρητι, κώριε Κατυλλανέ, είπεν ο δόν Πέτρος με στερεά και εύηχον φωνήν, έχω σε τό δικτάτω.

'Ο Παδύλλας επανέθηκε τό ξίφος του εις την θήκην και εξήλθε με τον έπικον του απ' τον περιβόλον. Μέγα ψιθυρισμός εκπλήξεως ήκούσθη εις τό πλήθος και ή προσοχή επεπλασάσθη.

—'Δόν Πέτρος, βασιλεύ της Καστιλλίας, είπεν ο 'Ιωάννης Παρχάλης έγερθείς και αύτός, κατηγορείσαι και σύ αύτος ώμολόγησες, ότι έκούτως έβρνευτες τον νεκρόνλακα 'Αντώνιον Μενδέζον, ενή εξετέλει τό καθήκον του. Τό κακούργημα τούτο είνε άξιον θανάτου.

Φεδερά επιφώνησις ήκούσθη τότε εν μέσω του πλήθους, όμοια με μυκηθιδον τρικυμίας· διότι και αύτός ο λαός ήρχισε να θωρηή υπερβολικήν την αυστηρότητα του δικαστού.

—'Σιωπή! ανέκραξεν ο Δόν Πέτρος, άρρήτατε τον υπάλληλον να εκτελέση την ύπηρεσίαν του.

Και έσώπησαν παντες.

—'Απαγγέλλω λοιπον καθ' ύμων, εξηκολούθησε με την αυτην αδιαφορίαν ο 'Ιωάννης Παρχάλης, την ποιήν τον θανάτου! 'Αλλ' επειδή τό πρόσωπον σας είνε Ιερόν, και κανείς άλλος πλην του Θεού, όστις έδωκε τό στέμμα επί της κεραίης σας, δέν δύναται να έγγιξη ούτε την κεφαλήν ούτε τό στέμμα, ή ποιήν θέλει εκτελεσθή επί του άνδρικού σας. 'Αφού δέ εξεπιήρωνα, όσον τό έπ' έμοί, τό καθήκον τό όποιον ή θέσις μου μοι επιβάλλει, άς εκπληρώσθ και ο δήμιος τό έδικόν του.

'Ο δήμιος έσυρε τότε τό ξίφος του, και ή κεφαλή του βασιλικού άγάλματος, κοπέσασ από τους ώμους, εκυλίσθη εις τους πόδας της λαμπρότητος.

—'Ήδη, είπεν ο 'Ιωάννης Παρχάλης, θέσατε την κεφαλήν ταύτην εις την άκραν της δού βίου έρνευθή ο 'Αντώνιος Μενδέζος και άφήκατέ την εκεί ένα μήνα προς ανάμνησιν του κακούργηματος του βασιλέως.

'Ο δόν Πέτρος κατέβη του έπικου και, προχωρήσας προς τον 'Ιωάννην Παρχάλην,

—'Άξι βροθή του εισπαγγελέως της Σιδιλλίας, είπε με γαλήνιον φωνήν, χάρω διότι σι ενεπιστευμένη την διευθυνσιν της οικουμένης μου εις ούδένα άλλον όμοιον σου ήδυνάμην να την εμπιστευθώ. Σε άναγνωρίζω λοιπόν άξιον της θέσεως αύτης, της οποίας τό καθήκον εκτελεσθήσεται μέχρι σήμερα τώση νομίμως και άμετρολήπως. 'Η άπραγμία σου είνε δικαία, θέλω να εκτελεσθή μέχρι τέλους με την απαιτουμένην άριθείαν κατά το τό μόνον διαφέρωμεν ότι όχι μόνον ένα μήνα αλλά διέ παντος θέλω να μένη εκτεθειμένη ή διά της χειρός του δημίου κοπέσασ αύτη κεφαλή, διά να μεταβιβάσθ εις τας επερχόμενας γενεάς την μνήμην της δικαιοσύνης σου.

'Η θέλησις του δόν Πέτρος εξετελέσθη, και σήμεραν άκόμη βλέπομεν εις την άκραν της δού Κιανθάλιας την κεφαλήν αυτην, ήτις κατά τας διεδεατώσεις του λαού, είνε αύτη έκείνη ή άπαισιετή εκεί τό 1350 διά της χειρός του δημίου.

Τοίούτο τό διήγημα του δόν Πέτρος, όποιον αναφέρεται υπό του ιστορικού Ζουρήτας εις τήν περί Σιδιλλίας χρονικά του.

(Εκ της Πανδώρας).

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΣΥΓΚΡΙΝΟΜΕΝΗ

πρός
ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

'Εκ διαφόρων πηγών έρυνισθείσα και διά ποιήλων

σημειώσεων επανηθεύσα, διδασκομένη εν τώ

Πολιτ. Συλλόγω σ' Ομηρος.

Υπό Ρ. Φραυτζή καθηγητού

(συνέχ. από σελ. 190).

Μάλιστα λοιπόν λογίζονται όσοι δέν ποιούσι καλήν χρήσιν του πλούτου αυτών, καιτοι καλλίστες γινώσκουσι ότι ή κρυφα έκείνη κλάξ, ή θύρα αύτη της αληθείς ήμων ζωής, απογεγυμνωμένων πάντων, πλην των άρετών, παραλαμβάνει τον ταλαίπωρον άνθρωπον. 'Ο δέ της μετά θάνατον δόξης έρωσ είνε έρωσ ψυχών ευγενών, έρωσ ψυχών άγαπώντων τον πλησίον αυτών, είνε έρωσ ψυχών ήρωικών· τό δέ μεγαλείον του έρωτος τούτου μόνον τό άνδράποδα λοιπόν δέν αίσθάνονται, ως ο θεός Πλάτων, ο 'Ομηρος των φιλοσόφων, λέγει που παραπονούμενος:

« Ούκ, επειδήν ήμαίς τελευτήσωμεν, και οι λόγοι οι περί ήμων » σεσηγήσονται· ώστε επιμελητέον αυτών εστιν. 'Ανάγκη γάρ, ως » εοικε, μέλειν ήμιν και του έπειτα χρόνου, επειδή και τυγχά- » νοσι κατά τινα φύσιν οι μιν άνδραποδωδέστεροι· ούδέ φροντί- » ζοντες αυτου, οι δέ επικαιέστεροι, πών ποιούντες, έπως αν ει, » τον έπειτα χρόνον ευ άκούσωμεν».

Και κατά ταύτα τή αληθεία προτιμώ να απαιτώμαι μετά του σοφού Πλάτωνος, παρά να δροσθρονώ μετά των άλλων.

'Ανδράποδα λοιπόν ο πατήρ των φιλοσόφων όνομαζει ήμας άμελούστας του έπειτα χρόνου· όποιαν επωνυμιαν άπονέμει ήμιν μη φροντίζουσι της μετά θάνατον δόξης! 'Ανδράποδα! Και ποια άλλην προεωδέστερα προσωνομία παρά ταύτην; Ποίον δέ άλλου επιπέτου πρέπει να άξιωνται οι βρενθυόμενοι τε και καυχώμενοι επί τή μεγάλη αυτών καταγωγή και τοίς ενδόξοις αυτών προγόνοις, εν ή ούτοι εκ της άμελείας αυτών φαίνονται αυτόχρημα ένειδος τή πατριδι;

Μή, προς Θεού! άναμαστώμεν πλέον επί ματαίη τας άρετάς, τά καταρούμενα και την σολιν των ευκλειών ήμων προγόνων, και σογώτατοι ώμεν, διότι ούδύλωσ πρόκειται σήμεραν περί παραγωγίας, αλλά περί του πώς να φαίνώμεθα άείποτε άξιοι της κληρείως ήμων, ίνα μη προφέροντες τά όνόματ εκείνων, μέγα έφ' ήμων αυτών προστριβώμεν όνειδος και κατασχύνην άκαταλόγιστον.

'Αλλ' ούδδ τέλος λεγέτω τις έγω ου δύναμαι λεγειν,διότι κατά τον φιλόσοφον 'Ισοκρατην, «οί μιν άριστα φρονείν δοκούστας ενί- » στα διαμικρτανοσι του συμφέροντος, των δέ φαύλων νομιζομέ- » νων είναι και καταφρονουμένων, εστιν ότε καταφύωσαν ο τυχών » και βελτίστα λέγειν εδοξεν»· άλλ' άλλοις ως παραδειγμα έαυ- » τον προτιθέμενος και από δεινοά έρωτος κατακινώμενος προς την κοινήν εκπλήρωσιν του καθήκοντος και υπό του νύκτωρ και μεθ ήμέρας ένκλοντούμενος άδελάστου καιτου, του συνειδέτος, προς

την ήν όρελει άπότιν των κοινωνικών αυτου καθήκόντων, πρα- τείτω τά θέοντα εις τό παίσμα της 'Ατης.

» Την γάρ Ζευς έρριψεν απ' ουρανού άστερόεντος η χειρι περιστρέφασιν.

» Τό δέ ζητούμενον άλιωτόν, λέγει ο Σοφοκλής, » εκφύγει δέ τ' άμελούμενον».

Ούτω δ' ευγνώμονες υιοι προς πατέρασ λίαν φιλοστέργους και τουσούτων καλών κάγαθών αίτίους γενομένους, ώρέλιμμι μεν προς την μετά ταύτα νεότητα, ήτις, άναμριβύλωσ σωτήρας τους αίτίους της εύδαιμονίας αύτης· αποκλύσασ και πανευφροσύνης ακριτώσασ, οά επίλετη άδουσα τό Σορόκλειον:

» ήδη λαμπρον ήλιος σέλασ

» έφικ κινεί φθέρματ άρνύθων σαφή

» μέλειμικ τ' άστρων εκλέλοιπεν ευφρόνην».

κατά συνείδησιν δέ πρώττοντες και σύν χαρά προσφέροντες επί του σωτηρίου βωμού των Μουσών την δρελιουμένην ήμων προσφοράν, άς εκφώνώμεν γεγηθέσασ και άγαλλόμενοι: Τα δά εκ των Σών Σοι προσθήσομαι.

'Η δέ Μιμησούνη ή άείποτε στεφάνους πλέκουσα άμυράντους και τούτοις στεφανώσασ και έσαει την μνήμην των καλών έργων δι' επαίνων τιμώσασ, δικαιο- νίσει εν τώ ναφ αύτης γράμμικον άνεξιτήλοισ τας θεαρέστους ταύτας πράξεις—α άγαθήσ ζωής άριθμός ήμερών και αγαθόν όνομα εις τον αιώνα διαμείνει· λέγει ή 'Αγία Γραφή. 'Αλλ' εν τούτω του λόγου γενομένου, λέγει τις ίσως εν έαυτψ.—'Αλλ' ω αύτος, κατέπι έσρτής ταύτα λέγεις— Ούδαμώς, ω φιλε, διότι κατ' έμέ κριτήν, πών άλλο δύναται να έχη τό τέλος αυτου, ουχί όμως και ή άρειούτατος ήμετέρα αύτη πνευματική πανήγυρις των Μουσών, ήτις όρελει να ήνε τό προύργαίτατον των μελη- μάτων ψυχών ευγενών και ο αιώνιος σκοπός των πολιτισμένων ανθρώπων· είνε έάν ή ψυχή ήμων ήνε άθάνατος, εις θ πείλω- σιν ήμας; άπειροι της ήμικής φιλοσοφίας λόγοι, ή δέ ευγενής αύτη όρμή του ανθρώπου προέρχεται επεμένως εκ της εν ήμιν τούτης θέσις ένάμμεσ, πώς δύναμεθα να μη πιστεύωμεν ότι ο ευγενέστατος ούτος; έρωσ είνε έρωσ άθάνατος; 'Αλλ' ο θεός ού- τος έρωσ άμβλύναται και άδυνατεί, ής ο όργασμός του ρυτου εκείνου, εις τό όποιον ήρνήθησαν να ρίψωσιν ύδωρ· και έάν δέν συντηρήται υπό των οικείων μέσων, θνήσκει, ως μη ώφειλε, και- τοι ζών εν τή καρδιά του α.θ.ώ.που, και τότε δη τό υπερήφανόν έ γώ, ή ψυχή ήμων ή τα πηδάλια του ζώου διευθύνουσα, του- τέστι του σώματος, και τους ύράλους και σκοπέλους υποδεικνύουσα, αποβάλλει πών ευγενή ιδέαν και αποκτηνούται λοιπόν και των κτηνών χειρον διαίθεσται, παραθιδόμενον όλοσχερώσ εις τά εκ των αισθητών παραγόμενα. Τούτο δέ πολλακις συνέθη τψ δυσ- τυχεί ανθρώπων, ότakis ούτος έγκαταλείθείς εις τας ιδέας αυ- του όρξείσ και αποκτηνωθείς. διότι είπειν, απέθελε την περι του αληθούς Θεού ιδέαν και προσεκύνησε ψευθείς θεούς και πών β,τι δέν ήτο Θεός.

» ήδη λαμπρον ήλιος σέλασ
» έφικ κινεί φθέρματ άρνύθων σαφή
» μέλειμικ τ' άστρων εκλέλοιπεν ευφρόνην».

Ούτω εν το καλόν, έπως γένηται τοιούτον, ενδελεχούς συντηρή- τωσ χρείαν έχει και της συνδρομής των πάντων, διότι διά πάν- τας τούτο γίνεται. 'Αλλως εις τον των Δυνατών πίνον ύδρο- φρήσομεν, κατά την παροιμίαν. 'Ο δέ γινώσκων τό καλόν και

μή ποιών αυτό, κατά τον 'Απόστολον, άμικρτανει. Οι δέ προτι- μώντες να ύπαι φιλάργυροι, καιτοι γινώσκοντες ότι ο πλούτος των φιλαργύρων, ής περ ο ήλιος, καταβύς εις την γην, ούδέν των ζώντων ευφραίνει, μαθίωστων ή άναμνησθήσαστων είνε ούτοι είνιν οι πατέρες της άδικίας, διότι εκ της φιλαργυρίας άδικία φέεται κατά τον Κλείταρχον· ή δέ ανθρώπιτης άδικουμένην μά- λον όργίζεται ή βιαζομένη, κατά τον Θεουκιδίδην.

Ταύτα δη δίναι ενόμισα να αναφέρω προς ύμασ ούχ ίνα συμ- δουλεύσω σοφώτερος και πολυπειροτέρους μου, άλλ' ίνα ανα- μνήτω εις ύμασ άπικτας, τους μετά τούτης προθυμίας προσ- ερχομένους και φειδρή τψ προσώπω τά κακά άκούστας και χαίροντας επί τή άσίφ προαγωγή, ότι ή θέλησις ύμων, ήφ ής έτέθη ο θεμέλιος λίθος του λαμπρού τούτου οικοδομήματος, όρεί- λει να όργί συνδεθεμένη και συνεπαυξήνομένη προς την τελείαν όσον ένεσι του οικοδομήματος αποπεράτωσιν, όπως ύμαίς μεν, οι και την πρωτοβουλίαν σχόντες, ιδήτε τό τέλος των κόπων ύμων, οι δέ επιγυγόμενοι διαδιδόνοντες ποθεν εις τον έπειτα χρό- νον (Τι παρδοξον!) και τψ δακτύλω θεικνύοντες λέγώσασ, — ύπάρχουσιν άνδρες τσοότα μεγάλοι, διά τας όποίους ή αν- θρωπότης δέν εύρίσκει μεν άνταξίαν άνταμοιβήν, έχει όμως ήμους!

» ήδη λαμπρον ήλιος σέλασ
» έφικ κινεί φθέρματ άρνύθων σαφή
» μέλειμικ τ' άστρων εκλέλοιπεν ευφρόνην».

» ήδη λαμπρον ήλιος σέλασ
» έφικ κινεί φθέρματ άρνύθων σαφή
» μέλειμικ τ' άστρων εκλέλοιπεν ευφρόνην».

» ήδη λαμπρον ήλιος σέλασ
» έφικ κινεί φθέρματ άρνύθων σαφή
» μέλειμικ τ' άστρων εκλέλοιπεν ευφρόνην».

» ήδη λαμπρον ήλιος σέλασ
» έφικ κινεί φθέρματ άρνύθων σαφή
» μέλειμικ τ' άστρων εκλέλοιπεν ευφρόνην».

» ήδη λαμπρον ήλιος σέλασ
» έφικ κινεί φθέρματ άρνύθων σαφή
» μέλειμικ τ' άστρων εκλέλοιπεν ευφρόνην».

» ήδη λαμπρον ήλιος σέλασ
» έφικ κινεί φθέρματ άρνύθων σαφή
» μέλειμικ τ' άστρων εκλέλοιπεν ευφρόνην».

(1) 'Ορ. Μυθολογ. Η. Κοινογ.

ἀπορῶμεν, όταν ἀκούωμεν ἀσυμβίβαστα ἢ γελοῖα καὶ ἄλλως μικροπρεπῆ καὶ τὰ τούτοις ἄμοιρα: διότι πρέπει βεβαίως νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν πρὸ πάντων καὶ πᾶντοτε, ὅτι ταῦτα συνέθεσαν μεταξὺ βαρβάρων ἀνθρώπων καὶ ἄλλως στερούμενων τὴν δύναμιν ἐκείνην, δι' ἣς ἠδύναντο νὰ φθάσωσι εἰς τὴν ὀρθὴν τῶν πραγμάτων κρίσιν καὶ γινῶσιν εἰς ἀνθρώπους τέλους πάντων, οἵτινες βεβήλως δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὄντας κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὅτε οὐδὲλως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν ἀληθεῖαν ἀπὸ τοῦ ψεύδους ἢ τὸ ἔντιμον ἀπὸ τοῦ ἀτίμου.

Καὶ ἔμως, καὶ τοὶ τῶν πραγμάτων οὗτοις ἐχόντων, πάντες γινώσκετε ὅτι ὁμολογοῦμενον ἦδη κατέστη καὶ μέγιστα τοῖς τὰ γράμματα καλλιέργουσι, ὅτι ἀδύνατον νὰ ὀδοιπορήσῃ τις εἴτε κατὰ γῆν εἴτε κατὰ θάλασσαν μετ' ὤρελαιάς τῆς ποσειδέμενης ἢ νὰ ἐκτιμήσῃ προσηκόντως τὰ ἀριστουργήματα τῶν ἀρχαίων τεχνῶν ἢ νὰ ἀναγνώσῃ καὶ καταλάβῃ ἐντελῶς τὰ συγγράμματα τῶν ποιητῶν, παρ' ὅς τὰ πάντα ἦσαν ἔμπνευσις καὶ ἀλληγορία, οὔτε τὰ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, χωρὶς νὰ ἔχη τὰς ἀπαιτούμενας γενικὰς τῆς Μυθολογίας γινώσεις.

Ἐπομένως τριπλῆ δύναται νὰ ἦνε ἡ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας προσηκουμένη ὠφέλεια.

α.) Ἡ γινῶσις τῶν διαφορῶν γινῶσιων, ὡς οἱ ἀρχαῖοι εἶχον περὶ τοῦ παντός.

β.) Σαφέστερα κατὰληψις τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν καὶ μελίστα τῶν ποιητῶν.

γ.) Ἀκριβέστερα κατανόησις τῶν συμβολικῶς παραστηριζομένων ὑπὸ τῶν πλαστικῶν τεχνῶν: τῆς ἐρμογλυφικῆς δηλονότι καὶ ζωγραφικῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ φιλόσοφος αὐτός καὶ ὁ ἱστορικός, ἀναζητῶν τοὺς πρώτους βλαστῶν τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡθικῇ καὶ θρησκείᾳ, δὲν δύναται νὰ φθάσῃ μετ' ἐπιτυχίας τὸν σκοπὸν του, ἐὰν στερήται τῆς γινώσεως τῆς Μυθολογίας.

Καὶ πῶς τῆς γῆς δὲν ἔστι ὁ Ἕλληνας; ἢ πῶς οὐκ ἔστι τὸς πόδας αὐτοῦ δὲν ἀγγίζεν ἕλην τῆς ἀρετῆς, τῶν γινώσεων καὶ τῶν τεχνῶν αὐτοῦ; Οὗτος πρώτος ἀναστρέφεται τῶν ἄλλων ἐθνῶν προβάς εἰς τὴν ἐξημέριον τῶν ἡλῶν καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς διαίτης καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ νοῦς ἐξύψωνεν ὀψυνοῦσταν καὶ εὐστοχῶτατα τὴν μυθολογίαν αὐτοῦ, ἥτις ὑπερτερεῖ κατὰ πάντα πάσας τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

Ἡ δὲ γλώσσα αὐτοῦ, ἡ τοσοῦτος λαοὺς διακρίτισα καὶ νῦν ἔτι ποδηγετοῦσα, δὲν εἰσεχώρηθεν ἔπειτα μετὰ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Γάγγου; Ἦ δὲ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, καίτοι πολυεπιβάς διακινδυνεύουσα ὡς πρὸς τὴν ἀρχέτυπον αὐτῆς καθάρτητα, δὲν ἐξηπλώθη μ' ἄλλα ταῦτα ὡς γλώσσα τῶν πεποιθεμένων ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ὑπαιρείας τοῦ Αἴμου μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου;

Ἐπομένως δὲ ὄλιγον ὑστερον δὲν ἐξετέλεσε καὶ τὴν θειοπάτην ἀποστολήν, χρησιμεύουσα ὡς ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, καίτοι τοσοῦτος καὶ τοσαύτης θεοῦς φέρουσα ἐπιώμων αὐτῆς καὶ τοσαῦτο δεισιδαιμών οὔσα; Τὸν δὲ ἀγωνιστὸν ἐκείνον θεὸν δὲν παρεδέχθη χάριτα ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου κηρυττομένου ἐν τῇ Ἀρείῳ Πάγῳ, καίτοι μὴ ἀναγρολόμενος (ὡς θέ-

λουσι πολλοὶ) περὶ τὰ θρησκευτικά, καὶ τοσαῦτα χιλιάδες δὲν ἐπίστευσαν ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ;

Καὶ ἔμως ὅποια ἀφροντισία ὅποια ἀναληγῆσι περὶ τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν τοσοῦτος θρησκυρῶς σοφίας καταλιπόντων εἰς ἡμᾶς προγόνων ἡμῶν! Καίτοι τοιαύτην σπουδαιότητα φέρουσι τὸ μάθημα τούτο, οὐδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐγὼ οἶδα, διδάσκεται, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Τοῦ τοιοῦτου μαθήματος ἡ σπουδαία αὐτὴ ἐλλείψις εἰκότως κρατεῖ ἡμᾶς πλανωμένους ἀείποτε ἐν σκότει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ σφάλοντας, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἔνεκα τούτου εἰς ἕκαστον ἡμῶν βῆμα—Πικρὸν τούτο, ὅμως ἀληθεστάτον.

(ἀκολουθεῖ).

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ.

Ὀδμηρία ὑπάρχει κοινῶν, ἐν ἧ δὲν ἀνεφάνη ὁ φοῖβος, ὁ ραψωδὸς ἢ ὁ ποιητὴς αὐτῆς. Ἡ ποίησις εἶνε ἡ ἀρχαιοτέρη, ἡ ἐξωχωτέρη καὶ ὑρκιοτέρη τῶν ὠραίων τεχνῶν, εἶνε ὁ πρώτος τῆς γλώσσης ἱερωτής, δι' οὗ ἡ ἰδέα ἀπηθανάτισθη, ἀνεφάνη πρὸ τοῦ πεζοῦ λόγου ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῇ μελωδίᾳ πρὸ τῆς μουσικῆς: πρὶν ἢ ἐφευρεθῶσι τὰ γράμματα, αὐτὴ διὰ τῆς παραδόσεως διέβιδε μυθῆματα σοφίας καὶ διεσάλπιξε πανταχοῦ τῆς γῆς τῶν ἡρώων τὰ ἀνδραγαθήματα.

Ἐπιδόχομεν ὅτι πᾶν τὸ ὠφέλιμον παρ' ἀνθρώποις τελειοποιεῖται διὰ πολυχρονίου καὶ καταλλήλου καλλιέργειας. Αἱ γινώσεις τῶν ἀρχαίων προστιθέμεναι εἰς τὰς νεωτέρας ἀνακαλύψεις καὶ βελτιώσεις, ἐμόρφωσαν βοήθηδόν ἐκάστην ἐπιστήμην ἢ τέχνην, καὶ ἐξ ἀμφιδόλου ἀρχῆς κατέστησαν αὐτὴν πραγματικὴν καὶ ἐπωφελεῖ. Τοῦ τοιοῦτον ὅμως δὲν συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ποίησιν. Αὐτὴ ἤμα ἀναφανείσα, μετέβη ὡς διὰ μαγίας ἐκ τῆς νηπιακῆς εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν. Ἡ φωνὴ τῆς ἦτο τοσοῦτον μελιωδὴ καὶ γλυκεῖα, ὅταν ὁ Δίνος, ὁ Ὀρφεύς, ὁ Μουσικός καὶ ὁ Μελάμπους ἔφαλλον, ὡς ὅταν ὁ Ἀνακρέων, ὁ Πίνδαρος καὶ ἡ Σαπφὶ ἐτραγῶδον τοὺς ἀμιμήτους στίχους των.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο πραγματικῶς προωρισμένη διὰ τὴν ποίησιν, αἱ δὲ λαμπρότεροι καὶ ὑψηλότεροι ἰδέαι ἐξεφράσθησαν δι' αὐτῆς. Τῇ ἀληθείᾳ ἡ ἐποχὴ τῆς ποιήσεως χρονολογεῖται ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῆς Ἑλλ. γλώσσης.

Ἡ ποίησις παρ' Ἕλλησιν ἦτο πάθος, εἰς δὲ τὸν ὑπερτεροῦντα φοῖβον ἀπεδίδοτο σέβας καὶ λατρεία. σχεδὸν ἰσόθεος: ὄντως μέρος τῶν εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν προσφερομένων δῶρων ἀπενέμετο εἰς τοὺς ἐξέχοντας ποιητάς. Ἡ ποίησις ἦτο ἐπιγγελλίμα συνάμα δὲ καὶ τέρψις. Παρ' Ἕλλησι στίχοι ἐπιγελαμβάνοντο πέριξ τῆς ἐστίας, ἐψάλλοντο ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς αὐτῶν τελεταῖς καὶ ἀπηγγέλλοντο ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Ἐἶνε λοιπὸν

ἄξιον ὀχυρατισμοῦ, ἂν ἡ ποίησις ὑπὸ σύμπταντος τοῦ ἔθνους ἐκτιμωμένη, ὑψηλῶς καλλιεργούμενη καὶ συνταυτιζομένη μετὰ τῇθι, εἴθια καὶ θρησκευτικὰς τελετάς τῶν Ἑλλήνων, εἶνε ἄξιον θαυμασμοῦ, λέγομεν, ἂν ὑπερηβήσασα τὸν φυσικὸν ροῦν τῆς προόδου ἐφθασε διὰ μίαν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς τελειότητος;

Ἡ ποίησις καὶ ἡ ἐλευθερία εἰσὶν ἀδιαχώρισται. Ὡς ἀγαπητοὶ διδῦμοι ἀδελφοὶ δεύουσι μετ' ἠνωμένας τὰς χεῖρας. Ὑπάρχει συμπαθητικὸς τις δεσμὸς ἐνὼντων αὐτάς ἀδιαχωρίστως. Ἀμφότεροι ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, ἐθήλασαν τὸ αὐτὸ γάλα, ἐδαπτιόθησαν ἐν τῇ αὐτῇ κολυμβήθρα καὶ ὁ ἴδιος τάφος θέλει δε-

χθῆ τὸ τέριμα τοῦ ὠραίου σταδίου των. Ἡ τύχη τῆς μίαν ἔσεται ἡ τύχη τῆς ἑτέρας. Ὅταν ἀνοῖξῃ ἡ μία, ἡ ἄλλη ἀπολαμβάνει ἰσχύιν καὶ ὠραιότητα: ἐὰν αὐτὴ καταπατήται, καὶ ἐκεῖνη μαραινεται καὶ ἀποθνήσκει. Καθὼς ὅταν δεδρῶλιέν τι τρεπόμενον ἐν παρεια γῇ διὰ καθαροῦ ἀέρος ἀνοίγῃ τὰ φύλλα του καὶ προεκτείνῃ τοὺς κλάδους του καθιστάμενον ὠραῖον καὶ σύμμετρον δένδρον, οὕτω καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανὸν τῆς ἐλευθερίας προεκτείνεται εἰς λαμπρὸν καὶ ἔξοχον αὐστημα προτιθέμενον νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ τιμῶν συμφέροντα ἐκάστου λαοῦ καὶ διαωρίσῃ τὰς ἀθανάτους πράξεις τῶν διασημοτέρων ἀνδρῶν.

Ὅτε ὁ ἥλιος τῆς Ἑλλ. δόξης ἔδυσεν, ὅτε ἡ Ἀκρόπολις ἠτιμᾶσθη καὶ ὁ Παρθενῶν ἐβεβηλώθη: ὅτε οἱ ἐνάρετοι καὶ ἐνδοξοὶ πολῖται ἐξωρίσθησαν, ἀμαθεῖς δὲ καὶ ἀνδράποδα προεβδόθησαν εἰς τὰς ὑψη-

λοτέρας πολιτικὰς θέσεις, τότε ἡ ποίησις καὶ ἡ ἐλευθερία μετὰ δακρυσομένων ὀρθοκλήμους ἐγκατέλειψαν τὰς σκηνὰς τῆς νεανικῆς αὐτῶν εὐδαιμονίας καὶ τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀρχαίας αὐτῶν εὐκλείας καὶ δόξης... Μετὰ πρέλευσιν πολλῶν αἰῶνων ἡ ἐλευθερία ἐνεφανίσθη πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ὁ Διονύσιος Σολωμὸς ἐκ τῆς εὐθαλεστέρας νῆσου τοῦ Ἴονίου ἐκκρίσσει αὐτὴν πρῶτος διὰ τῶν πασιγνώστων ἐκείνων στίχων.

Ὁ Διονύσιος Σολωμὸς, ὁ Πίνδαρος τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὴν 8 Ἀπριλίου 1798. Δεκαετῆς μετέβη εἰς Ἱταλίαν σπουδάζας ἐν τοῖς φροντιστηρίοις τῆς Πάρ-

μας τὴν Ἱταλικὴν καὶ Λατινικὴν φιλολογίαν. Ἐκ νεαρῶς ἡλικίας ὁ Σολωμὸς ἔδωκε δείγματα τῆς δαιμονίου αὐτοῦ εὐφυΐας καὶ ποιητικῆς φαντασίας:

"He was one Who could not help it, for it was his nature To blossom into song, as 'tis a tree's To leaf itself in April."

Ὡς θάλλει τὸν Ἀπριλίον τὸ δένδρον, παρομοίως Ἦθευ κ' ἐκείνου ἄσματα ἀνέκαθεν ὁ βίος.

Τὰ πρῶτα αὐτοῦ ποιητικὰ δοκίμια εἰς τὴν Ἱταλικὴν καὶ Λα-

Διονύσιος Σολωμός.

τινικὴν τοσοῦτον ἀνώτερα τῆς ἡλικίας του ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῶν καθηγητῶν, ὡστε πολλάκις ἐλέγον εἰς αὐτόν: «Greco, tu farai dimenticare il nostro Monti».

Διαρκούσης τῆς ἐν Ἱταλίᾳ διαμονῆς του, ὁ Σολωμὸς συνεσχέτισθη μετὰ τῶν διακρίτεστων φιλολόγων τῆς Ἱταλίας, Παρίνη, Φοσκόλου, Πιδεμόνη καὶ Μόντη. Ἀλέγει δὲ ὅτι ὁ Μόντης, ὁ ἐξοχος μεταφραστὴς τοῦ Ὀμήρου, εὐρὼν ἡμέραν τινα τὸν Σολωμὸν ἐρμηνεύοντα χωρίον τι τοῦ Δάντη, εἶπεν αὐτῷ: «Δὲν πρέπει νὰ σκέπτεσαι τόσον πολὺ, πρέπει νὰ αἰσθάνεσαι.» «Πρέπει πρῶτα μετὰ νὰ συλλάβῃς ὁ νοῦς, ἀπῆντησεν ὁ νέος ποιητής, κ' ἔπειτα ἡ καρδιά θερμῶς νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ὁ νοῦς συνέλαβεν.»

Ὁ Σολωμὸς συνεσχέτισθη πρὸς τούτους καὶ μετὰ τοῦ ἀρίστου φιλολόγου Ἰωσήφ Τόρτη, μαθητοῦ τοῦ Παρίνη,

καὶ τοῦ Ἰωσήφ Μονεῖνη, οὗτινας ὁ κριτικώτατος καὶ φιλοσοφικώτατος νοῦς διετήρησεν ἀμόλυτον τὴν ψυχὴν του, καὶ οὐδέποτε μετεχειρίσθη, ὡς τινες τῶν συγχρόνων, τὴν πολυμαθειᾶν του ἐργάσαν ἀνάδρου δουλείας ἢ χμιερποῦς κολακείας.

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ ἐπιστήθιοι φίλοι τοῦ Σολωμοῦ, τοιαῦτα καὶ τὰ αἰσθημάτά των. Ἐν τινι σχεδιάσματι ἐπιγραφείου λόγου εὐρίσκονται οἱ πολυτιμώτατοι οὗτοι λόγοι τοῦ Σολωμοῦ, —λόγοι ἄξιοι νὰ ἐγχαράχθωσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκάστου Ἑλλήνου. —Μιᾶθετε, λέγει αὐτὸς πρὸς τοὺς ἐν Ἱταλίᾳ συμμαθητάς του, αὐτὴν ἐπιστήμην καὶ ἀρετὴν χωρὶς νὰ ὑπερηφανεύεσθε, καὶ οὐδέποτε θά

υπερφανευθήτε, ἄν ἀληθῶς μάθητε τὴν ἐπιστήμην καὶ ἀρετήν! »
Ἐμφερόμενος ὑπὸ τοιούτων ἀγνῶν αἰσθημάτων ἐπανέλαμ-
ψεν εἰς τὴν πατρίδα του (1818) πλήρης ποιητικῆς φαντασίας, ἦν
ἐκκαλιέργησε καὶ ἀνέπτυξεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς φυσικῆς καλλονῆς
τοῦ « Ἀνθους τῆς Ἀνατολῆς », ὑπὸ τὸ μαιδιῶν ἐνεῖνο στερέωμα,
ὑπὸ τὸ ὁποῖον κρινοδόκτυλοι παρθένοι παίζουσι τὴν λύρην καὶ
ἀρμονικῶς τραγουδοῦσι.

Τὸ ὄρατον καὶ βασιχμῶδες κλίμα, ὁ αἰθριὸς καὶ καθάρως οὐ-
ρανός, αἱ εὐθελεῖς κοιλάδες, οἱ κλιμαρίζοντες ρύακες, συντίθηνον
τὰ μάλα πρὸς ἀναξωπύργισιν τοῦ ποιητικοῦ αἰσθημάτος, ἔπερ ἐνέ-
πνευσε τὸν Ζακύνθιον φάιδον νὰ ψάλλῃ:

« Κάθε ρεῖθρο ἔροισμένο,
Κάθε ὄρα καθαρὴ,
Κάθε δέντρο ἐμνηχωμένο,
Μὲ τὸ φλόγισμα ὀμιλεῖ.

Κι' ὄπου πλέον μοναχισμέτοι
Εἶνε αἱ βράχοι σιγαλοί,
Μήνιν ἄειδε, θε' ἄκοῦσθαι
Νὰ σοῦ φάλλῃ μία φωνή.

Καὶ σὺ ἀκόλουθα τὸν στίχον,
..... γιὰ νὰ ἰδῆς,
Ἄν γραρίζει εἰ φωνὴ σου
Ὁ τυφλὸς ὁ ποιητής. »

Κατὰ τὸ 1821 ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὴν « Τρελλὴ Μάνα »
καὶ τὰ « Δύο Ἀδέλφια ». Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἀπεικονίζει μετὰ
πλείστης ὀσῆς ἐπιτυχίας ἔν τῶν βαθυτέρων καὶ σφοδρτέρων αἰ-
σθημάτων τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας, τὴν μητρικὴν ἀγάπην, ἐν δὲ
τῇ δευτέρῃ παριστᾷ τὸ φάσμα τοῦ Θανάτου διὰ τῶν μελανωτέ-
ρων χρωμάτων συνάμα δὲ καὶ διὰ τῶν τρυφερωτέρων ἐκφράσεων:

Προσπέραλο κόκκινον
τῆς κείτου ἀποκάτου,
Κρεθβάτι θανάτου
Στενὸ καὶ πικρὸ.

Θανάτου στεφάνι
Τριγύρου 'ς τὴν κόμην
Εἶν' ἄμορφη ἀκόμη
'Σ τὴν ἔρημ πολὺ.

Ὁ ἄγγελος ἴσως
Ποῦ παίρνει τὸ μιλῆμα,
Τῆς πῆρας μὲ φιλῆμα.
Γλυκὸ τὴ ψυχῆ.

Γιατὶ ἔχει χαμόγελο
Ἄκόμη 'ς τὸ στόμα.

Ἰσοῦ λέγ καὶ 'ς τὸ χῶμα
Ἄν κρηφαί να' ἔμῃ.

Ἄν εἶν' παθημένη
Τὴν ὄψη τηράτε.
Κοιμάται, κοιμάται,
Εἰς ἔπνο βαθύ.

Ἐν τῶν ποιημάτων του ὁ « Ἀέμπρος », ὁ « Κρητικὸς », ὁ
« Μάρκος Βότσαρης », οἱ « ἐλεύθεροι Πελοποννηστικοί » καὶ ὁ
« Πέρμας » μόνον ὀλίγα ἀποσπασματικὰ διεσώθησαν. Ἐν αὐτοῖς
παντοῦ ἀναφέρεται ἡ ἔξοχος φαντασία καὶ ὁ ποιητικὸς οἴστρος
καὶ περιγράφει μετὰ μεγίστης ἐπιδεξιότητος καὶ τέχνης τὰ πάθη
τῆς καρδίας, τοὺς σάλους καὶ τὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς, ἔπασαι
δὲ αἱ εἰκόνες εἶσιν ὄραται καὶ ζωηραὶ καὶ αἱ ὑποτυπώσεις σφο-
δραί.

Πρὸς τοῦτοις ἡ Ὁδὴ του πρὸς τὸν θάνατον τοῦ Λέρδου Βύρω-
νος, ἡ Φαρμακωμένη καὶ τινὰ ἄλλα εἰσὶ προϊόντα ζωηρᾶς φαν-
τασίας, μετὰ τῶν ὁποίων ὁμολογητικῶς διακρίνονται οἱ ἐξῆς
στίχοι:

« 'Σ τῶν Ψερῶν τὴν ὀλόμανρη ἠάχη
Περπατῶντας ἡ δόξα μονάχη,
Μελετᾷ τὰ λαμπρὰ καλλιέργεια,
Καὶ 'ς τὴν κήρη στεγάνει φορεῖ
Γενομένη ἀπὸ ἄλλῃ χοιράρια,
Ἰσοῦ εἶχον μίβου 'ς τὴν ἔρημη γῆ. »

Ἐπίσης ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων οἱ « ἐλεύθεροι πολιορκημένοι »
πλήρεις χάρους εἰσὶν οἱ ἐξῆς:

« Μάγεμα ἡ φῶσις κ' ὄνειρο ε' τὴν ὁμορφίαν καὶ χάρι,
'Ἡ μαύρη πέτρα ὀλόχυσση καὶ τὸ ξερὸ χοστάρει.
Μὲ χιλιαὶς θρόσεις γύνται, μὲ χιλιαὶς γλώσσαις κηαίνει
'Ὅποιος πειθᾷ σήμερι χιλιαὶς φορεῖς πειθεῖται. »

Ὁραία εἶνε ἐπίσης ἡ ἐξῆς στραφὴ ἐκ τοῦ ποιήματος ἡ Σκιά
τοῦ Ὁμήρου

« 'Σ τὸ ἰαρογάδι ἀναπανόταν ὁ γῆρας,
'Σ τὰ παλαιὰ τὰ ροῆμα τὰ σχισμένα
Γλυκὰ γλυκὰ τὸ γόσημα τοῦ ἀέρος
'Τ' ἀργὰ μαλλιά του ἐσπύρα κ' ἀσπρισμένα,
Κι' αὐτὸς εἰς τὸ πολύαστρον τοῦ αἰθέρος
Τὰ μάτια ἐστρουφογυρίζε σθυσμένα
'Ἄγχι γὰρ ἀσηκώθη ἀπὸ χάμου,
Καὶ ὡσὰν νὰ 'χε τὸ φῶς του ἦλθε κοντὰ μου. »

Τέλος τὸ ποιήματιον, ἡ « Φαρμακωμένη » εἶνε ὕψηλὸν τὴν
φαντασίαν καὶ τὴν ἐπίνοιαν, εἶνε ποιήσεως ἄληθοῦς προϊόν. Οἱ
ἐξῆς στίχοι εἰσὶν ἐμπλοεὶ τῆς οὐσίας ἐπεινής τῆς ἀποτελούσης
τὴν ἀληθῆ πρόθεσιν.

« Σώπα, σώπα! θυμήσου πῶς ἔχεις
Θνηγατέρα, γυναῖκα, ἀδελφὴν
Σώπα! ἡ μύθη κοιμάται 'ς τὸ μῆμα,
Καὶ κοιμάται περιθῆνα σερνή.

Θὰ ξυπητήσῃ τὴν ὄσσηρ' ἔμερα,
Εἰς τὸν κόσμον ὀμπερὸς νὰ κριθῇ,
Καὶ 'ς τὸν Πλάσθη κινῶντας μὲ σέβας
Τὰ λευκά της τὰ χέρια, θὰ 'πῃ:

« Κόττα μέσα 'σ τὰ σπλάγγνα μου, Πλάσθη!
Τὰ φρομάκωσα, ἀλήθεια, ἡ πικρή,
Καὶ μοῦ 'βγήκε ὀχ τὸ νοῦ μου, Παστέρα,
Ἰσοῦ πλασμένα μοῦ τὰ 'χε 'Εσὺ.

« Ὅμως κῆτα 'ς τὰ σπλάγγνα μου μέσα,
'Ἰσοῦ τὸ κρημα τους κλαίτε, καὶ 'πέε,
'Πὲς τοῦ κόσμου, 'σοῦ φῶναξε τόσα,
'Ἐδῶ μέσ' ἂν ἦν' ἄλλαις πληγαῖς. »

Ἐξ ὄλων τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ Σολωμοῦ ὁ Ὑμνος πρὸς
τὴν ἐλευθερίαν, θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημα του αὐτοῦ ἵσταται
ὡς αἰώνιον μνημεῖον εὐφύας, ἀκλόνητον εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν
αὐστηροτέρων κριτικῶν. Τὸ ἀρμονικὸν καὶ νευρώδες ὕψος του, αἱ
ζωηραὶ ἐντυπώσεις καὶ ἡ γλώσσά του ἡ ἀρετῆς καὶ θαυμάσιας,
συντίθηνον ὅπως ἀποθῆ ὁ λυρικώτερος τῆς νεωτέρης Ἑλλ. ποι-
ήσεως, τὸ δὲ ὄνομα του νὰ διαφημισθῇ εἰς ὅλον τὸν Εὐρωπαϊκὸν
κόσμον, καὶ ἦθῃ συναριθμῆται μετὰ τῶν ἐνδοξοτέρων ποιητῶν
τοῦ νεωτέρου Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου. Αὐτὸς ἠδύνατο κάλλιον παντὸς
ἄλλου νὰ εἴπῃ ὡς ὁ Ὁράτιος: — « Ἐγὼ ἀνήγειρα δι' ἐμυτὸν
μνημεῖον ἰσχυρότερον τοῦ χαλκοῦ καὶ λαμπρότερον τῶν βραχι-
κῶν πυραμίδων, ὅπερ οὔτε ἡ καταστρεπτικὴ λαοκλιψ οὔτε ὁ τὰ
πάντα ἀφανίζων χρόνος οὔτε ἡ πτῆσις τῶν αἰώνων οὔτε Omnia
Moriatu ὀέλουσι καταστρέψαι. »

Ἐν τοῦτοις πρὸ τινων ἐτῶν ἀνεγνώσαμεν ἐν τῇ « Ἐπιθεωρή-
σει τῶν Δύο Κόσμων » ἄρθρον ἐπιγραφόμενον « Ἑλληνικὴ ποι-
ησις ἐν Ἑπτανήσῳ » ὑπὸ Δώρας Ἰστριᾶδος. Τὸ περὶ αὐτὸ ὁ λόγος
ἄρθρον εἶνε γεγραμμένον εἰς ὕψος λίαν ἔξοχον, ἡ δὲ συγγραφεὺς
φαίνεται καλῶς ἐξοικειωμένη μετὰ τῆς τοπογραφίας, τῆς κυβερ-
νήσεως καὶ τῶν ἠθῶν τῆς Ἑπτανήσου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συν-
τόμως ἰχνογραφεῖ μίαν ἐκάστην τῶν νήσων καὶ δι' ὀλίγων τοῦ
δεξιῦ καλῶς τῆς στροφῶν παρουσιάζει εἰς τὸν ἀναγνώστην
πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ἢ νὰ γνωρίσῃ περὶ τῶν Ἰονίων νή-
σων. Μετὰ ταῦτα ποιεῖται γενικὴν περιγραφὴν τῆς φυσικῆς τῶν
νήσων καλλονῆς, εὐλογούσα τοὺς Ἑπτανήσιους διότι παρέσχον
πλοῦτη καὶ ζωὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλ. ἐλευθερίας. Ἀκολούθως μετὰ
τρυφεροῦ αἰσθημάτος ἀναφέρει τὴν ἀφιξὴν καὶ τὸν θάνατον τοῦ
Λέρδου Βύρωνος

Ἢ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου δικαίως ἀποδίδει τὴν ἀνέγερσιν τῆς
Ἰονικῆς ποιήσεως εἰς τὴν Ἑλλ. ἐπανάστασιν καὶ ἐξακολουθεῖ
λέγουσα: — « Ὁ λαὸς εἶχεν ἤδη συνειθισεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ
(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τομ. Δ'. Τεύχος ΒΙΔ').

κλέφτικα ἄσματα, ἔτε ὁ κόμης Σολωμὸς συνέγραψε τὴν ὠδὴν
τοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἦτις μεταφράσθη εἰς ἕλως τὰς Ἑυρω-
παϊκᾶς γλώσσας.

Ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς ἦτο εἰς τὰ ἔπλα καὶ τὰ ἔμματα τοῦ
Χριστιανικοῦ κόσμου ἦσαν προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ Μεσολογγίου·
μέγας ἐνθουσιασμὸς ἐπλήρου τὰς καρδίας ἀπάντων τῶν Ἑλλή-
νων, καὶ τούτου ἕνεκα πᾶς τις ἦτο πρόθυμος νὰ χειροροτήσῃ
τὰς ἀρρενωπὰς ἰδέας καὶ τὰς δραματικὰς ἐκφράσεις τοῦ Σολω-
μοῦ. Τώρα ὅμως, ἔτε αἱ ἀξιοσημειώμενοι ἐκεῖνοι μάχαι παρήλ-
θον καὶ ἡ ἐπίκρισις ἀναλαμβάνει τὰ δικαιώματά της, ἀνέγκη
ν' ἀποδειχθῇ ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ Ζακυνθίου ποιητοῦ δὲν ἔχουσι ἰκα-
νὸν ἐξέροτα ἰθαγενῆ χαρακτήρα, καὶ ὅτι τὸ μέτρον δὲν εἶναι
ποσῶς ἐθνικόν, τοῦ Σολωμοῦ δυναισθέντος ἀπὸ ξένης φιλολογίας
ἀτυχεῖς νεωτερισμοῦς. . . Ἀλλαχού δέ, ἀβύρτανται εἰς τὸν
Λάμπρον καθὼς καὶ εἰς τὴν ὠδὴν του πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔχρη ἀγω-
γῆς πραγματικῶς Ἑλληνικῆς ἐκτὸς τούτου ὁ ποιητὴς μεταχειρί-
ζεται τὴν πλέον δημόδιον γλώσσαν, καὶ σχεδὸν τὴν τῶν Ζα-
κυνθίων διὰλεκτον» καὶ ἀλλαχού, « Ὁ κόμης Σολωμὸς ἠγγύει
ὄλωσ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, ἦτις ἠδύνατο νὰ παράσῃ αὐτῷ
ἄπειρα πλοῦτη, μόλις δὲ εἶχεν ἰδέαν τινά, καὶ ταύτην ἀτελεῖ,
τῆς νεωτέρης Ἑλληνικῆς. »

Ἐν πρώτοις φαίνεται ὅτι ἡ κριτικὴ δὲν ἀνέγνωσε μετὰ προ-
σεχῆς τὴν ὠδὴν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν· ἄλλως δὲν ἦτολεν ἐπι-
φέρει τοιαύτας ἀνυποστάτους παρατηρήσεις. Οὐ μόνον οἱ Ἑλλη-
νες λόγιοι καὶ ἐπικριταί, ὡς ὁ Κορκῆς, ὁ Φαρμακίδης, ὁ Φύλλ-
λας καὶ Σούτσος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ Ἑλληνισταὶ τῆς Εὐρώπης
καὶ Ἀμερικῆς, αἵτινες ἀνέγνωσαν τὴν ὠδὴν τοῦ Σολωμοῦ, ἀπ' οὗ
αἱ ἀξιοσημειώμενοι ἐκεῖνοι μάχαι εἶχον παρῆλθαι, ἐκέρυξαν
τὰς ἰδέαι τοῦ Ζακυνθίου ποιητοῦ πρωτοτύπου καὶ γρησίου
Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος. Παραπέμπομεν τὴν Δώρα Ἰστριᾶδα εἰς
τι μικρὸν βιβλίον ἐκδόθη παρὰ τοῦ κ. Ἀντωνιάδου καὶ ἐπιγρ-
φόμενον « Οἱ δύο διωρκαῖοι τοῦ Δ. Σολωμοῦ καὶ Α. Σούτσου,
1851. » Πρὸς τοῦτοις παρακαλοῦμεν αὐτὴν νὰ ρίψῃ βλέμμα εἰς
τὰ « Ἀπαντα τοῦ Π. Σούτσου » προσίμου σελ. 21, εἰς τὸν ἐπιτή-
δειον λόγον τοῦ Σολωμοῦ τὸν ἐκζητηθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Ψερῶ.
Στρατοῦλη, καὶ ἐν τοῖς προλεγομένοις « Chansons Populaires »
ὑπὸ Βιανίελ. Πρὸς τοῦτοις ἰδοῦ τί ἔγραψεν ἡμῖν ὁ ἄριστος Ἑλ-
ληνιστῆς τοῦ Νέου Κόσμου, ὁ Κορνῆλιος Φιέλιων: « Ἀνέγνωσα
μετὰ μεγάλῃ προσοχῆς καὶ ἐπιστασίας τὴν παρὰ σοῦ γενομένην
μετάφρασιν τῆς ὠδῆς τοῦ δικτατορικοῦ συμπατριώτου σου Σολω-
μοῦ. . . . Χαίρω πολὺ εἶσι σιοπεύσεις νὰ δημοσιεύσῃς διὰ νέας ἐκ-
δόσεως τὸ περίφημον τοῦτο ποίημα, ὅπερ πάντοτε θέλει κατέχει
ὕψηλὴν θέσιν εἰς τὴν φιλολογίαν τῆς νέας Ἑλλάδος. »

Ἐν ἀντικείμενον τοῦ ποιήματος εἶνε οὐραῖον, καὶ μολονότι ὁ
ποιητὴς ἦτο πολὺ νέος, ἔτε ἔγραψεν αὐτὸ, ἡ εὐφραδεια, ἡ γραφικὴ
δύναμις, ἡ δεινότης περὶ τὴν περιγραφὴν, ἀποδεικνύουσιν ὕψιστον
ποιητικὸν νοῦν ἐν τῇ ἐξοικιστικῇ τῶν καλλιτέρων αὐτοῦ δυνάμεων
καὶ ἀντάξει τοῦ θέματος, ὅπερ ἐπραγματεύθη. Βίβμι βέβαιος
ὅτι τὸ μικρὸν σου βιβλίον θέλει γίναι εὐπρόσδεκτον παρὰ πάν-
των τῶν λογίων, πρὸς τοὺς ὁποῖους τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος
εἶνε προσφιλέας καὶ τῶν ὁποίων ὁ θαυμασμὸς δὲν περιορίζεται εἰς
31.

την ἀρχαίαν αὐτῆς δόξαν, ὡς ἐπίσης θέλει εἶσθαι εὐπρόσδεκτον καὶ ὑπερήμιον πρὸς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ σπουδάζωσι τὴν ζώσαν γλώσσαν τοῦ τόπου ἐκείνου. Ὑπὸ τοιαύτην ἔκθεσιν τὸ ποίημα ἔσεται σπουδαιότερον τῶν τελευταίων Ἑλληνικῶν φιλολογικῶν ἔργων. Τὸ ὕψος τοῦ εἴνε θεματοεικότερον ἢ τὸ τῶν καθηγητικῶν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἀληθέστερον καὶ τρανεύστερον ἀνεκάλει τὰς ἰδέας καὶ τὰ εἰσθητικὰ τοῦ λαοῦ.»

Ὁ δὲ καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς τοῦ ἐν Νεοδωρικῷ παιδαγωγείου κ. Κρόστους ὑπὸ ἡμερομηνίαν Σεπτεμβρίου 25 τοῦ 1857 λέγει:—«Καλῶς ἀποκαλεῖς τὸν Σολωμὸν Πίνδαρον τῆς Ἑλλ. ἐπαινετικῆς, ἥτις παρέσχε τῷ Τρικοῦπῃ σιγήνας πατριωτικῆς ἀνδρείας τοσοῦτον ἀξιοθαυμάστους, ἔσον ἐκεῖνοι ὡς παρέσχον ὁ Περσικὸς καὶ Πελοποννησιακὸς πόλεμος εἰς τὸν Ἡρόδοτον καὶ Θουκυδίδην, καὶ δύνανται νὰ προσθέσω, οἱ δὲ νεώτερος ἱστοριογράφος οὐδέποτε εἶνε κατώτερος τῶν προκατόχων του... Ἡ εἰδὴ τοῦ Σολωμοῦ εἶνε πλήρης ζωῆς καὶ ἀληθοῦς διουρακτικῆς πνεύματος. Χαίρω ὅτι προσέθεται νὰ προσετιθέσθαι αὐτὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν συμπατριωτῶν μου, οἵτινες ἀρελλοῦσι ὑπὲρ πάντα ἄλλον νὰ σέβωνται καὶ ἐκτιμῶσι τοὺς ἥρωας τῆς σπῆρας καὶ τῆς γραφίδος τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος.»

Ἀποροῦμεν πρὸς τοῦτοις τίνοι τρόπον ἢ κριτικῇ, ὡσαύτῃ ἤτοι ἀμοιρος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ποιήσεως, λέγει, ὅτι τὸ μέτρον τοῦ Σολωμοῦ δὲν εἶνε ἔθνηον, ἐνῶς ὤφειλεν αὐτὴ νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι τὸ μέτρον, ὅπερ μεταχειρίζεται ὁ Σολωμὸς εἰς τὴν εἰδὴν του, εἶνε δὲ τροχαῖος τετραμέτρος καταληκτικός. Ἐὰν ἢ κριτικῇ ἀναγνώσῃ μετὰ προσοχῆς τὸν Αἰσχύλον, τὸν Πίνδαρον καὶ Ἀριστοφάνην, θέλει εὐρεῖν τὸ μέτρον τοῦτο συχνότατα ἐν χρήσει παρ' αὐτοῖς, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς Ἀίεσσι τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἐν ταῖς «Νεφέλαις» τοῦ Ἀριστοφάνους.

Ὁ Συμεῖον, ὅστις ἔζη ἐν ἔτει 1080, ἔγραψεν εἰς τροχαῖον τετραμέτρον καταληκτικὸν τινὰ τῶν τροπαίων του. Πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ Ἰλιάς τοῦ Ὀμήρου μεταφράσθη ἐν τῷ αὐτῷ μέτρῳ ἀργότερον ἔγραψεν τὰ «ἀνδραγαθίματα» τοῦ Μιχαὴλ Βοσδὸδα τῆς Βλαχίας καὶ ἢ «ἐπιπέδος τοῦ Αἰωγέου» ἢ τὸ «Φινάρι» καὶ τινὰ τῶν λυρικῶν τοῦ Χριστοπούλου εἰς τὸ αὐτὸ μέτρον.

Ὁ λόγος δὲ, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς μεταφράσθη τοιοῦτο μέτρον, εἶνε ὁ ἔξης: ἐπειδὴ τὰ μικρὰ καὶ βραχέα φωνήεντα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀπώλεσαν νῦν τὴν μελωδίαν αὐτῶν, οἱ δὲ ἐξάμετροι καὶ ἄλλα ἀρχαῖα μέτρα ἐγένοντο ὡς περὶ λόγος, ὁ Ζακύνθιος ἀειδὼς εὐρὺν τὸν τροχαῖον τετραμέτρον καταληκτικὸν καὶ πρὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ μετ' αὐτὸν μέχρι τῆς τελευταίας ἐκκατασκευασθείσης ἐν χρήσει εἰς τὰ ὄρη, πόλεις καὶ ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δικαίως τὸν παραδέχθη ὡς ἔθνηον, καὶ οὐδεὶς ἔχων ἀκριβῆ γινώσκιν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν μέτρων δύναται νὰ τὸ ἀρνήσῃ.

Ἐτέρω κτηγορίᾳ ἦν ἢ κριτικῇ φέρει κατὰ τὸ ποιητῆ τοῦ «Ἀέκρου», εἶνε ὅτι ἔγραψεν εἰς τὴν πλεονθήμερον γλώσσαν καὶ σχεδὸν τὴν τῶν Ζακύνθιων διάλεκτον. Πλεῖστα ὅσα ἔγραφα ποιήματα ἀπαιμακρύνθησαν ἐπὶ γλώσσης τῶν λογιστικῶν ποιητῶν πρωτομνησθέντων τὴν ἔγχωριον αὐτῶν διάλεκτον. Ὁ Ὀμηρος, ἴων τὸ γένος, δὲν ἔγραψε τὰ ἀόλικα αὐτοῦ ποιήματα εἰς τὴν διά-

λεκτον τῆς πατρίδος του τὴν ἔθνηον; Ὁ Ἀλκαῖος, ἢ Σαπφὴ, ἢ Μύρτις, ἢ Κόρινθα καὶ ἄλλοι δὲν ἔγραψαν εἰς τὴν γενέθλιον αὐτῶν γλώσσαν; Τίνας ἔνε καὶ λοιπὸν ἢ κριτικῇ τοσοῦτον ἐπικρίνει τὸν Σολωμὸν διότι, ἀκολουθῆσας τὰ παραδείγματα τῶν περιωδῶν προκατόχων του, ἔγραψεν εἰς τὴν πάτριον αὐτοῦ γλώσσαν; Ἡ διάλεκτος τοῦ Σολωμοῦ εἶνε διάλεκτος, ἦν ἅπαντες οἱ Ἑλληνες ἐν νεοῦσι ἐξ οὐδεὶςποτε τόπου καὶ ἄν τυγχάνωσι. Ὁ ἄριστος τῶν ζώντων Ἑλλήνων λόγων, ὁ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κωνσταντινῆς κ. Σοφοκλῆς, λέγει: «Τοῦ Σολωμοῦ μας τὰ ποιήματα μὲ ἡδύνουν πάντοτε, εἰς τὴν γλώσσαν ἡμῶν τοῦ Σολωμοῦ. Μετὰ τὸ εἰς τὴν λογιστικὴν γλώσσαν τῶν σχολαστικῶν μας, καὶ τότε βλέπετε ἄκρα ἀηθίαν.»

Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι ἢ χάρις τῆς Σολωμοῦ εἰδῆς καὶ τῆς συνίσταται πρὸ πάντων εἰς τὴν ταχυτέην καὶ ἐν ταύτῃ ἐναρμόνιον καὶ ῥυθμικῇ σύνθεσιν τῶν λέξεων («τῶν ἐνομάτων» κατὰ τοὺς ἀρχαίους κριτικούς)...»

Παρακατὸν ἢ κριτικῇ λέγει, ὅτι ὁ «Σολωμὸς ἠγάθει ὅπως τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν» κτλ. Ἄν εὐκρεστηθῇ νὰ ἀναγνώσῃ μετὰ πλεονεξίας ἐπιστολικῆς τὴν εἰδὴν πρὸς τὴν Ἑλευθερίαν, θέλει εὐρεῖν ἐν αὐτῇ ἔχνη οὐχί Ἰταλικῆς ἀλλ' Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς, καὶ θέλει ἀναμφισβήτως πεισθῆναι ὅτι ὁ ποιητὴς ἦτο κάτοχος τῆς γλώσσης τῶν προγόνων του, ἄλλως τε οὐδέποτε ἦθελε δυνηθῆναι νὰ ἀκολουθῆσῃ καὶ μιμηθῆναι τοσοῦτον θαυμασίως τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνικῆς ποιητὰς εἰς τὸ μέτρον, ὅπερ οὗτοι μεταχειρίσθησαν, ἐκολιπῆν, κρᾶσιν καὶ συνίξῃσιν παρεστῶτων αὐτοῦ ἐνίοτε εἰς τοὺς στίχους του, ὡς οἱ ἀρχαῖοι τὸν τρίβραχον, δάκτυλον καὶ ἀνάκρουσιν, οὕτως ὥστε νὰ προλαμβάνῃ τὴν ἐνοχλητικὴν ἐκείνην μονοτονίαν, ἥτις θέλει τινὰς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ποιητῶν.

Ὁ Σολωμὸς ἦτο κάτοχος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς. Ἡμεῖς αὐτοὶ ἠκούσαμεν τὸν πεπαιδευμένον καὶ ἐνθῶν Ἑλληνα λόγιον Ἀναστάσιον τὸν ἐξ Ἰθάκης, ὅστις πρῶτος ἐπέτιμα τὸν Σολωμὸν μὲ τὰ νάματα τῆς ἀρχαίας σοφίας καὶ γλώσσης, διηγουμένου μὲ ὑποῖον ζήλον ὁ Ζακύνθιος ποιητὴς, νεὸς ἔτι ὢν, ἐμελέετο τοὺς Ἑλληνας ποιητὰς καὶ ἱστορικούς. Πλὴν τούτου ἐνεκλυπτε καθημερινῶς εἰς τὴν σπουδὴν τῶν θεογενεστῶν Γραφῶν καὶ περιπαθῶς ἠρέσκετο ν' ἀποστηθίσῃ τοὺς θεῖους ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ, τοὺς ὕμνους τοῦ Ἰερουσαλὴμ καὶ τὰς δοκιμασίας τοῦ Ἰάβ. Ἦτο ἐπίσης κάτοχος τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς, καίτοι εὐρισκομένης τότε:

«Not verdant then
With foliage, but of dusky hue; not light
The boughs and tapering, but with Knares doform'd.
And matted thick: fruits there were none but thorns.»

Ἄλλ' οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ γράψῃ αὐτὴν, προτιμῶν τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ, διότι ζωηρῶς ἐπεθύμει ν' ἀναγινώσκωνται καὶ ἐνωθύνται παρὰ τοῦ λαοῦ τὰ ποιήματά του.

Ὅ,τι δύναται τις νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ Σολωμοῦ διὰ τινὰς τῶν στίχων του ἐμοιότητος πρὸς προϋπάρχοντα τῆς Ἀγγλικῆς, Ἰταλικῆς καὶ Γαλλικῆς φιλολογίας ὡς π. γ.

Τὸ θεῖον, π' ἀναγορεύεται
Ἦδὺς τοῦ λείπον τὰ μικρὰ,
Περιορίζεται, περικύβηται,
Αἷμα ἀνθρώπινο διψᾷ.

Alors je sentis comme une lionne à qui on vient d'arracher ses petits: elle remplit les forêts de ses mugissements.
(Γάλλου. Κεφ. XII.)

Τόσα πένθονε τὰ θεῖα-
σμένα ἀστέρια εἰς τοὺς ἀγρούς
Σχεδὸν ὅλα ἐκαὶ τὰ μέρη
Ἐσπεύζοντο ἀπ' αὐτοῦ.

«Like the mower's grass at the close of the day,
When his work is done on the level'd plain;
Such was the fall of the foremost slain.»
(Βύρων.)

Ἐστὴν σκὰ χειροπισμέναις,
Ἐστὴν σκὰ βλέπω κ' ἐγὼ
Κρουοδάκτυλαις παρθέναις,
Ὅπου κύνους χορὸν.

... Παιθῆνοι,
Ὅργεῖν ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχουσαι.
(Ὀμήρου Ἠλιάς.)

«Link'd hand in hand...
Our virgins dance beneath the shade.»
(Βύρων.)

... Εἰς τὴν αἶρα κυματίζον
Μαῦρα ὀλόχρυσον μαλλίαι
«Chiome d'oro si fiac all'aura sciolsa.»
(Πετράρχης.)

«Long floating auburn curls.»
(Βύρων.)
Ἰμέρα ποῦ ἀνθισαν οἱ λόγγοι
Γιὰ τὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ.

Ἀγαλλιάσθη ἔρημος καὶ ἀνοείτω ὡς κρήνη.
Ἐγὼ εἶμ' ἄλλα, Ἰμέρα ἐγὼ.

Καὶ εἶπέ μοι: γέγονεν ἐγὼ εἶμ' ὁ Α καὶ τὸ Ω, ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος.
(Ἀποκάλ. Ἰωάννου.)

Σφαλερὰ τετραποδῆσιν
Πλήθος ἄλογα, καὶ ὄρθα
Τρομασμένα ζημιτροχῆσιν
Καὶ πτερόν εἰς τὰ κορμιά.
«E un incalzar di cavalli accorrenti,
Sculpitanti sugli elmi a' moribondi.» (1).
(Φόσκολος.)

(1) Τὸ ποιήματιον τοῦτο ὀλόκληρον ὁ Π. Σούτσος μετέφρασε κατὰ γράμμα καὶ προσήρτησεν αὐτὸ ἐν τινὶ τῶν ποιημάτων του ὡς προῖον τῆς εὐρύας του. Παραθέτομεν ἀμφότερα ὅπως ὁ ἀναγνώστης κρίνῃ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μας.

... Ἡ navigante
Che veleggiò quel mar sotto l' Eubea,
Vedea per l' ampia oscurità scintille
Balonar d'elmi o di cozzanti brandi,
Fumar lo pire igneo vapor, eorruelco
D'armi ferree vedea larve guerriere
Cercar la pugna; e all' orror de' notturni

Ἄχ! γιατί δὲν ἔχω τώρα
Τὴν φωνὴν τοῦ Μωϋσῆ; κτλ.
(«Ὅρα Ἐξέδος κεφ. ΙΕ'.»)

Ποῦ μὲ θία μεταίει τὴν γῆν,
«Misuro l' universo con uno sguardo.»
(Φόσκολος.)

Ἀστυχῆς! παρηγορία
Μόνη σοῦ ἔμεινε νὰ λές
Περασμένα μεγαλεῖα,
Καὶ διηγῶντάς τε νὰ κλαῖς.
«Nessun maggior dolore
Che ricordarsi del tempo felice
Nella miseria.»
(Δάντης.)

Ἐστὴν πτωχὸν ποῦ θυροδέρει,
Κ' εἶνε βίβλος του ἢ ζωή.
«E men doloroso l'andare accattando di porta in porta la vita.»
(Φόσκολος.)

Ἐφωτάξανε ὡς τ' ἀστέρια
Τοῦ Ἰορίου καὶ τὰ νησιά,
«Ἦχῃ δ' ἀμφοτέρων ἴκετ' αἰθέρα καὶ Διὸς ἀνίγξ.»
(Ὀμήρου Ἠλιάς.)

Ἐν τὸν βράχον...]
Ὅπου ἀφίει ἀνεμῶσ' ἄλλη
Καὶ χαλάζει καὶ βροχῇ,
Νὰ τοῦ θέρουν τὴν μεγάλην
Τὴν αἰώνιον κορυφή.

Je la voyais semblable à un rocher, qui, sur le sommet d' une montagne, se joue de la fureur des vents et laisse épuiser leur rage, pendant qu' il demeure immobile,
(Τηλέμαχος, Κεφ. XII.)

Ὅ,τι, ἐπαναλαμβάνομεν, εἶνε δικαίον νὰ εἴπῃ τις περὶ τοῦ Σολωμοῦ διὰ τὰς τοιαύτας ἐμοιότητας, δύναται νὰ παρατηρήσῃ ἐπι-

Silenzi si spandea lungo us' campi
Di falangi un tumulto, e un suon di tubo
E un incalzar di cavalli accorrenti,
Sculpitanti su gli elmi a' moribondi,
E pianto ed inni, e delle Parche il canto.
Dei Sepolcri d' Ugo Foscolo.
« Ὁ ναύτης, ὁ νυκτοπερὼν πλησίον τῆς Εὐβοίας,
Εἰς τῶν ἑρῶν ἔβλεπε τὰς μαύρας ἐρημίας
Μεσονυκτίου ἀστραπᾶς ξηρῶν συγχερομένων,
Καὶ εἰς πικρὰς νοκτολαμπεῖς πτωμάτων καιομένων
Σκιάς γιγαντιαίας
Μὲ περιπεφαλαίας
Ὀρμώσας πρὸς τὸν πόλεμον, ὀρμώσας πρὸς τὴν νίκην»
Καὶ εἰς τοῦ σκότους ἦκουε τὴν σιγαλέαν φρεζην
Κλαγγὴν φαλάγγων καὶ Περσῶν ἀλαλαγμῶν καὶ ὄρηνον,
Καὶ ἄσματα Ἑλλήνων
Καὶ σάλπιγγας καὶ κτύπον
Χρηματίζόντων ἔκτων,
Τοὺς ὑπάρκας πατούντων
Ἀνδρῶν ψυχροραγούντων.» Ἠ. Σούτσος.

σης άπραγώς και περί ύλων σχεδόν τών έξοχωτέρων ποιητών.

Ο Έρασμος, ο έξοχος Έταλός ποιητής, όστις άπεξήλωσε να κλέσῃ τήν μούσαν του έκ τής Πίνδου, άλλ' ύψωσε τήν φωνήν του και ετόνισε τήν λήραν του ύπό τήν έμπνευσιν έκείνης, ήτις

"Su nel Cielo Ira i beati cori

Hai di stello immortali un aurea corona,"

εδανείσθη και έμιμήθη τούς άρχαίους ποιητάς τής Έλλάδος και ιδίως τόν Όμηρον. Ο Γολφρέδος, Άργάντης, Ρινάρδος, Άρμίνδα και Χλωρίνδα, ουδέν άλλο είναι ή άπομνήσεις τής Έλλάδος. Και αυτός ο Μίλτων, όστις καυχώμενος λέγει ότι σκοπούει να πετάξῃ ύπεράνω τού Ίωνικού όρους, εδανείσθη πολλές φράσεις και μεταφράσας έκ τής κορυφής αυτού.

Αί όλίγη είκόνας έκ τών Έρωτων Γραφών, άτίνας καθωραίρουν τα έργα τού Σολωμού, είναι έπιτυχέστατα, και φαίνεται ότι ο Ζακύνθιος ποιητής είχαν ένώπιόν του τούς λόγους τού Νόρδ: «Κλείσον τάς θύρας τού Ούρανού εις τήν ποίησιν και ή πτήσις τής έπί τής γής έσεται άσθενεστέρα και βεδορημένη έκ τής ύλης τού κόσμου τούτου, ή δέ φωνή τής ως ή έν τῷ κλωδῷ κορυθαίλου.»

Καλόν είναι να είπωμεν ένταύθα, ότι τινές άπερέσκονται εις τόν Σολωμόν, διότι μεταχειρίζεται πολλές συνηθισμένες και συνεκφωνήσεις. Άλλά μήπως τά μεγάλα έργα τού Όμήρου, τού Ίσιόδου, τού Άριστοφάνους, τού Αισχύλου, τού Σακκοπήρου, τού Δάντου, τού Μίλτωνος και πλείστων άλλων δέν γέμουσι συνήθιστων ή συνεκφωνήσεων; Παραθέτομεν ένταύθα όλίγα παραδείγματα έκ τών έπισημοτέρων ποιητών.

Μήνυ άείδεις, θεά, Πηληϊάδεω Άχιλλῆος, (Όμηρος)

Mi rido n'a per una selva oscura.

(Δάντης)

Delight thee more, and Silo n's brook that flow 'd

(Μίλτον)

Antiochus and his daughter 's dead.

(Σακκοπήρος)

Τοιοῦτος ο Σολωμός ως ποιητής, άλλά και ως πολιτής διεκρίθη έπί άρετῇ και άγαθότητι έδωκε δέ πλείστα τής φιλοπατρίας του δείγματα διά γενναίων χρηματικών προσφορών εις άρμόδιās περιστάσεις. Οί πρόγονοι αυτού καθήγοντο έκ Κρήτης, ο δέ πατήρ του Νικόλαος Σολωμός απέβίωσεν, ένῶ ο ποιητής ήτο μόλις Όγος ή μήτηρ του Άγγελική βοήθουμένη ύπό περιουσίας ούκ εύκαταφρονήτου έδωκεν αυτήν τε και τῷ ζῶντι εισέει ἀδελφῷ του έπιμελημένην άγυγῆν αί σπουδαί κυρίως τού Σολωμού ως άνεφέραμεν δέν ύπῆρξαν έπιπόλαιοι. Τέλος ο Σολωμός ετελεύτησεν έν Κερκύρα τήν 9)21 Νοεμβρίου 1857, όπου έπί τριακονταετίαν έζησε τιμώμενος, αγαπώμενος και σεβόμενος παρά πάντων. Η Βουλῆ τής Έπτανήσου διέταξε τάς συνεδριάσεις τής κηρύττουσα δημόσιον τό κέντρος. Η κηδεία του έγένετο μεγαλοπρεπέστατη συνοδευθείσα παρά πάντων τών έν τέλει, Ιερών και πλήθους λαῶν, ο δέ αδελφός του κ. Δημήτριος μετέφερε τά δασκά αυτού έν τῇ γενεθλίῳ πόλει μετά 8 ετών παρελεύσιν και άνήγειρεν άνθρόκντα έξ ιδίων, προλαβών τήν έπιθυμίαν και απόφασιν τού Δημοτικού Συμβουλίου Ζακύνθου.

Περαιόντες τήν μικράν ταύτην βιογραφίαν, έπισφραγίζομεν τήν ψυχράν πλάκα τού ένδοξοτέρου τών νεωτέρων τής Έλλάδος ποιητών διά τών εξήστῶν, ος αυτός ο ποιητής άπηύθυνε πρὸς τό άπνουν σώμα τού συμπολίτου, τού φίλου του και επίσης ως αυτού διακεκριμένου ποιητού Ούγου Φοσκόλου.

«So non vuoi che tua patria si consigli
Col dolor del suo danno, e pianga sempre,
Fa che nasce per lei chi Ti somigli.»

Έάν δέν θέλῃς ή Πατρίς μικρῶς ν' άναστενίζῃ

Και να θρηνηί εις τήν μνήμην σου,

Άς γεννηθῇ πάλιν αυτή ύστis θα Σ' όμοιάξῃ.

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

(Έκ τού Γαλλ. ύπό Μ. Γ. Παλλαμάρη.—Συν. από σελ. 140).

Το αυτό συμβαίνει και εις τούς δδοιοπόρους εκείνους, ότινες ύπό άλλα κλίματα κήθονται εις τήν όλίθηρον σκιάν τής μανσε-νίλλης(*). Είς τά κλίματα ταῦτα ή πνοή τού καυστικού άέρος, ή τού ήλιου θερμότης, ή διά τών πυκνών χώρων πορεία, ή διά τών πεπυρωμένων βράχων διάβασis, ή έπί τών λευκῶν και κωνιδιῶν άτραπιῶν πορεία, πάντα ταῦτα προτιμότερα θα ήταν τής ύπό τούς πρασίνοους και βαθυσκίους τού θηλητηριώδους δένδρου κλάδους άνκαύσας, ύφ' οῦς ο μεσημερινός ύπνος φαίνεται τόσον γλυκός, ή σκιὰ αὐτῶν τόσον δροσερά, άλλ' έστιν αὐτῇ ως έμπούσα (vanhri) φοδερά, προσφέρουσα δέ τόν ύπνον, προσφέρει τόν θάνατον.

Ο Ύάκινθος, ώρμηως σκεπτόμενος, ήθελεν έννοσῃσι ότι οί φόβοι τής Παραήλλας ήταν άυπόστακτοι, ότι οί πτωχοί δέν είναι ζηλευτοί, ότι τά κοράσια δέν έχουσιν έχθροός, ότι ο αίθριος ούρανός δέν δύναται να έχῃ νέφη, ότι ουδέν άνήγγαλλε τόν ψυχρόν βροχῶν διά τά ρόδα εκείνα, ότι θόρυθος άκουσθείς έντός θάσους, άνθρωπος όρθίς έπί τινος όδου ήθύναντο ταῦτα να εξηγηθῶσι φυσικῶς και άνευ μυστηρίου ότι αν ή Ουέλλα έμυκάτο μακρῶν, ο κεραινός ήθελεν έκραγῆ έπί κέδρου ή δρυός, και ουχι έπί τού άνθους τού λειμῶνος ότι τέλος τά πάντα ώφειλον ν' αποδιδώξαι μακρῶν αυτού τούς φόβους τής Παραήλλας.

Άλλ' ο Ύάκινθος τότε δέν έσκέπτετο.

Καθήμενος κατά γῆς ένώπιον τής θύρας εξύμونه σχεδόν χωρίς να προσέξῃ όλίγην άργιλόν, τήν όποιαν έκράτει σχηματίζων διά τών δακτύλων διαφόρους μορφάς, όπερ συνήθως ποιοῦσιν οί καλλιτέχναι, όταν έν τῇ τέχνῃ ζητῶσι ν' άνεύρωσιν ανακούφισιν τής άνίας ή τής λύπης των. Πισθάνετο τούς λόγους τής φίλης

(*) Ίδε περί αὐτῆς Μέντ. Γ'. τόμ. σελ. 142.

του ύπερερουόντας τών διαμαρτυρήσεων τού λογικού του άνεκάλει αυτούς εις τήν μνήμην του έπροσπάθει να εισδύσῃ εις τήν έννοιαν αὐτῶν τούς εξήγειν ήρώτα έαυτόν έχι αν ύπῆρχε κίνδυνος, άλλά τίς οὔτος έχι αν ύπῆρχεν έχθρός, άλλά τίς ήτον ο έχθρός; και εις τήν άνωφελή ταύτην θήραν τών ρεμβασμῶν του μη δυνάμενος να συλλάβῃ τό θήραμα, έδουίξετο έπί μάλλον εις όλίθην άδριστον και άνησυχίαν, ως εις σκοτεινήν και άδιεξίτητον λόχημν θάσους.

Τότε δέ ακριδῶς διέβῃ ένώπιόν του ο ως προσκνητητής ένδεδυμένος άνθρωπος.

Ίδων αυτόν ο Ύάκινθος άπεσπίαθη έκ τών ρεμβασμῶν έν οίς εύρίσκετο, και ως ήμιέξυπος συ νόθων τάς νέας ιδέας του μετ' εκείνων, ως πρὸ όλίγου είχε, τόν έθεώρησε με βλέμμα σταθερόν και έπιθύρισε ταπεινῇ τῇ φωνῇ Ίσω.

Έπειτα δέ ως δι' αληθείου άποφάσεως άπετάθη πρὸς τόν διαβαίνοντα άγνωστον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ο Μαῦρος άνθρωπος φαίνεται ών καλλιτέχνης.

Ο Ύάκινθος λοιπόν ειπε πρὸς τόν ξένον «Καλή ήμέρα, καλῆ άνθρουπις ήρχισες, βλέπω, τήν πορείαν σου πολῦ κωλύ.»

Όσον ά πλη και αν ύπῆρξεν ή φράσις αὐτῇ, εφάνη όχληρά εις τόν προσκνητητήν, έπροσποιήθη τόν κωφόν, και ουδέν άπεκρίθη. Άλλ' ή άλλόκοτος αὐτῇ φησι σγνωμικά έκαμεν έντύπωσιν εις τόν Ύάκινθον και δι' εύκόλου συνδυασμοῦ ιδεῶν εφήρμοσεν έπί τού άγνωστου τούς φόβους τής Παραήλλας, και έπαύει να μάθῃ, τίς οὔτος ο άνθρωπος. Έξηκολούθησε λοιπόν.

Φαίνεται ότι εκίνησας πολῦ πρὶν εξημερωσῃ, διότι τά πλησιέστερα χωρία είναι μακρῶν από έδω... Οκ ήσαι κουρασμένος. Θέλεις να καθήσῃς όλίγον και να συμμερισθῃς τόν άρτον μου;

Άναμριβόλωσ, ειπεν ο άνθρωπος σταθείς και άπαντιῶν εις τήν πρώτην τών ερωτήσεων τού Ύάκινθου, προέλαβον τήν ήμέραν άλλὰ τί ένδιαφέρει ο χρῆνος τόν δδοιοπόρον, οὔτινος ή καρδιά είναι σταθερά και όστις γινῶ σκει τήν όδόν, ήτις άνοίγεται πρὸ τών βημάτων του; ο ούρανός μόνον να ήνε αίθριος και ο άνθ καθαρός, και άδιάφορον διά τήν ώραν.

Ναι, άλλ' ο κοπος...

Ο κόπος είναι μικρόν πράγμα, όταν αποβλέπωμεν εις σκοπόν ώρισμένον. Ο προσκνητητής όμοιάζει τόν καλλιτέχνην ή δδός ως και ή τέχνη έχουσι τάς άνωφερίας και κατωφερίας των, τάς δυσχερείας και τά θελήγητά των. Πολλάκις είναι δύσκολον να φθάσῃ τις εις τόν σκοπόν, άλλ' ο τεχνίτης προχωρεί πάντοτε διά μέσου τών κωλυμάτων πρὸς τό ιδανικόν, καθῶς ο δδοιοπόρος διά μέσου τών προσκομμάτων πρὸς τόν σκοπόν τής διευθύνσεώς του. Έάν ή ήμέρα έπιλείψῃ αυτούς, προσμένουσι τήν επάνοδόν τῆς δέν πισθοχωρούσιν καταβιάζουσι πάν σθένος, άλλά δέν παραιτούσιναι τού σκοπού των και δι' άγώνων κατά τό μάλλον ή ήτον μακρῶν, άλλά πάντοτε προσδευτικῶν και όρθοτόμων, ακολουθεῖσιν άμφότεροι τήν πορείαν των.

Οί λόγοι οὔτοι είχαν τι βέβαιον και πειστικόν. Το ύφος τού άνθρώπου τούτου ήτο γλυκῦ άμα και σοβαρόν. Ο Ύάκινθος κατληφθείς ύπό θαυμασμοῦ έμεινε σιωπηλός. Ο άγνωστος αυτός, όστις πρὸ μικροῦ τόν είχαν άνησυχῆσει, ήδη τόν εξέπληττε.

Ο ξένος έκαμεν έν βήμα διά ν' απομακρυνθῇ. Τότε δέ ο Ύάκινθος επανέλαβεν.

Άρνεῖσαι να εισέλθῃς;

Ο άγνωστος έδίστασε κατ' άρχάς.

Τέλος, δέν άρνούμαι να εισέλθω, λέγει. Μοι είσαι άγνωστος, άλλὰ τό μέτωπόν σου είναι καθαρόν και οί λόγοι σου ελικρινείς; αποδέχομαι τήν προσφοράν σου.

Εισερχόμενος παρετήρησεν άγαλματίον, τό όποιον ειργάζετο ο νέος πρὸ όλίγου.

Είσει λοιπόν και καλλιτέχνης, τῷ λέγει μειδιῶν μεν άλλὰ σοβαρῶς. Έπί τού προσώπου τούτου τού φέροντος τά έχρη τηλικούτων συμφορῶν και αὐτό τό μειδίημα ήτο σοβαρόν. Ποίησαντα δ' αὐτόν τινάς όρθάς παρατηρήσεις έπί τού άγαλματίου τούτου ο Ύάκινθος τόν εθεώρει έπί μάλλον και μάλλον εκπλητεμένος.

Και συ επίσης, καθῶς βλέπω, είσαι καλλιτέχνης, λέγει εις τόν ξένον.

Εγώ δέν είμαι, άπεκρίθη ο ξένος, άλλ' εγνωρίσα πολλούς τοιούτους, είδον μάλιστα Ίωάννην τής Βονωνίας, τόν μέγαν γλύπτην, περὶ τού όποιου άναμριβόλωσ θα ήκουσες να γίνεται λόγος.

Τόν Τζουάνε τής Μολωνίας! άνέκραξεν ο Ύάκινθος τόν έν γνώρισεν;

Έπεσκέψθη πολλάκις τό εργοστάσιον του... Άλλὰ τί είναι τούτο;

Περιτρέχων ο ξένος διά τών όρθακμῶν τό εργοστάσιον, παρετήρησεν άνάγλυφόν τι ήμιτελές έτι, άλλὰ κατεσκευασμένον μετὰ πολλῆς σπουδῆς και άφοσιώσεως. Το άνάγλυφον τούτο παρίστανε δύο νεάνιδας μεγέθους όλίγον κατωτέρου τού φυσικού και κατά τό ήμισυ τού σώματος. Αί δύο κεφαλαί θεώμεναι ή μεν πλαγίως, ή δέ έκ τριῶν τετάρτων ήσαν ζωνταναι και θελκτικώταται. Η μεν πρώτη είχε τήν σοβαράν άγνότητα άγγέλου και τούς χαρακτηρισ τής Παραήλλας, ή δέ έτέρα, εύφυῆς και γλυκυτάτη, ήτον ή Ίωάννα.

Ο άγνωστος έντοσοῦτερ έστάθη πλησίον τού άναγλύφου, και προσηλώσας τούς όφθαλμούς έπί τού έργου τούτου έμεινε προσεκτικῶς και οίονεί άφηρημένος ένιστε τά βλέμματά του ελάμβανον άλλόκοτον έκφοκσιν, τό στόμα αὐτοῦ ήμιανοίγετο, ίνα όμιλήσῃ, έπειτα, ως ει έναντία σκέψις διήρχετο τό πνεῦμά του, τά χειλή αὐτοῦ εκλείοντο έκ νέου μη προσφέροντα μηδεμίαν λέξιν τό βλέμμα του καθίστατο πάλιν άκίνητον, οί δέ χαρακτηρισ αὐτοῦ δέν εξέγραζον πλέον είμη άφωνον θαυμασμόν.

Άλλ' ο Ύάκινθος ιστάμενος έπισθεν αὐτοῦ, ουδεμίαν έβλεπε τών άλλοιώσεων τούτων.

Διά τόν Ύάκινθον αί δύο αὐται κεφαλαί ήσαν προφιλέσταται, διά πάντα όμιος ξένον, τόν όποιον όλίγον ένδιέφερον τά όνόματα, ή χάρις αὐτῶν τάς καθίστα θελκτικώτατας.

Τού άγνωστου σιωπῶντος, ο γλύπτης ήθέλησε να μάθῃ τί έφρόνει περὶ τού άναγλύφου. Όθες,

— 'Ιδού, κῆ λέγει, τὸ εὐνοούμενόν μου ἔργον· πῶς σοι φαίνεται;

— Ἦναι καὶ τὸ καλλίτερον, ἀπεκρίθη ὁ προσκυνητής. 'Αλλ' αἱ δύο αὐτὰ ὠραῖαι κεφαλῆαι εἰσὶν ἰδανικαὶ ἢ ἔσχατος πρότυπα αὐτῶν;

— Πῶς... 'Αἱ ἀληθῆς εἰσὶν ἕξενος, ἔρχονται μακρόθεν καὶ δὲν δύνασαι νὰ τὰς γνωρίζῃς. Ἦναι δύο νεανίδες τοῦ χωρίου τούτου, αἱ θυγατέρες γυναικὸς ὀνομαζομένης Θηρεσίας.

— Καὶ πῶς! εἶνε ἀδελφαί; ἀλλὰ δὲν ὀνομαζοῦναι διόλου.

'Ἐχεις δίκαιον εἶπα αἱ θυγατέρες τῆς Θηρεσίας κατὰ συνήθειαν ἀλλ' ἢ νεωτέρα εἶνε τέκνον υἱοθεσίας.

— Οὕτως ἔχει, λέγει ὁ ξένος ὁμιλῶν τρόπον τινὰ πρὸς ἐκείνην νομίζω ὅτι τὰς ἀπήνησκα, ἢ νεωτέρα δὲν ὀνομαζέται Μαρία;

— Μαρία; ἔχι, 'Ιωάννα. Τὸ ὄνομα τῆς ἐτέρας εἶνε Ραφαήλλα.

— 'Ιωάννα, ἐπανέλαβεν ὁ προσκυνητής· ἡ ἡγεμένην βεβαίως.

— 'Αναμειβόμενος διότι εἶνε ἀδύνατον νὰ τὰς εἶδες σήμερον.

Ἦς; ὅθεν δὲ νὰ διακρίβῃ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν συνομιλίαν ἐπὶ ἀνεπιμέλειαν τοσοῦτον προσελθὼν εἰς αὐτόν, ὁ νέος καλλιτέχνης ἐξῆλθε τοῦ ἐργοστασίου. Ἐπέστρεψε δὲ μετὰ τινος στιγμῆς, φέρων ἄρτον, οἶνον καὶ ὀπωρικά.

«'Ιδού, λέγει ἀποθέτων αὐτὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἰδού λάβε καί, ἔπως ἐπιναλῆδες ὄλιγον τὰς δυνάμεις σου.

Ἐξένος δὲν ἀπήνησκα καὶ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἤκουσε τίποτε. Ὁ 'Υάκινθος ἐπροχώρησε πρὸς αὐτόν· ὁ προσκυνητής ἐκράτει ἔχον γράφημά τι, ἔπερ εἶρε πιπλυνῶν; ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ἀπέθεσε δὲ αὐτὸ ἀκούων τὸν νέον πλησιάζοντα.

Τοῦτο εἶνε μία τοιχογραφία τοῦ Σινιορέλλη, λέγει οὗτος, τὸ ἐσχεδιάσα ἐσχάτως εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Μοντολιβέτου.

— Αὐτὸ τὸ μοναστήριον εἶνε πολὺ μακρὸν ἀπ' ἐδῶ;

— Ὡ! ἔχι· μίαν περίου λεύγα. Ἐκεῖ ὑπάρχουν Οαυμάτια, ζωγραφία, αἰτνες ἢ σοὶ ἀρέσασιν, ἐπειδὴ ἀγαπᾷς τὰς ὠραίας τέχνας.

— Ἦς τὸ Μοντολιβέτου, ἀπεκρίθη ὁ προσκυνητής, μὴ προσέξας εἰς τὰς λεπτομερείας ταύτας, διαμένουν, νομίζω, οἱ μοναχοὶ Βενεδικτινοί;

— Μάλιστα.

— Τὸς γνωρίζεις;

— Γνωρίζω τινὰς ἐξ αὐτῶν, μάλιστα δὲ τὸν δὸν 'Ισίδωρον, ὅστις ἐγνώρισέ ποτε τὸν Φρᾶ Βερθολομαῖον καὶ κερ' οὗτινος ἐνεπνεύσθη.

— Δὲν ὑπάρχει μετὰ αὐτῶν κῆποιος ὀνομαζόμενος δὸν Γαετάνος;

— Δὸν Γαετάνος; Βεβαίως. Οὗτος εἶνε ἄγιος γέρων, τιμώμενος καὶ σεβόμενος ἀπὸ ὅλων τῶν κατοίκους. Τὸν γνωρίζεις ἴσως;

— Πολλὰκις ἤκουσα περὶ αὐτοῦ. Τὸ ἀνέγνωρον τοῦτο εἶνε ἀναμειβόμενος καλλίστον, καὶ ἔχεις, καλὴν νῆε, μέλλον ἐνδοξίαν σου ἀλλ' ἐνδοξαῖ ὅτι ἢ τέχνη εἶνε δέσποινα ζηλότυπος, ἀπειτούσα ὑπερήτας ἀφωσιωμένους... 'Ιωάννα δὲν ὀνομαζέται ἢ ὠραία αὐτῆ νεανίς;

— Ὁχι, ἢ μικρότερα ὀνομαζέται οὕτω.

— Τοῦτο εἶνε ἀληθές, τὸ εἶχες ἤδη εἰπεῖ· ἀλλὰ τί τὰ ὀνόματα ταῦτα μοὶ ἐνδιαφέρουν; Ἦν μόνον μοὶ ἐνδιέφερε, τὸ ἰδικόν σου, διότι ἡ κατὰ κράτος, σοὶ τὸ λέγω, διασημὸν ἤμερον τινὰ.

— Ἦναι ὁ Θεὸς νὰ σὲ εἰσακούσῃ καὶ εὐδοκήσῃ πρὸς ἡμᾶς νὰ κοσμήσῃ καὶ νὰ λαμπρύνῃ τὸ ὄνομα τοῦ 'Υακίνθου!

Ὁ προσκυνητής λαθῶν τὴν ἀπόβουον τοῦ ἀπειμακρύνου.

— 'Ἐ! πῶς, κῆ λέγει ὁ γλύπτης, ἀναχωρεῖς; δὲν θέλεις νὰ δεχθῆς οὐδὲν ἐκ τοῦ λιτοῦ τούτου φαγητοῦ; ἐδείκνυε δ' εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ ὀπωρικά, τὰ ὅποια εἶχε φέρει.

Ἐκαίνος ἤρνήθη.

— Ὁ ἥλιος, λέγει, προβαίνει εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ αἱ ὕραι βλάζουσιν. Ὁρεῖλαι ν' ἀναχωρήσω. Δός μοι μόνον τὸν ἄρτον τοῦτον ὡς σύντροφον τῆς ὁδοπορίας μου.

— Ὁ γαυθῆς ὠσαύτως τὸν οἶνον τοῦτον ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῶν τεχνῶν.

— Καὶ ὑπὲρ τῆς προόδου σου, ἀπεκρίθη ὁ ξένος, κενόνιον τὸ ποτήριον.

— Προσέτι δὲ καὶ ὑπὲρ εὐδοξίας τοῦ ταξιδίου σου, ἐπρόθεσεν ὁ 'Υάκινθος... 'Αλλ' ἀναχωρεῖς, μὴ ἀφίμων μοι τὴν γνωρίμιαν σου;

— Πρὸς τί τοῦτο; ἠθέλησα νὰ σὲ γνωρίσω, διότι ἔχεις καλλίστα προτερήματα καὶ μέλλον τὸ κατ' ἐμὲ τί καλὸν ἔχω; Ὑπεδέχθη δὲ ὀλίγας στιγμῆς ὑπὸ τὴν στέγην τῆς οἰκίας σου τὸν ἀπυθνηκὸτα προσκυνητήν, συνδιελέχθησεν μετ' αὐτοῦ, σὲ ἐθεάθησεν δὲν θέλεις ἴσως τὸν ἐπικρίνει, πρὸς τί λοιπὸν νὰ γνωρίζῃς τὸ ὄνομα αὐτοῦ; Τὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ δένδρα ἐρωτησίων ἄρα γὰρ τὸν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου φερόμενον κομποτόν, ποῖον τὸ ὄνομα αὐτοῦ;

— Ὁχι, ἔχι, λέγει ὁ 'Υάκινθος· μοιλοῦνται ἀναίσασι τοῦτο, ἕμεις βλέπω ἐν σοὶ ἄνδρα καλλιτέχνην καὶ ἴσως ἤκουσα περὶ σοῦ.

— 'Ἐ! καλὰ, ὀνομαζόν με Φιάβιον, ἐὰν θέλῃς. Τὸ ὄνομα αὐτὸ εἶνε ὄνομα ἀγνώστου, τὸ ὅποιον τοιοῦτον ἢ μὴ μὲν πάντοτε δι' ἐσέ. Ὑγίαινε, ὁ Θεὸς δ' ἔστω σοὶ βοηθός.

Καὶ ἀποχαιρετῶν διὰ τῆς χειρὸς τὸν γλύπτην ὁ προσκυνητής ἐξῆλθε τῆς οἰκίας· ἐπαναλαβὼν δὲ τὸν δρόμον τοῦ ἀπειμακρύνου.

Ὁ 'Υάκινθος τὸν ἠκολούθησεν ἐπ' ὀλίγας στιγμῆς διὰ βλέμματος ἀτακτικῶ, ὁ δὲ ξένος στρέψας τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ ἐγένετο ἄφαντος· τότε ὁ νέος εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργοστασίον του καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ ἀναγλύφου του, ἔπερ τόσον ἐπεθύμει νὰ θεωρῆ. (ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ.

(Ἐκ τῶν τοῦ Πλουτάρχου 'Ηθικῶν).

Μεθερμηγεύων ἐπὶ τὸ ἀπλούτερον καὶ εὐληπέτερον τὴν ἀξιολογωτάτην πραγματείαν τοῦ φιλοσόφου τῆς Χαιρωνείας τῆς περὶ τοῦ:

«Πῶς ἂν τις αἰσθόητο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ» ἔχει «Πῶς νὰ γνωρίσῃ τις τὰς πρὸς τὴν ἀρετὴν προόδους αὐτοῦ, πέποιθα ὅτι οἱ φιλόσοφοι ἀναγινώσκουσι τοῦ Μέντορος ὄλεον μετὰ ἄλλας εὐραστηθῆς ἐκ τῆς ἐπωρελεστέρας ἀναγνώσεως αὐτῆς, καὶ μάλιστα οἱ νέοι τοῦ καλ' ἡμᾶς αἰῶνος οἱ ὀργῶντες πρὸς τὴν παιδείαν καὶ ἀρετὴν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἢ πραγματεία αὕτη εἶνε ὀπωσῶν διεξοδική, προτάσσω τὴν ἐπομένην περὶ τὴν αὐτῆς.

Περὶ ἠθικῆς.

Μετὰ τινος ἐπὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων παρατηρήσεις ὁ Πλούταρχος ἐκθέτει τὰ γενικὰ καὶ μερικὰ σημεῖα, δι' ὧν δυναμὸν νὰ γνωρίσωμεν ὅποιος πρόδους ἐκκείμεν πρὸς τὴν ἀρετὴν. Ταῦτα δὲ συγκεφαλαιοῦνται ὡς ἑξῆς: Μετριοφροσύνη εἰς τὴν πράξιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀποφυγὴ πάσης ἐπιδειξίας, ἐπιτηδεύσεις καὶ σκέψεις τοῦ νοῦς ἀδιέλπτος, ἕνα γνωρίσωμεν τὰ ἐν ἡμῖν προσκείμενα τὰ βραδύνοντα πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἠπιότης περὶ τὸ δεχθῆναι τὰς συμβουλάς τῶν ἐπιτιμῶντων ἡμᾶς, φροντίς εἰς τὸ ἀνακαλύπτειν τὰς ψυχικὰς ἡμῶν ἀσθενείας πρὸς ἀνδρας κενεχεῖς καὶ πεκαυμένους, γενναία ὑπομονὴ τῶν δυστυχημάτων, ψυχικὴ εὐσταθία οὐδόλιως τραυματιῶν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν φοβερῶν ἐνοσηνῶν, ἔρευνα τῶν παθῶν, εἰς ἃ πρότερον ὑπεκείμεθα, ἕνα κρινώμεν ἂν ἢ φρόνησις ὑπερίσχυε κατ' αὐτῶν, ὀχυρασμός πρὸς τοὺς ἐναρτέους ἀνδράς καὶ μάλιστα ζήλος ἐνθέρμος τοῦ μιμεῖσθαι αὐτοὺς καὶ εἰς αὐτὰς προσέτι τὰς συμφορὰς ἃς ὑπέστησαν, ὅπως ἐμμελῶσι πιστοὶ εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν, καὶ τέλος προσοχὴ εἰς τὸ ν' ἀπορῶνται καὶ τὰ ἐλάττωτα σφάλματα καὶ ἐνδελεχῶς νὰ τεινώμεν πρὸς τὴν ἐντελῆ ἀρετὴν, ἢ ἄπαντες ἄετι ποτε ὀφείλομεν νὰ ἐπιώμεν ὑπ' ἑμῶν.

Τίνι τρόπῳ, ὡ φίλε Σενεκίων (1), ἢ καὶ συνησθησόμεθα τὴν πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπίδοσιν ἡμῶν, ἂν ἢ κακία καὶ ἢ ἀφροσύνη, οὐδόλιως βλαμῶμεν ἐλαττωμένους, συγχρόνως μὲ τὰς προόδους μὲς ἐξήσκον ἐπ' ἡμᾶς τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν καὶ μὲς ἔσσαν πρὸς τὰ κατὰ, ὡς ἢ μολιθῆς τὸ δίκαιον; Οἱ μολιθῶντες τὴν μουσικὴν ἢ τὰ γραμματικὰ πῶς ἤβηλον γινώσκουσι τὰς προόδους των, ἂν ἢ μολιθῆς δὲν ἐπιμύκον βλαμῶμεν τὴν περὶ αὐτῶν ἀμύκον καὶ ἀτεχνίαν; καὶ ἂν εἰς τὸν ἀσθενεῖον ἢ ἠερπεῖαν δὲν ἐπέφεραν ἀνακούρῃσιν νῆνα μεταβάλλουσαν τὸ νόσημα αὐτοῦ καὶ βελτιούσαν τὴν ὑγίαν του μέχρι τελείας ἀναρρώσεως, πῶς ἤβηλεν οὗτος γινώσκουσι τὴν ἐπιτηδεύουσαν διαφροσῆν; Καθὼς λοιπὸν εἰς ταῦτα ἀληθῶς δὲν προκόπτοντες ἂν ἀγνοώμεν τὴν μεταβολὴν, ἢν περ δυναμὸν ν' ἀρομοιοῦτομεν πρὸς πλάστικα, τῆς ὅποιος διὰ τὴν ὑψωθῆ τὸν μέρος, ἀρεῖται συγχρόνως νὰ βαρύνῃ τὸ ἔπερον, τοιοῦτατρόπως καὶ εἰς τὴν σπουδῆν τῆς φιλοσοφίας οὐδαμῶς ἀσθησις προκοπῆς δύναται νὰ παρατηρηθῆ, ἂν ἢ ψυχὴ δὲν ἀποκαθάρηται ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῆς ἀθελητρίας καὶ τῶν μολωμάτων αὐτῆς, ἀλλὰ μέγιστος οὐδὲν ἄλλον καὶ τελειον τῆς ἀρε-

(1) Ὁ Σόσπιος Σενεκίων, εἰς δὸν ὁ Πλουτάρχος ἀπέφρασε τοὺς Παραλλήλους βίους του, τὴν περὶ τὴν πραγματείαν καὶ τινος ἄλλου ἠθικῶς αὐτοῦ λόγου, φαίνεται ὅτι ἦτο ἐπιστήθιος τοῦ φίλου. Ὁ Σενεκίων οὗτος ἐγένετο τετράκις βίαιος, καὶ οἱ αὐτοκράτορες Νέρβας καὶ Τραϊανὸς ἔσχον ἰδίαν τινὰ ὑπόληψιν πρὸς αὐτὸν τῆς ἀρετῆς του ἕνεκεν.

τῆς, ὑπόκειται κατ' ἄλλο τὸ μεταξὺ διάστημα εἰς τὴν κακίαν, διότι ἄλλως ἤθελε φαῖναι, ὅτι ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ ἔπασαν διὰ μᾶς τὴν φαυλότητα ἀποφυγῶν προέβη εἰς τὸ ἄχρον αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς, αἰσθηδῶς οὕτως εἰπεῖν καὶ οὐδὲ πολλοστὸν τῆς κακίας μέρος προεφίετο. Καὶ ἕμεις γινώσκουσι ὅτι οἱ λέγοντες (1) ταῦτα καὶ δοξάζοντες τὴν τοιαύτην αἰφνιδίον μεταβολὴν εὐρίσκονται περιεπλεγμένοι εἰς μεγίστην ἀπορίαν τοῦ νὰ τὴν ἐξηγήσασιν, διότι βεβαίως διαλαμβάνει αὐτοὺς ἢ στιγμὴ, κατ' ἢν αἰφνης ἐγένοντο σοφοί, καὶ ἀγνοοῦσιν ὅτι ἢ ἐπίδοσις γίνεται κατὰ μικρὸν καὶ ἐν χρόνῳ πολλῷ, ὅστις τὰ μὲν ἀφαιρεῖ, τὰ δὲ προστίθῃσι, καὶ ὅτι, οὕτω προβαίνοντες, ἀνεπαυθῆτως καὶ ἡρέμῳ προσμύκονται τῇ ἀρετῇ. Ἄν δὲ ὑπῆρχε τοσοῦτον τάχος καὶ μέγιστος τῆς μεταβολῆς, ὥστε ὁ ἀφ' ἐσπέρας κακίστος νὰ γίνῃ τὸ πρωὶ βέλτιστος καὶ, ἀποκλῶν τὰς χθουινὰς αὐτοῦ ἀθελητρίας καὶ ἀπάτας ἐκ τῆς ψυχῆς, νὰ ἀφρονῆσῃ τὴν ἐπαύριον ἐγειρόμενος τὸ τοῦ ποιητοῦ, ὡσαύτα ἀποδοῦναι τὰς ψευδεῖς ὀπτασίας τῆς νυκτός:

«Ψευδεῖς ὕπνιοι, χεῖρες, οὐδὲν ἦε ἄρα»,

τίς δὲν ἤβηλεν αἰσθηθῆναι τὴν τοιαύτην ἐν ἐκούτῳ γενομένην διαφροσῆν καὶ τὴν ἀθροῦς ἐκλάμψασαν φρόνησιν; Τὸ κατ' ἐμὲ νομίζω ὅτι, γενόμενος τις κατ' εὐχὴν ἀνὴρ ἐν γυναικῶς, ὡς ὁ Κανεύς (?) ἤθελε μᾶλλον ἀγνοῆσαι τὴν μεταμόρφωσίν του παρὰ ὁ ἀποτελεσθεῖς σώφρων καὶ συνετὸς καὶ ἀνδρείος ἐξ ἀνοήτου καὶ δελοῦ καὶ ἀκαρτέος, ἢ ὁ εἰς ἐνάρτεον καὶ σγερῶν θεῶν ἐν ἀκαρεῖ μετακλῶν τὸν θεριμῶν αὐτοῦ βίον. Ἄλλ' ὀρθῶς μὲν ἐρρήθη τό:

« Πηδὸς στάθμη

Πέτρον κίθεσθαι, μήτι πρὸς πέτρον στάθμη. »

ἔχει: «Νὰ κόπτομεν τὴν πέτραν ἐπὶ τοῦ κενόου καὶ ὄχι νὰ μορφώμεν τὸν κανόνα ἐπὶ τῆς πέτρας.» Οἱ δὲ μὴ μορφώοντες τὰς γνώμας καὶ δοξασίας των πρὸς τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ πράγματα πρὸς τὰς ἐκούτων ὑποθέσεις, καταβαλλόμενοι αὐτὰ νὰ λάθωσι κλίσει ἐναντίον τῆς φύσεώς των, ἐπλήρωσαν τὴν φιλοσοφίαν πολλῶν ἀποριῶν, ἐξ ὧν ἢ μεγίστη εἶνε τὸ νὰ διατείνονται ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι οἱ μὴ ἀφικόμενοι εἰς τὸ τέλειον τῆς ἀρετῆς ὑπόκεινται εἰς μίαν ὁμοῦ κακίαν, καὶ οὕτω ἢ λεγομένη ἐπίδοσις καὶ προκοπὴ, μικρὸν τι διαφέρουσα κατ' αὐτοὺς τῆς ἐσχάτης ἀφροσύνης, καθίσταται ἀνύγκη ἀκατανόητος καὶ παραλογισμός, καὶ τὸ χεῖρον προσέτι διέχυρίζονται ὅτι ἢ προκοπὴ ἢ κατορθώματα βλαμῶν ν' ἀπαλλῆξῃ τοὺς ἀνθρώπους τῶν παθῶν καὶ νοσημάτων παρέχει αὐτοὺς ὁμοῦς δυστυχεῖς ὅσον καὶ τοὺς μηδενὸς τῶν κακίστων ἀπηλλαγμένους.

'Αλλ' ἡμεῖς, ὅπως ἀναρῶμεν τὰ τοιαῦτα, ἃς ἀντιτάξωμεν κατ' αὐτῶν τὰ ἴδια αὐτῶν ὄπλα. Οὗτοι εἰς τὰς σχολὰς των κατὰ τὴν λαοθημένην αὐτῶν ἀρχὴν φρονοῦσι μὲν ὅτι ὁ δίκαιος Ἄριστέλης ὑπῆρξεν ἐπίσης ἀδικος ὡς ὁ τύραννος Φάλαρις, ὁ

(1) Οἱ φιλόσοφοι, οὗς ἐνεαῦθα ἔχει ὑπ' ὄψιν ὁ Πλουτάρχος, εἰσὶ Στωϊκοί. Οὗτοι διατείνονται ὅτι ὅλα τὰ σφάλματα ἦσαν ὁμοῦ καὶ ὅτι τὸ ἐλάχιστον ἀδικημα ὀφείλει νὰ τιμωρῆται αὐστηρῶς ὡς καὶ τὸ μέγιστον ἔγκλημα. Κατὰ συνέπειαν τοῦ συστήματος τούτου οἱ μὴ κατέχοντες τὴν τελειότητα τῆς φρονήσεως καὶ τῆς σοφίας ἦσαν ἐπίσης κακοῦργοι καὶ φαυλοὶ ὡς καὶ οἱ μᾶλλον διεφθαρμένοι. (2) Νῆν κῆρ ἐκ Θεσσαλίας, ἐρωμένη τοῦ Πισσαβῶνος, παρεκάλεισεν αὐτὸν νὰ τὴν μεταμορφώσῃ εἰς ἀνδρα καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἄνθρωπον εἰς τὰς μάχας. Ἐγένετο λοιπὸν κατὰ τὴν μυθολογίαν εἰς τῶν ἀνδρείων Λαπιθῶν.

γενναίος Βρασιδάς δειλός ως ο Τριπαδίτης στρατιώτης Δόλων και προσέτι ο φιλόσοφος Πλάτων εξίσου αγνώμων ως ο συνοφάντης Μέλιτος· ἀλλ' ὅμως εἰς τὰς πολιτικὰς τε καὶ ἐμπορικὰς αὐτῶν ἐπιχειρήσεις ἀποφραίνοντες τοὺς κακίους ὡς μὴ παρέρχοντας αὐτοῖς τὴν δέουσαν ἀσφάλειαν, προσφεύγουσιν εἰς τοὺς ἀναρτέους καὶ πολλοῦ λόγου ἀξίους διὰ τὰ ἐμπιστευθῆναι καὶ ἐκτελέσασθαι δι' αὐτῶν τὰς ἀναγκασιτέρας τῶν ὑποθέσεις.

Ἡμεῖς δέ, βλέποντες προφανῶς ὅτι εἰς πᾶν γένος κακοῦ καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἀταξίας τῆς ψυχῆς συμβαίνει αὐξήσεις ἢ ἐλάττωσις κατ' ἀναλογίαν τῶν προόδων ἡμῶν πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ καθόσον ὁ ὀρθὸς λόγος διαρωτίζει ἡσυχῶς τὴν ψυχὴν καὶ διακαθαίρει διαλύων τὴν μοχθηρίαν αὐτῆς ὡσπερ σκινάν, φρονοῦμεν εὐλόγως εἶναι ἢ μεταβολὴ αὐτῆ ἢ ἀνέλιξοντα ἡμᾶς ἐκ τοῦ βυθοῦ τῶν ἐλαττωμάτων καθίσταται λίαν ἐκπαισθητὴ καὶ εἶναι, καθὼς οἱ κλέοντες εἰς πέλαγος ἀχανές ἀναλογίζονται τὸν χρόνον τῆς πλεύσεως καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνέμου, διὰ τὰ γνωρίζωσι τὴν ἀποστασιν ἢν διήκουσαν οὕτω κομίζόμενοι, τοιοῦτοτρόπως δύναται

Ἡ βασίλισσα τῆς Μαδαγασκάρης.

τις μετὰ θετικότητος νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ μεγέθους τῶν προόδων αὐτοῦ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν (1) ἀναλογιζόμενος τὴν πορείαν αὐτοῦ, ἢν ὑπῆρξεν ἐνδελεχῆς καὶ συνεχῆς, καὶ οὐδέλλως ἐν τῷ με-

(1) Ἡ ἀρετὴ κατὰ τὸν Πλούταρχον ἰσοδυναμεῖ τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ ἀληθῶς. Ὁ φιλόσοφος Σικράτης ἀρκούντως ἀπέβηξε τὸ ταυτοσημον ἀμφοτέρων τῶν λέξεων. Ἄλλως τε, τί δύναται φιλοσοφία ἄνευ ἀρετῆς;

ταῦθ' ἔγρουσα καταπαύσεις, εἶτα πάλιν ὀρθῶς καὶ ἐπιτηδῆσεις, ἀλλ' ἂν λείψω πάντοτε καὶ ὁμαλῶς εἰς τὰ πρόσω κινουμένην, εὐδηγεῖτο ἀπταλτίας διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς φρονήσεως. Διότι τὸ τοῦ Ἡσιόδου:

«Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῇ καταβίῳ
«Καὶ θεμὰ τοῦθ' ἔρδοις, τάχῃ κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο»

ἦτοι «Μικρὰ ποσότης, ἐπὶ μικρῇ συνεχῶς προστιθεμένη, ἀποτελεῖ πύραυλα μεγάλῃν ποσότητα» δὲν ἐρρήθη καλῶς πρὸς αὐξήσιν μόνον τῶν χρημάτων, ἀλλ' ἔφαρμόζεται εἰς διακαὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀρετῆς, καθόσον αἱ συχναὶ πράξεις αὐτῆς περιποιῶσιν εἰς τὴν ψυχὴν μέγιστον ἔθος καὶ τελεσιουργόν· αἱ δὲ ἀνωμαλῖαι καὶ ἀμβλύτητες τῆς πορείας οὐ μόνον ἀναστέλλουσι τὴν προκοπὴν, ἐπιφέρουσαι καταλύματα, οὕτως εἰκεῖν, ὡς ἐν καιρῷ ὀδοποιίας, ἀλλὰ δίδουσι ἐν τῇ μεταξύ καιρῶν εἰς τὴν κακίαν, ἣτις τότε ἐπιτιθεμένη καὶ ἀνυποφέρουσα ἡμᾶς πρὸς τὸν ἀντικείμενον, καταστρέφει τὰς προόδους μας.

Οἱ μαθηματικοὶ λέγουσιν εἶναι οἱ πλανῆται, παυσάμενης τῆς εἰς τοῦ ἡμῶν ἀντικείμενον πορείας, φαίνονται ἀκίνητοι (1), ἀλλ' ἢ ἀρετῇ δὲν ἐπιδέχεται τοιαύτας διακοπὰς καὶ

διελίματα προκοπῆς. Ἡ ψυχὴ ἀείποτε ἐν κινήσει ὡσπερ ἐπὶ ζυγοῦ ρέπουσα, ἢ ἀνυψοῦται πρὸς τὰ καλὰ ἢ κατατείνεται πρὸς τὰ ἐναντία. Οἱ Κιρραῖοι ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον πῶς δύνανται νὰ

(1) Τοῦτο προέχεται ἐκ τῆς ἐνυπαγοῦσης διακοπῆς μετὰ τῆς κινήσεως τῆς γῆς καὶ τῆς τῶν πλανητῶν. Ὅτε ἢ γῆ ἀκολουθεῖ ἀνώτερον πλανήτην, οὕτως φαίνεται εἰς εὐθείαν κίνησιν, ὅτε δ' ἐμπίσκειται ἀπέναντι αὐτοῦ, φαίνεται ἀκίνητος, καὶ ὅτε προηγεῖται, ὁ πλανήτης φαίνεται ὀπισθοπορῶν.

ζῆσιν ἐν εἰρήνῃ μεταξύ των, καὶ ἰδοὺ ὁ Χρημαδὸς: «Ἄν πᾶσας τὰς ἡμέρας καὶ πάσας τὰς νύκτας πολεμῆς πρὸς τοὺς ἔξω». Οὕτω λοιπόν, ἂν συναισθάνεσαι εἶναι διηγετικῶς ἐπολέμησας κατὰ τῆς κακίας καὶ τῶν παθῶν, ἀποδιώκων πάντοτε τὰς ραθυμίας καὶ τὰς ἡδονάς,

αἰτνες ἐπικρουσάμενοι ὡσπερ κήρυκες πρὸς τὴν φρουρὰν τῆς ἀρετῆς φέρουσαι σπουδᾶς συνδιαλλαγῆς, εὐλόγως τότε θύνασαι νὰ διακύνῃς τὸ λειπόμενον τοῦ σταδίου σου μετὰ θάρρους καὶ προθυμίας. Ἐμ. Γκιωνικόπουλος. (ἀκολουθεῖ.)

ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ.

Ἡ ὀρθοκεία τοῦ λαοῦ εἶνε εἰδὸς τι εἰδωλολατρείας μερικῆς μετ' ἀνδράς

Ἦτοι νῆσος τῆς Σελήνης, μία τῶν μεγίστων ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ πρὸς τὰ ἀνατολικὰ παράλιε τῆς Ἀφρικῆς, χωρίζομένη αὐτῆς διὰ τοῦ Μεξκαμβίου πορθμοῦ καὶ κειμένη μετὰ τῆς 12ης καὶ 25 40 νοτ. πλ. καὶ τῆς 43 καὶ 50, 50 μήκους ἀνατολικῶς.

Τὸ μήκος τῆς νήσου εἶναι 937 μίλια, τὸ πλάτος τὸ κέντρον πλάτος 350—τὸ δ' ἐμβαδὸν 240,000 τετραγωνικῶν μιλίων καὶ ὁ πληθυσμὸς 3,000, 000.

Ἀνεκαλύφθη δὲ τὸ 1506 ὑπὸ τοῦ Λορένζου Ἀλμέϊδα, υἱοῦ τοῦ πρώτου Πορογάλου ἀντιβασιλέως ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίας.

Οἱ νῦν κάτοικοι τῆς νήσου διακρίνονται ὡς ἐκ τοῦ χρώματος εἰς δύο—εἰς ἐλαιόχρους καὶ εἰς μαύρους. Ἐκτῶν πρώτων καταγράφεται ἡ νῦν βασιλεύουσα οἰκογένεια.

Οἱ ἐλαιόχροιοι ἀνήκουν εἰς τὴν

Μαλαϊκὴν φυλὴν, καὶ οἱ Μαῦροι φαίνεται εἶναι εἰσῆλθοντες διὰ τῆς σωματεμπορίας ὡς δούλοι. Οἱ αὐτόχθονες κάτοικοι, οἵτινες κατέχουν τὰ ἐνδοτέρω, ἐξηφανίσθησαν ἐντελῶς διὰ τῶν πολέμων πρὸς τοὺς ἀποίκους. Ἐκτῶν τούτων ὑπάρχουσι κατὰ τὰ ἀνατολικὰ παράλια καὶ ὀλίγα χιλιεῖδες Ἀράβων μεταναστευσάντων τῶν Ἰνδιῶν.

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Δ'. Τετὸς ΜΔ')

Ὁ βασιλεὺς τῆς Μαδαγασκάρης.

τινος ἰδέας περὶ τοῦ ὑπερτίτου δύτος, τὸ ὅποιον καλοῦσιν Ἀδρία—Μανίτρα, ἦτοι Θεὸν τοῦ Οὐρανοῦ.

Ὁ λαὸς προσγυνεῖ 13 κύρια εἰδωλά, τὰ ὅποια παριστάσει τοῦς δώδεκα κυρίους Θεοῦ των—4 ἐκ τούτων εἶνε ἀνώτεροι τῶν ἄλλων καὶ θεωροῦνται θεμῶσαι εἶτε ἔθνηκοι.

Ἡ μαγεία καὶ ἡ δεσιδαμονία εἶνε εἰς γενικὴν γρηῃσιν—ἐπίσης καὶ ἡ σελιημονατεία.

Τὰ ἦθη πρὸς τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦσαν πολὺ κακὰ—ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέλυτος δεσπότης.

Ἡ νῆσος εἶνε καρποφόρος καὶ παράγει ἐρύζιον, καπνόν, πατάτας, καρρέν, βιμβλίκιον, ἴνδικον, μέταξον, ζάχαρον, μῆλα, ροδάκινα, πορτοκάλια καὶ διάφορα εἶδη κήμωνος, ἀραρούτι, ταμαρίντας κλπ. ἰατρικῶν.

Πολλὰ τῶν Ἐυρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων ἐπροσ-

πάθησαν νὰ κατακτήσωσι κατὰ καιροῦς τὴν νῆσον, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι των ἀπέβησαν μάταιαι ἕνεκα τοῦ κλίματος καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν κατοίκων.

Ὁ Χριστιανισμὸς εἰσῆλθον εἰς τὴν νῆσον ὡς ἐρεῖξῃς.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡ Μαδαγασκάρη ἦτο διεγρημένη εἰς πολλὰς ἀνεξαρτήτους ἀλλήλων ἐπαρχίας, εἰς μίαν

των όποιων, Ήμερίαν, έβασίλευεν Ισχυρός τις και φιλόδοξος άνήρ, καλούμενος Ραδάμικς. Τούτων τὸ 1818 έπεσε κέρθησαν Άγγλοι άπεσταλμένοι, τούς όποιους ύπέδξετο φιλοφρόνως και μετά των όποιων έκλεισε συνθήκη, δι' ης κατηργήθη ή σωματεμπορία, επί τῷ έρω τῷ να σταλώσιν εις αυτόν υπό τῆς Άγγλικῆς Κυβερνήσεως πολυμερόδικα, όπλα και άνδρες όπως γυμνάσωσι τόν στρατόν του εις τήν πολεμικήν. Διὰ τῆς βοήθειας ταύτης ο Ραδάμικς μετ' όλίγων καθυπέταξεν εις έκατόν όλην τήν νήσον.

Το 1818 ή Έραποστολική Ήγεμονία τῷ Λονδίνου έστειλε διαφόρους έραποστόλους ταχίως όπως διδάξωσι τόν λαόν τόν Χριστιανισμόν και τὰς τέχνας τῷ πολιτισμοῦ. Διὰ τῶν προσπαθειῶν τούτων ή γλώσσα τῷ λαῷ κατέστη γραπτή διὰ λατινικῶν γραμμάτων, γραμματική έμπερφώθη και ή Άγία Γραφή μεταφρασθῆ και έτυπώθη εις αὐτήν. Εἰς 10 έτη 15 χιλ. έντοπίων έμαθον να αναγιγνώσκουν και γράφουν και πολλοί ένηγαλιόθησαν τόν Χριστιανισμόν.

Ο βασιλεύς, και τοι μη Χριστιανός αὐτός, ήνύει πολύ τούς Έραποστόλους και τοίς παρείχαν όλα τα μέσα πρὸς επίδιωξιν τῷ σκοπῷ των.

Άφρης όμως απέθανεν, ή δὲ διαδεχθεῖσα αὐτόν γυνή του επεδόθη άμέσως εις τήν κακουργίαν τῷ Χριστιανισμῷ. Τα σχολεία έκλείσθησαν, οί δε Έραποστολοι έδιώχθησαν εκ τῆς νήσου τὸ 1836. Ο Χριστιανισμός άπεκηρύχθη, οί δε όμοιογυῶντες αὐτόν κατεδιώχθησαν, έδασανίσθησαν και έθανατώθησαν, πολλούς δε τούτων έβριπον κατά μεγάλης κατά κρημνῶν, εάν δεν ήρσιόντο τόν Χριστόν, και άπεθνήσκον. Ο ήρωϊσμός των μαρτύρων τῆς Μπαχάσκας ήτον άξιοθαύμαστος.

Η κατίσκις αυτών των πραγμάτων εξηκολούθει χωρίς να δυναθῆ ή Κυβέρνησις να καταστρεψῆ τόν Χριστιανισμόν μέχρι 1846, οτε ο υίος τῆς βασιλείσεως 17έτης τότε ένηγαλιόθη τόν Χριστιανισμόν και διὰ τῆς έπιτροπῆς του ο Χριστιανισμός εξηπλώθη περισσότερο η πρότερον.

Το 1855 νέος διωγμός ήγήθη κατά τῷ Χριστοῦ και πλέον των 2,000 Χριστιανῶν έθανατώθησαν.

Το 1857 Γάλλοι άπεσταλμένοι διωργάνισαν συνωμοσίαν κατά τῆς βασιλείσεως και τούτο έδωκεν άφορμήν εις έτερον διωγμόν, καθ' όν και πάλιν 2,000 περίπου Χριστιανοί έφονεύθησαν.

Το 1861 ο νέος ήγεμῶν Ραδάμικς ο 2ος ανέβη εις τόν θρόνον αλλά μετ'ού πολύ έδολοφονήθη υπό τινων εκ των μεγατεόνων του και ή βασιλομήτωρ εκ νέου ανέβη εις τόν θρόνον τὸ 1863 και επανήγαγε τήν ειδωλολατρείαν και κατεδίωξε σκληρῶς τούς Χριστιανούς.

Με τόν θάνατον αὐτῆς, έστις συνέδη τὸ 1869 και με τήν ανάθασιν τῆς νέας βασιλείσεως ο Χριστιανισμός όχι μόνον άπηλλάγη τῷ διωγμῷ, αλλά και κατέστη θρησκεία τῷ Κράτους διὰ βασιλικῷ διατάγματι. Τα ειδωλα κατεκρήσαν και διαφόροι διάσκαλοι και κήρυκες τῷ Ευαγγελίῳ έφύλησαν εις διάφορα μέρη τῆς νήσου όπως διδάξωσι τόν λαόν τήν νέαν θρησκείαν.

Έν δε τῷ κ' έρω τῆς Νέας Γόρκεσι αναγιγνώσκουμεν. «Η βασιλισσα τῆς Μπαδασκάρης κατέκλυσε τὰ ειδωλά της και ένηγαλιόθη με τήν άριστοκρατίαν αὐτῆς τόν Χριστιανισμόν

πάτα δε ή έπαρχία τῆς Ίσμαρίας, όπου κείται ή πρωτεύουσα, έμμηθη τὸ παρὰδειγμα τῆς κυβερνήσεως. Κατά τὸ θερος ή βασιλισσα φιλοδομήσατο βασιλικὸν ναύκρον. Κατηδύχθη τὸ περιστεύκρον τῷ ναῷ τῷ μεγάλου έθνικῷ ειδώλῳ· οί Ιερεῖς εξεμάνησαν φρικτὰ και έβπον ότι ο θεός αὐτῶν θέλει εξάπαντος ένδικυθῆ τήν άσεβῆ και άίρετικὴν ήγεμονίαν.

«Τῆ δε 8 Σεπτεμβρίου ήλθον ένσπολοι και άπειλητικοί όπως άπαιτήσωσι τὰ δικαιοώματα, άπερ άξιοῦσιν ότι έχουσι καθὸ ευγενείας. Πάρουτα δε άπεφασίσθη να πεμφθῶσιν ο άρχιγραμματεὺς τῆς Ήπειρατειας και έτεροι μεγάλοι άξιωματικοί εις τὸ έπτά μιλια απέκρον τῆς πρωτεύουσας Ιερὸν χωρίον, όπως πυρπολήσωσι τόν ναόν πρὸ τῆς επανόδου των Ιερῶν. Οὕτω δε και έγένετο τὸ ειδῶλον άπεπεφρώθη μετὰ τῷ ναῷ.

«Ολίγοι εκ των τῷ όχλου είχαν ιδεῖ τὸ ειδῶλον. Ο μέγας, θεός τῆς Μπαδασκάρης ήτον άρχικτος. Οί Ιερεῖς, οίτινες ένεδύσαν αὐτόν μετὰζωτῆν έσθήτη, έφρόντισαν να έχουσι αὐτόν κακρομμένον. Ο λαός, ιδὼν ότι δεν είχε πλέον θεότητα πρὸς λατρείαν, εξήτησεν άμέσως παρὰ τῆς βασιλείσεως τήν νέαν θεότητά του, ή δε βασιλισσα προσκαλεσαμένη τότε τούς αὐτόχθονας Χριστιανούς παρεκάλεισεν αὐτούς να πέμψωσι διδασκάλους τῷ Χριστιανισμῷ όπως διδάξωσι τόν λαόν. Ίδὸν δε πῶς έρουθιμίσθη τὸ πράγμα. Επὶ των 280 πόλεων και κωμῶν τῆς έπαρχίας Ίσμαρίας, αἱ 220 έχουσι ήδη Χριστιανικὰς εκκλησίας, και ευρέθησαν άνθρωποι, οίτινες ανέλαβον να διδάξωσι τόν λαόν. Τούτο άποδεικνύει ότι δύναται και αἱ Άρχαί να μεταστρεψῶσι τὸ δόγμα ένους τινός. Η έπιστροφή τῆς Μπαδασκάρης εις τόν Χριστιανισμόν έτελέσθη κατά τόν 16' αἰῶνα, ως ή των Σαξόνων κατά τόν 21'.

«Εάν θέλωμεν να ανατρέψωμεν τήν λατρείαν των ειδῶλων, πρέπει πρώτον να εξαρνάσωμεν τὸ ειδῶλον. (1)

(Έκ τῷ 'Αστέρῳ τῆς 'Ανατολῆς).

ΛΟΓΟΣ

έμφανηθείς υπό τῷ ιατροῦ Χρ. Πολίτου

έν τῷ έν Ν. Ήρώσῳ φιλικῆσι δ. Συλλόγῳ αἱ Σύμπνοια.»

Φιλόμουσον 'Αποσταλήριον!

«Έσθε οὖν τέλει, όσπερ ο πατήρ υμῶν έν τοίς ουρανοίς τέλεις έστι. (Ματθ. 23 κεφ. στ.)

Ο έρευνητικός νους τῷ ανθρώπου, ή φυσική ήμῶν περιέργεια μάς οδηγεί εκόντας άκόντας ν' αναζητῶμεν τόν μυστηριώδη σκοπόν τῆς επί τῆς ύπάρξεως τῷ ανθρώπου. Οσον δύσκολον και άκατανόητον μάς παρουσιάζεται εκ πρώτης όψεως τὸ ύψηλόν και δυσπρόσιτον τούτο έρέυνημα, τὸ σκαυτάλλισιν εκίστασε τούς μη

(1) 'Ιδε και Β' τόμ. Μεντ. σελ 198.

ευαρεστούμενους να κατανοήσωσιν ότι οίκοθεν εἶνε εὐνόητον, τὸσον άπλοῦν καθίσταται εις τούς οδηγουμένους υπό τῷ θεῷ φωτός τῆς αληθείας σοφίας.

Παραδεχόμενοι, κύριοι, άνευ τῆς παρακμηρῶς άμφιβολίας, ότι ο θεός, ως ή πρώτη και ανεξάρτητος δημιουργική αίτια πάντων των έντων, έπλάσε τόν άνθρωπον κατ' εικόνα και όμοίωσιν αὐτοῦ, ύποχρεούμεθα κατὰ λογικὴν συνέπειαν να παραδεχθῶμεν άνενδοιάστως ότι ο άνθρωπος, καθὰ λογικόν έν, φείλει άναγκαιώς πρώτον και κύριον μέλημα να έχη τήν ήθικὴν και διανοητικὴν άνάπτυξιν αὐτοῦ, δι' ης μόνης τελειοποιούμενος όσον επιτέτραπται αὐτῇ πλέον, δύναται επί μάλλον να προσμοιωθῆ και πλησιάζη πνευματικῶς πρὸς τόν άδημιούργητον δημιουργόν του, συμφώνως πρὸς τόν άληθῆ προορισμόν, έν ο πάνσοφος προσδωρίσε τῷ ευγενεῖ και λογικῷ κόσμῳ αὐτοῦ, τῷ ανθρώπῳ.

Πρώτη λοιπόν αρχή και βῆσις τῆς ήθικότητος και νοητικότητος τῷ λογικῷ τούτου πλάσματος, τῷ ανθρώπῳ, εἶνε άναμφισβητήτως ο Πλάστης, ο όποιος δημιουργήσας εκ τῷ μηδένος τὰ πάντα, συντηρούμενα καθ' οὗς έθετο αρχικούς νόμους εις τήν δημιουργικὴν αὐτῶν, εἶνε πάνσοφος, πανάγιος, κριτής άδέκαστος πῶν λογικῶν αὐτοῦ πλάσματων, κηγή άένχος και κανὼν άπταιστος πάσης αληθείας και άγιότητος.

«Εἶδη εξετάζοντες μετὰ προσοχῆς και έμβριθείας τὸ ευγενές τούτο πλάσμα τῆς θείας πανσοφίας, τόν άνθρωπον, άνευρίσκουμεν, ότι ο διοργανισμός αὐτοῦ οὐσιωδῶς διαφέρειν τῷ των λοιπῶν αἰθέρων ζῶων διευθύνεται υπό τῷ ναῷ, τῆς ευγενέως θεῆς, εκείνης δυνάμεως τῆς ψυχῆς, τῆς εις μόνοι τόν άνθρωπον υπό τῷ δημιουργῷ δωρηθείσε, ήτις κλητεῖται αὐτόν άξιον να προσφέρει προσεχόντως και διὰ των άγαθῶν πράξεων τήν λατρείαν του πρὸς τόν ὕψιστον και πάνσοπον Δημιουργόν τῷ παντός.

Βεβαίως, ή ευγενής αὐτῆς δύναμις, ο νους, έν τῷ έπείῳ καταφαίνεται ή ζωογονόσα αὐτόν ψυχή, ήτις άπορρέει εκ τῆς θείας χάριτος, έδιωρήθη υπό τῷ ὕψιστου οὐχί έν αὐτῷ ανθρώπῳ στάσιμος, αλλά πάντως έν προσοδῷ και όσον έξιστιν αὐτῇ επί μάλλον τελειοποιήται.

«Εκ τῷ ότι δε ο δημιουργός έπλάσε τόν άνθρωπον κατ' εικόνα και όμοίωσιν αὐτοῦ, έπεται όμοιογυμένως, ότι τὸ λογικόν τούτο πλάσμα τῷ θεῷ, ο άνθρωπος, φείλει να θεωρῆ πόν πάνσοπον δημιουργόν του ως πρώτην αρχὴν και βῆσιν τῆς ήμῆς και διανοητικῆς άναπτύξεως αὐτοῦ, τῆς αληθείας και άπταιστου διαγνώσεως τῷ καλοῦ και τῷ κακοῦ, και να καθοδηγῆται εις όλας τὰς πράξεις του υπό των θεῶν έντολῶν του. Διὸ πάντες οί κατά καιρούς σοφοί και όντως μεγάλοι άνδρες άπέδιδον τὰς καλὰς πράξεις αὐτῶν οὐχί εις έαυτούς, αλλά εις τόν θεόν ως έμπνευθεύσεως υπό τῆς θείας χάριτος.

Θεωροῦντες όμως τόν πλάστην πρώτην αρχὴν τῆς ήθικότητος και νοητικότητος τῷ ανθρώπῳ, δεν έπεται εκ τούτου ότι όφείλομεν να έννοῶμεν τόν άνθρωπον παντάπαι καθημένον έν, και ως άρμονον μη δύναμενον να διακρίνη και πρώτην άφ' έαυτοῦ τὸ καλόν. Απ' έναντίας μάλιστá εξετάζοντες μετ' έμβριθείας τήν φύσιν τῷ ανθρώπου, άνευρίσκουμεν, ότι εἶνε έν λογικόν, ούσει ήθικόν και έλεύθερον εις τήν έλευθέρην των πράξεών του

εοπίμενος όφείλομεν να καθομολογήσωμεν, ότι ο άνθρωπος διὰ τῷ λογικῷ, τὸ έπείον ο πάντορος έδωρησεν αὐτῷ, εἶνε μετὰ τόν Παντοδύναμον αὐτός αρχὴ ήθικότητος έκατό.

«Εάν θέλη λοιπόν ο άνθρωπος, συμμορφούμενος πρὸς τόν άληθῆ προορισμόν αὐτοῦ, να μεταχειρίζεται επαξίως και καταλήτως τὸ από τῷ πανσόφῳ δωρηθέν αὐτῷ πολυτιμότατον τάλαντον, τόν υπό τῆς θθανάτου ψυχῆς ζωογον ούμενον ναῦν, όφείλει οὗτος δλας δυνάμει να καλλιτερῆ αὐτόν όσον εξιστι περισσότερο, άναπτύσσειν επί τὸ τελειότερον τὰς ήθικὰς και διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Οὕτω δε άναπτυσόμενος ο άνθρωπος έκπληροῖ τὸ ρητόν τῷ Θεοκθρώπου, λέγοντος «έσσεθε οὖν υμεῖς τέλει, όσπερ ο πατήρ υμῶν ο έν τοίς ουρανοίς τέλεις έστι.»

«Τῶν δ' άλλῳ τρόπῳ δύναται ο άνθρωπος να γίνηται τέλειος και να διακρίνη μεν τὸ καλόν από τὸ κακόν, τὸ δικαίον από τὸ άδικόν, τήν αληθειαν από τὸ ψεῦδος, να πράττη δε τήν άρετήν και ν' άπορρέγη μετ' άποτροπῆς τήν κακίαν; νῦν τῷ έπεί τέλος τὸ λογικόν έν, ο άνθρωπος, καθίσταται άξιος να προσφέρει προσεχόντως και δι' άγαθῶν πράξεων τήν αληθῆ λατρείαν πρὸς τόν πανάγιον και πάνσοπον δημιουργόν του, εάν μή διὰ τῆς άγαθῆς άναπτύξεως των διανοητικῶν δυνάμεων του προεπικραταμένης εκουτῶν;

«Εάν λοιπόν πράττηται θέλωμεν να ήμεθα κατ' εικόνα και όμοίωσιν πλάσματι τῷ πανσόφῳ Δημιουργῷ τῷ παντός, όφείλομεν δλας δυνάμει να προσπαθῶμεν ν' άποκτώμεν αληθῆ παιδείαν, άναπτύσσοντας επ' άγαθῶν τὰς διανοητικὰς ήμῶν δυνάμεις.

Οὗτος, κύριοι, εἶνε ο άληθῆς προορισμός τῷ ανθρώπῳ· επί τῷ σκοπῷ τούτῳ ο πανάγιος έδημιούργησεν επί γῆς τόν άνθρωπον. Και έστις μη συμμορφούμενος πρὸς τόν άληθῆ τούτον προορισμόν τῷ ανθρώπῳ, παραμελεῖ τήν όσον ένιστιν έντελειότερον ήθικὴν και διανοητικὴν άνάπτυξιν αὐτοῦ, οὗτος προφανῶς, ήτε μη πειθόμενος εις τόν θεῖον νόμον, αὐτός εκουτῶν υπεδβάξει εις τήν ζωολογικὴν βαθμίαν οὐδέως ο πάντορος Δημιουργός κατέταξεν αὐτόν.

Δύναται δε ο άνθρωπος, συμφώνως πρὸς τόν υπό τῷ Δημιουργῷ τεθέντα ύψηλόν και ευγενῆ προορισμόν του, ν' άποκτήτη ήθικὴν και διανοητικὴν διακρίσειν, δι' ης κατόπιν λογικώτερον, έκπυρομιξεί τήν καλήν κρίσιν και διακρίσῃ αὐτοῦ έν τῷ σίμφῳ, έν τοίς σχολείοις, έν τῶν έσοῖς καὶ έν τῇ κωνιαίῳ.

«Εν μεν τῷ σίμφῳ ο άνθρωπος κατὰ τήν παιδικὴν ήλικίαν αὐτοῦ προοιμαζέται, οὕτως εἶπετ, και παρακινεῖται παρὰ των γονέων και οίκεῖων τὰς πρώτας ιδέας περὶ τῆς φύσεως τῷ πραγμάτων έν γενεῖ, τήν ήθικὴν φυτάδα, εξ ης κατόπιν όλίγον κατ'όλίγον θέλει αναδαστήσῃ τὸ δένδρον τῆς άντροπῆς αὐτοῦ. Έκ τῆς κατ'όκρον έπιμελοῦς ή πλημμελοῦς έπαγωγικῆς των γονέων και οίκεῖων περὶ τήν πρώτην και αρχικὴν άντροπήν τῷ ανθρώπου, εξαρτάται κατά μέγα μέρος ή ευμερῆς ή δυσμερῆς τῆς ιδέας αὐτοῦ ύπάρξεως, τῆς κοινωνίας και τῷ έννοῦς αὐτοῦ.

«Εν δε τοίς σχολείοις, διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν διδασκόντων άρτεται ο άνθρωπος τήν διανοητικὴν άνάπτυξιν αὐτοῦ, και διακρί-

ρουμίζει την ήθικην μόρφωσίν του, και ούτως εφωτισμένως προβαίνει να διαπλεύση τὸ δύσπλευρον πέλαιος τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας. Ἐν τοῖς σχολαίοις πλάττονται και μορφώνονται οἱ ἀγαθοὶ πολῖται, οἱ μεγάλοι ἄνδρες. Διὰ αἱ κοινωνίαι και οἱ ἀρχόντες ὀρεῖσθαι να καταβάλλωσι μεγίστην προσοχὴν και προσπαθειαν παρὶ τῆν κατὰλληλον διαρρύθμισιν τῶν σχολείων και ἰδίως παρὶ τῆν ἐκλογὴν τῶν διδασκάλων. Ὁμολογουμένως ἔργον τοῦ διδασκαλοῦ εἶνε ν' ἀναπτύσῃ και μορφώῃ λογικῶς τὸ πνεῦμα τοῦ μαθητεύοντος ἀθροῦσος, να μεταβίβῃ εἰς αὐτον ἰδέας ὀρθὰς και ὑγιεῖς, να ἐργαζῆται προσηκόντως εἰς τῆν καρδίαν αὐτοῦ τὰ πρῶτα καθήκοντα τῆς ἀγαθῆς και τιμίας διαγωγῆς, και ἐν γένει να προπαρασκευάζῃ και καταρτίξῃ αὐτὸν οὕτως ὥστε να δύναται καταστῆναι να προβαίῃ μίως εἰς ἀπόκτησιν νέων γνώσεων, δι' ὧν τελειοποιῶν τῆν ήθικην μάλλον αὐτοῦ ζῶν να ἦνε ἄξιός εἰς τὸ μετα τῶντα να διανοῆ μάλλον ἀπροσπαίεστος τὸ εἶδος τῆς ἀπειροῦς κινδύους παρουσταξόσης ἀνθρωπίνου κοινωνίας. Ἀλλὰ ὅπως τις ὀρεῖται να ἦνε ὁ διδασκαλός διὰ να δώσῃ τοιαύτην σωτηριώδη και ὑγιή μόρφωσιν εἰς τὸν μαθητήν, εἰς τὸ κατέσθιν μέλος τῆς κοινωνίας; Πεδίως ὁ ἐπαγγελόμενος ν' ἀναπτύξῃ διανοητικῶς και μορφώῃ ήθικῶς τοὺς ἄλλους, ὀρεῖται αὐτός πρῶτος να τυγχῆναι ἀνεπτυγμένου και ήθικῶς ὁ διδασκαλός ὡς μη περιμποδίζεται τὸ παράπαν ὑπὸ τῶν γονέων ή ἀρχόντων εἰς τῆν καλὴν ήθικὴν και λογικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Χρέος μάλα τὰ ἀπαραίτητον τῶν τε γονέων και ἀρχόντων εἶνε να παρέχωσι πᾶσαν ήθικὴν και ὑλικὴν υποστήριξιν και συνδρομήν πρὸς τοὺς ἱκανούς και ἀγαθούς διδασκάλους, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων ἰδίως κατὰ μέγιστον μέρος ὑπάρχει ἐμπειρομένη ή εὐμερεια τῶν οἰκογενειῶν, τῶν κοινωνιῶν και κατὰ συνέπειαν τῶν ἐθνῶν και τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει. Ἀρὰ γὰ αἱ κατὰ τῆν Μικρασίαν ὁμογενεῖς κρινόμενες ἔλασθόν ποτε ὑπὸ σπουδαίων ἔσπων τῆν κατὰλληλον διαρρύθμισιν τῶν σχολείων; τὰ ἔργα αὐτὰ ὡς ἀπαντήσων ἀντι ἑμοῦ, ὅστις ἀπέχῃ να προσκρούσῃ και ἡδὴ ὁμολογῶν τῆν καθάρτην ἀληθείαν και ἰδίως παρὶ τῆς καταστάσεως τῶν κτ' ἡμᾶς σχολείων.

Ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς ναοῖς ροιτῶν ἐκ τῆς παιδικῆς ήλικίας ἐναγχεῖται κρατύνει και καλλιεργεῖ ὁ ἀνθρωπος τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις, τὰς ὁποίας παρὰ τῶν γονέων και διδασκάλων παραλαμβάνει. Ἐν τοῖς ναοῖς τελειοποιεῖ ὁ ἀνθρωπος ὄλονεν τῆν ήθικὴν μόρφωσιν αὐτοῦ, προσφέρων εἰς Θεὸν τῆν προσήκουσαν λογικὴν λατρείαν, ἀμέτοχον ὅσον τὸ δυνατόν πάσης δεισιδαιμονίας. Πῶς τις κατανοεῖ πόσον ὑψηλὰ εἶνε τὰ καθήκοντα τῶν λειτουργῶν τῶν ἱερῶν ναῶν, και πόσον ἐκ τῆς ἀγαθῆς ή πλημμελοῦς ἐκπληρώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθήκοντων τῶν ἱερῶν ἐξαρτῆται ἰδίως και κατὰ μέγιστον μέρος ή ήθικὴ εὐμερεια και ψυχικὴ σωτηρία τῶν κοινωνιῶν και τῆς ἀνθρωπότητος. Πόσον ἔντως μέγιστην εὐθύνην ἀναλαμβάνουν οἱ λειτουργοὶ τοῦ Ἵψιστου, οἱ ἱερεῖς ἐνώπιον τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ και τῆς ἀνθρωπότητος, τῆν ὁποίαν οὗτοι πνευματικῶς, παρ' ἡμῖν δὲ ἐν μέρει και πολιτικῶς κυβερνοῦσιν! Ἐῖθε οἱ κατὰλληλοι, οἱ διεποντες τὰ τῆς θρησκείας, και ἰδίως ἐν τῇ Ὁθωμανικῇ Αυτοκρατορίᾳ, λαμβάνοντες ὑπὸ σπουδαίων ἔσπων ήν ἰσχυροτάτην ήθικὴν ἐπιδρασιν

ἐξασκῶσιν ή δύνανται να ἐξυπακούσιν οἱ κατώτεροι λειτουργοὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν ταῖς κτ' ἡμᾶς ὁμαδοῦσιν κοινωνίαις, εἴθε, λέγω, οἱ ἐκ τῆς Θεσεῦς των δυνάμενοι να ἐνοήσων καταλληλῶς τῆν ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν κοινωνιῶν πανίσχυρον ἐπενεργεῖαν τοῦ κατωτέρου Κλήρου και να ἐπιτήσωσι τῆν ἐντο νατῶν προσοχὴν και ἐπιμέλειαν αὐτῶν εἰς τῆν κατὰλληλον ἐκλογὴν και χειροτόνησιν ἱερῶν, οἵτινες πάντες ὀρεῖσθαι να ἦνε ὅσον μάλλον ήθικοὶ και πῶς δικαιοδικῶς ἀνεπτυγμένοι. Ἄν μὴ ληρθῆ ὄντονος και ταχῆα πρόνοια παρὶ τοῦ σπουδαίου και σωτηριώδους τοῦτου ἀντικειμένου, αἱ κατὰ τῆν Μικρασίαν ἀναπτύσσονται εἰσέτι κοινωνίαι, μὴ χειραγωγούμεναι προσηκόντως ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως κατὰλληλων ἱερῶν, θέλουν ἐπὶ μάλλον κυλισθῆναι ἐν πᾶσι και διχνοῦσαι, τὰς ὁποίας ἴσα ἴσα οἱ ἀγαθοὶ ἱερεῖς δύνανται να κατασθῶσιν και προλαμβάνωσιν. Ἀλλὰ, διὰ ν' ἀποκατήσωμεν τοιαύτους ἀγαθούς και σωτηριώδεις ἱερεῖς, ὀρεῖσθαι ἡμεῖς αὐτοὶ να συντελέσωμεν ἐν μέρει εἰς τὸ να προπαρασκευασθῶμεν τοιοῦτοι ὀρεῖσθαι ἔτι γενναίως να προσφέρωμεν αὐτοῖς τὰ πρὸς ἄξιόπρεπὴ και ἀνεξάρτητον συντήρησιν αὐτῶν ἀπαιτούμενα μέσα ἄνευ τῆς θυσίας ταύτης δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀποκατήσωμεν ἀγαθούς ἱερεῖς, και ἐπομένως οὐδέποτε θέλωμεν προαχθῆναι και εὐμερῆσαι κοινωνικῶς.

Ἐν τῇ κοινωνίᾳ τέλος εἰσέρχόμενος ὁ ἀνθρωπος θέλει ἀποκητῆσαι ὄλιγον τῆν πείραν, δι' ἧς ἐκ τῶν πραγματικῶν ἀποτελεσμάτων μαθητῶν τι ὀρεῖται να ζητῆ και τι ν' ἀποφεύγῃ, ἀναπτύσσει τὰς λογικὰς αὐτοῦ δυνάμεις και προσκτῆται τῆν φρόνησιν. Ἀλλ' ὅπως λάθῃ τις ἐν αὐτῇ τῇ κοινωνίᾳ, τῇ μυσίους κινδύνους παρουσταξόσῃ, ἀγαθὴν και κατὰλληλον πείραν, ὀρεῖται προηγουμένως να ἦνε προσηκόντως προπαρασκευασμένος παρὰ τε τῶν ἑαυτοῦ γονέων και τῶν διδασκάλων, να συνοδεύεται δὲ ὑπὸ ἀκραδάντου παπαθῆσεως πρὸς τὸν Θεὸν και ἐνθέριμον ἐπιθυμίαις παρὶ τῆν ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν καθήκοντων του ἄλλως οὐδέποτε ὁ ἀνθρωπος δύναται να εὐμερῆσῃ, ἀλλ' ἀπάλλεται ἐν τῷ ὠκεανῷ τῆς διαφθορᾶς.

Οὕτω δὲ ὁ ἀνθρωπος, ἀναπτυσσόμενος δι' ὧν ἄνω εἴχεται μίσην ήθικῶς και διανοητικῶς και σχηματίζων ὀρθότερας ἰδέας παρὶ τῆς ἀληθοῦς φύσεως τῶν πραγμάτων, δύναται συμφῶνως πρὸς τὸν ἀληθῆ προορισμὸν αὐτοῦ να εὐμερῆσῃ μὲν κατ' ἀνθρωπῶν ἐπὶ γῆς, ν' ἀξιωθῆ δὲ μετα θάνατον τῆς θείας χάριτος και ἀπολαύσεως. Ἐντῶντα τοῦ λόγου περιελθόν, κρίνω ὠφέλιμον ὅπως ἐν παρόδῳ δι' ἀναμνηστικῶν ἀποδείξεων και λογικῶν ἐπιχειρημάτων ἀνατρέψω και ἐξκαίψω, εἰ δυνατόν, κοινήν τινα πρόληψιν, ἐρριζωμένην ἀτυχῶς παρὰ τῷ λαῷ, ὅστις ὡς μὴ ὠφείλε δοξάζει και φρονεῖ, ὅτι τάχα ὅσον ἀναπτύσσεται τις ήθικῶς και διανοητικῶς ἐκπαιδευόμενος τόσον παραμελεῖ τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα αὐτοῦ, γινόμενος ἀλιγέπιστος ή και ἔλας, ὡς κοινῶς λέγουν, ἄπιστος. Τῆν ἔλας δεισιδαίμονα και ἄλογον ταύτην τοῦ λαοῦ πρόληψιν χρέος ἀπαραίτητον ἔχει ἕκαστος δυνάμενος να ἐξκαίψῃ διὰ λογικῶν ἐπιχειρημάτων, ὡς ἀντιπαρατευομένην κατὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου και τοῦ ἀληθοῦς προσορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁμολογουμένως ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς τοῦ παντός εἶνε τὸ

πνευματικὸν φῶς, δι' ὃ τὰ πάντα τὰ ἔργα του φωτίζονται, ἡ δὲ ήθικὴ και διανοητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ νοῦ, ή ἀληθῆς παιδεία τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ὁ πνευματικὸς ὀφθαλμός, δι' οὗ ὁ ἀνθρωπος καθορᾷ νοερῶς τὸ ἀληθινὸν φῶς, τὸν παντοδύναμον πλάστην του.

Ὅστις λοιπόν, κύριοι, διίσχυρίζεται, ὅτι ὀθῆεν ὁ τυφλὸς δύναται να βλέπῃ καλλίτερον τοῦ ἔχοντος τοὺς ὀφθαλμούς σώους και ὑγιεῖς, μόνος οὗτος, ὁ τυφλὸς τὰ τ' ὄτα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμακτ' ὧν, δύναται περρατῶς να διίσχυρίζεται και προσδεύῃ, δι' ὁ ἀμαθῆς και ἀπειθευτος, ὀθλακθῆ ὁ νοερῶς τυφλός, δύναται καλλίτερον τοῦ ήθικῶς και διανοητικῶς ἀνεπτυγμένου, τουτέστι τοῦ ἔχοντος νοερῶς ὀφθαλμούς, να βλέπῃ πνευματικῶς, ἐκτιμᾷ και σέβηται προσηκόντως τὸ ὑπέρτατον ἐν, τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, τῆν ἀνεξάντητον πηγὴν τῆς σοφίας! Οὐδέποτε λογικῶς και σώως ἔχων τὰς φρένας δύναται σπουδαίως να ὑποστηρίξῃ τοιαύτην ἄλογον και σαθρὰν πᾶραλογίαν.

Ὁ ἀπειθευτος και ἀμαθῆς εἴτε ἐξ ἀγνοίας εἴτε ἐκ πλημμελοῦς ἀνατροφῆς και πείρας, και ἐὰν ἐκ τῆς ἐμύτου τῷ ἀνθρώπῳ ἀγαθότητος παρορμηθῆ, δὲν ἐννοεῖ τίς τρόπον να προσφέρῃ τῆν προσήκουσαν λατρείαν, τῆν και ἀρετὴν πρὸς τὸν πάνσορον, ὁ ὅποιος πρὸς ταῖς θεήσεσι και ἀνοσοκρίτοις προσευχαίς πάντως ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ ἀληθοῦς εὐσεβοῦς και πρᾶξις ἀγαθοεργίας και ἀδόλου φιλοανθρωπίας, τὰς ὁποίας μόνος ὁ ήθικῶς και διανοητικῶς ἀνεπτυγμένος κατὰλληλῶς διακρινόμενος δύναται ἐν ἐπιγνώσει και προσφόρῳ να ἐφαρμῶξῃ.

Ἀλλὰ συνιγοῦν ἐκθύμως ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς ἐκπαιδεύσεως ὡς ἀρετῆς τῷ Θεῷ, δὲν ἐννοῶ βεδῶως τῆν πλημμελεῖ και ἐλαττωματικὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ τῆν ἀληθῆ και χρηστὴν παιδείαν, τῆν συνοδευομένην πάντοτε ὑπὸ τῆς χρηστοθείας και τῆς κατὰ Χριστὸν ἀνατροφῆς, τῆν ὁποίαν ἐκ νεαρᾶς ήλικίας δι' ὧν εἴρηται μίσην προσπορίζεται ὁ ἀνθρωπος. Ἀλλως, και αὐτῇ ἡ ὑψίστη διανοητικὴ ἀνάπτυξις, ἐὰν μὴ συνοδεύεται ὑπὸ τῆς ήθικῆς, ἀναγκαίως θέλει παρᾶγει ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὀθλοκώτατα κακά, ὁποία οὐδ' αὐτῇ ή παχυλὴ ἀμάθεια δὲν δύναται να ἐπιφέρῃ. Ἄς μοὶ ἀρκεσθῆ ὡς πειτικώτατον παραδειγμα ν' ἀναφέρω ἡδὴ τὸν δαυμόνιον και πολυμαθέστατον Γάλλον Βολταίρον, ὁ ὅποιος ἐν τῇ δξυτάτῃ μὲν ἀλλὰ διεφθορμένη και νοερᾶ φαντασίᾳ του συγγῆσας παραλόγως τὰς ἀκατονομάστους κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας και ἀυτοκρασίας μετὰ τῆς θρησκείας αὐτῆς τῆς ἀμάμου, ἐπροπηλάκισεν ἀτασθῶς διὰ τῶν εὐσεβεστάτων μὲν ἀλλ' ἀνηθικῶν συγγραμμάτων οὕχι τὰς κατὰ τῆς και παρανομίας τῶν λειτουργῶν τῆς θρησκείας, ἀλλ' αὐτὴν ταύτην τῆν ἀμάμον και θεῖαν θρησκείαν, καθῶσον παραλόγως ἐθεώρει πάντα τὰ ἐγκλημάτα, τὰ προκλούμενα ἐκ τοῦ φανατισμοῦ και τῆς δεισιδαίμονίας ὡς τὸς φαντάσματα κατηγορητικὰ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ή ὁποία ἴσα ἴσα κατὰ θεῖαν εὐδοκίαν ἦθῆεν ἀνωθεν ἵνα καταπολεμηθῇ και ἐκρίζωσῃ τῆν δεισιδαίμονίαν και τὸν φανατισμόν. Οὕτω δὴ ὁ δαυμόνιος και ὀξυνοῦστατος Βολταίρος διὰ τῆς εὐρυτάτης πολυμαθείας του ἐγένετο ή κυρία αἰτία τῆς παρακλίσεως και κατασθέσεως τοῦ ἐν τῇ Δύσει θρησκευτικοῦ αἰσθήματος και μετ' αὐτοῦ τῆς ήθικῆς. Εἰς τῆν ἐκρυμνον δὲ ταύτην ήθικὴν και θρησκευτικὴν διαφθορὰν ἀποδοτεῖται κατὰ μέγα μέρος και αἱ

ὀθλοκώτατοι συμφοραὶ, ὡς ἐσαχῶς ὑπέστη ή δόμορος Γαλλία. Κατ' ἀντικρῶσιν ἡδὴ ὡς λάθωμεν ὑπ' ὄψιν ἄλλους σφοδράτους και ἀληθῶς πεπαιδευμένους ἄνδρας, οἵτινες περιτροπρούμενοι ὑπὸ τῆς ήθικῆς και χρηστῆς ἀνατροφῆς, ὡς ἄλλοι φαινόταντο ἀστέρες, καθωδῆγησαν τῆν ἀνθρωπότητα διὰ τοῦ θεῖου φωτός τῆς ἀληθείας εἰς τῆν εὐθείαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, γενόμενοι μέγιστοι εὐσεβεῖς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Μακροεπίων, χάριν συντομίας, ν' ἀναφέρω τοὺς ἀπειροπληθεῖς σοφούς ἄγίους πατέρας, οἵτινες διὰ τῆς ἐν Χριστῷ σοφίας και τῆς εὐρυτάτης παιδείας αὐτῶν ὡς φαινόταντο φωστῆρες διαφωτίζουσαν τὸ στερέωμα τῆς ἀγίας ἡμῶν ἐκκλησίας, και τῶσους ἄλλους λαίλους, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς χρηστῆς πολυμαθείας των εὐηργέτησαν και προήγαγον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὡς ὀνομάσθαι ἐν συντομῳ ὀλίγους τινὰς ἐκ τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, οἵτινες μολοῦντο ἡμικασι εἰς τοὺς χρόνους τῆς εὐωλοκρατίας και ἐν μίση τῆς πολυθείας, εἰς διάφορα ἀπ' ἀλλήλων ἀρεστώτα ἔθνη, διὰ τῆς ήθικῆς και διανοητικῆς ἀναπτύσεως, διὰ τῆς ἀληθοῦς παιδείας ὀδηγοῦμενοι ὑπὸ τοῦ θεῖου φωτός τῆς ἀληθείας, ἐν μίᾳ δίκνοια ἄπαντες διέγνωσαν, ἐλάτρευσαν και ἐδίδαξαν τοῖς ἐκτῶν ὁμοειθεῖσι τὸν ἀληθῆ Θεόν, ὡς τὸν δημιουργόν τοῦ παντός και πηγὴν ἀένου πάσης σοφίας.

Οὕτως εἰς τῆν Βακτριανὴν τῆν ἐν τῇ Περσίᾳ ἡμικασι και ἐθασίλευσαν, ὡς λέγεται, ὁ ἀρχαιότερος φιλόσοφος Ζωροάστρης, παρὶ τὸ 500 ἢ 600 πρὸ Χριστοῦ. Ὁ φιλόσοφος οὗτος ἐπερσεβεσε και ἐδίδαξε τὸ ἀτεξοῦσιν τοῦ ἀνθρώπου, τῆν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, τὸ προπαρακινῶν ἀμάτημα, τῆν ἀθανασία τῆς ψυχῆς και τῆν μέλλουσαν κρίσιν και ἀνταπόδοσιν. Ὁ Ζωροάστρης εἰς πέντε ἢ ἕξ, ὡς λέγουσιν, εἴη θεωμικῶς καθωρόωσε να μεταπλάσῃ ήθικῶς και θρησκευτικῶς τῆν Περσίαν. Οὗτος ἐκατοποίησε τὸν τε πολιτικὸν και τὸν θρησκευτικὸν ὀργανισμὸν τοῦ κατὰ τὸ Μήδοπερικον κράτος τᾶματος τῶν μάγων, ἐξ ὧν τρεῖς, ὡς περὶ γινώσκων, κατὰ τῆν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, γνωρίζοντες ἐκ τοῦ ἐπιφανέτους ἀστέρος, δι' ἐτέχθη βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἦθῆον εἰς Βηθλεὲμ και πεσόντες προσεκύνησαν τὸ θεῖον βρέφος και προσέφεραν τὰ γνωστὰ δῶρα, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Μιχαῖλον. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους ἐν τῇ Κίνα Κομφούκιος, ὁ ἀριστος τῶν Σινῶν φιλοσόφων, γεννηθεῖς τὸ 550 πρὸ Χριστοῦ, ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ ἀνθρωπος ὀρεῖται να υποτάσσεται εἰς τὸν Θεόν, να σέβηται και να λατρεύῃ αὐτόν ν' ἀγκυρᾷ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν να υποτάσσῃ τὰ ἑαυτοῦ πάθη εἰς τὸ λογικόν. Καθῶς ὁ Σωκράτης οὕτω και ὁ Κομφούκιος ἐφήμιεσε τῆν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν ὁμοειθεῶν του.

Ὁ οὐκνοφάντωρ Ἀθηναῖος φιλόσοφος Σωκράτης, γεννηθεῖς τὸ 467 πρὸ Χριστοῦ, ἐδίδαξε τόσον δρόμην και φιλόανθρωπον ήθικὴν, ὥστε δικαίως ἔλεγα παρὶ αὐτοῦ ὁ φιλόσοφος και ρήτωρ Κικέρων, ὅτι παρέλαβεν αὐτὴν οὐρανόθεν. Διὰ τοῦ ὀθλοῦ λογικοῦ ἐγνώρισε τῆν ὑπερξιν ἐνὸς μόνου Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπροσπάθησεν ἐπ' ἀγαθῇ να κοινοποιήσῃ τῆν θεῖαν ταύτην ἀποκάλυψιν, κατηγορηθεῖς ὡς ἄθεος παρὰ τῶν ἱερῶν τῆς Δήμητρος κατεδικάσθη να πῆῃ τὸ κύνειον.

Ἄν ὁ Θεός, ἔλεγεν ὁ Σωκράτης πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐκρυψεν ἀρ' ἡμῶν τὴν φύσιν τῶν ὄντων, ἔδειξεν ζῆλον ἐν αὐτοῖς τὴν ὑπαρξὴν τῆς ἑαυτοῦ θεότητος, τὴν σοφίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀγαθότητα. Ἐδίδασκεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρὼν, τὰ πάντα ὄντων καὶ περὶ πάντων προνοῶν· ἐπέσβευσεν ἐν πεποιθῆσει τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν μετὰ θάνατον δικαίαν ἀνταπόδοσιν· ἔλεγεν, ὅτι ἡ σοφία εἶνε ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς.

Πλάτων, ὁ Ἀθηναῖος φιλόσοφος, ὁ καὶ ἀξίος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, γεννηθεὶς τῷ 406 πρὸ Χριστοῦ, ἐδίδασκεν ἰδέας ἐχούσας τὴν ἰσοτιμίαν μὲ τὴν παλαιὰν Γραφήν, ὥστε ὁ Νουμίνιος, ὁ ἐκ τῆς ἐν Συρίᾳ Ἀπαμείας, ὀνομάζει αὐτὸν Μωῦσῃ Ἀθηναίῳ. Ὁ Πλάτων ἐνόησε σαφῶς τὸν Θεὸν ὡς πρόνοικον· ἀπέδειξε δὲ τὴν πνευματικότητα καὶ ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Ἰμβριθέστατα ἐπέκρινε τὴν Ὀμηρικὴν πολυθεΐαν, ὑπὲρ πάντα ἄλλον τῶν πρὸ αὐτοῦ σοφῶν δόσας πληρετέραν ἰδέαν περὶ Θεοῦ, ὡς ὄντως ὑπερόχως ἀγαθῷ. Κικέρων, ὁ Ρωμαῖος ρήτωρ καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τὸ 105 πρὸ Χριστοῦ, ὑπάρχει ἀνθρώπος, ἔλεγεν, ὅστις, βλέπων τὸν οὐρανὸν καὶ παρατηρῶν τὰ ἐν αὐτῷ γινόμενα, δὲν ἐνοεῖ ἐναργέστατα, ὅτι κυβερνᾷ αὐτὸν ὑπερτάτος νοῦς, ὁ Δημιουργός· ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ τούτου, δύναιται ἐπίσης ν' ἀμφιβάλλῃ καὶ ἐν ὑπάρχει ἡλίου. Προκρίων, ἔλεγε, τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδητέως μου (τῆς καθαρῆς), πρὸς ἕνα λέγουσιν περὶ ἐμοῦ οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι ἢ μεγαλειτέρα τιμωρία τοῦ κακοποιοῦ εἶνε ἢ συνείδησις αὐτοῦ, ἣτις ἀκαταπαύστως τὸν ἐλέγχει. ἼΙ παιδεία, ἔλεγεν ὁ Κικέρων, διεπλάσσει μὲν τὴν νουθεσίαν, ἀφελεῖ δὲ τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, εὐχαριστεῖ καὶ ἡδύνη τὴν γερωνικήν, παρεργαεῖ τὴν δυστυχίαν, λαμπρύνει τὴν εὐτυχίαν, συντροφεῖ τὸν ἀνθρώπον ἡμέραν καὶ νύκτα. Πλάτωνα ἀνθρώπος, ἔλεγε ὁ Κικέρων, ἐξεταξίωσεν αὐτὸν ἀνευρίσκει ἴσῃ τῆς θεότητος· βλέπων δὲ ἑαυτὸν ὁ ἀνθρώπος ὡς νόον, ἐν τῷ ὅποιῳ ὁ Θεὸς ἔθετο τὴν ψυχῆν εἰκόνα τῆς θεότητος αὐτοῦ, θέλει προνοεῖ καὶ προνοεῖ ἄξια τῆς ἐν αὐτῷ παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Μόνος ὁ παντάπασιν κτηνώδης δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶνε οὐσια ἀδικίτου καὶ ἀπορρέου ἀθανάτου· διότι ὁ θάνατος εἶνε διαίρεσις καὶ ἀνάστασις τῶν συνθέτων. Ἄς ἡμεῖς βέβαιον, ἔλεγεν, ὅτι διὰ πάντας τοὺς ὑπὲρ πατριδος ἀγωνιζόμενους καὶ δικαίους εἶνε ἐν τῷ οὐρανῷ τόπος ὀρισμένος, ἐνθα θέλουσιν ἀπολαμβάνει ἀτελεύτητον εὐδαμονίαν.

Ὁ Ἀκρίτος φιλόσοφος Σενέκας (Λούκιος Ἀναῖος), γεννηθεὶς περὶ τὸ ὄγδον μετὰ Χριστὸν ἔτος ἐν Κορθύθῃ, πόλει τῆς Ἰσπανίας, ἀν καὶ ἤμικα κατὰ τοὺς χρόνους ἐπὶ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ πολυθεΐας, πρὶν ἢ ὁ Θεάνθρωπος κηρύξῃ τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθῆ Θεόν, ἐπέσβευσεν κατὰ μὲγα μέρος ὅσα καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπέλεξε ἐν ἡμῖν.

Ὁ πολυμάθετος καὶ ἠθικώτατος οὗτος ἀνὴρ ἔθετο εἰς ἑαυτὸν περὶ θεότητος. Ἄν ἀφαιώμεν, ἔλεγε, καὶ πρῆπῃ ν' ἀγαπῶμεν τοὺς γονεῖς, πῶς μάλλον ἀφαιώμεν ν' ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν! Οὐδεὶς δύναται νὰ δισχισθῇ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέλεξε τὸν ἀνθρώπον ἀνευ προνοίας καὶ σκοποῦ καθύστερ διὰ πάντας προνοήσας τὰς ἀναγκαίους τροφὰς καὶ βοήθειας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου ἐπρονόησε περὶ ἡμῶν καὶ διετάξε τὸ πᾶν οὕτως, ὥστε δὲν δικαιώμεθα ποτὲ ν' ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐστὶ ἀλη

τὸ ἀντικείμενον τῶν φροντίδων καὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ. Ἀπαρτίμωρον, ἀνθρώπε, τὰς ἀναριθμήτους εὐεργεσίας, ὅσας ἐπεδαψίλευσεν εἰς σὲ ὁ Θεός· οὗτος ὁ φιλοστοργότατος πατὴρ σοὶ ἐδωῆρθε τὰς νοητικὰς δυνάμεις, δι' ὧν ὑποστάσεις τόσα ζῶα δυνατώτερα σου καὶ ἐνοεῖς πᾶν καταληπτὸν πρᾶγμα· πρόσθετος καὶ τόσα ἄλλα ποιήματα ἀγαθὰ, ἕτινα σοὶ ἐπεδαψίλευσεν ὁ Θεός. Παρὰ πάντα τὰ λοιπὰ κτίσματα ὁ Θεὸς σὲ ἠγάπησε καθ' ὑπερβολήν, ὡ ἀνθρώπε· διὰ τοῦτο καὶ σοὶ προσδιώρισεν τὴν ἐντιμωτέραν τάξιν ἐν τῷ κόσμῳ, τάξιν σε ἀμέσως δευτέρου ἑαυτοῦ. Ἄς ἡμεῖς λοιπὸν εὐγνώμονες, ἔλεγε, πρὸς τὸν ἀγαθὸν Κύριον, τὸν ὑπέρτατον Ἀρχόντα τοῦ ποντοῦ. Ὁλος ὁ κόσμος εἶνε ναὸς τῆς θεότητος, ναὸς σεβαστός καὶ μόνος ἀξίος τῆς θείας μεγαλειότητος. Ὡς τερατιώδης ἀπάτη νὰ πιστεύῃ τις, ὅτι Δημιουργία τὸσον ὠραῖον, τὸσον ἐναρμόνιον, τὸ αἰώνιον τοῦτο Δημιούργημα, ὁ κόσμος, δύναται ποτε νὰ ἦνε ἔργον τῆς τύχης! Αἱ πόλεις τῆς οὐρανοῦ κατοικίαι τοῦ Ὑψίστου, ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος Σενέκας, εἶνε ἠνεμημένοι· αὐτὸς δὲ ἐκτείνει τὴν θεῖαν αὐτοῦ χεῖρα πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους ν' ἀναδύσιν. Ἄς μὴ θαυμάζωμεν, ἔλεγεν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος δύναται ν' ἀναβῇ πρὸς τὸν Θεόν. Μήπως ὁ Θεὸς δὲν ἦλθεν εἰς ἡμᾶς; καὶ τὸ θαυμάσιον, δὲν κατέφρασεν ἐν ἡμῖν; Ναί, ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ δικαίου κατοικεῖ θεῖον δὲ σπέρμα ἐγκαταίεται εἰς τὰ σώματα ἡμῶν, ἢ ἐνάρετος καρδίαν περιβάλλει αὐτὸ, καὶ οὕτω βλαστάνει καὶ δίδει καρποὺς πράξεων ἀξίους τῆς εὐγενεστάτης αἰτίας, ἐξ ἧς ἐμφυλόγονται. Ἄς ἡμεῖς βέβαιον περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὑπερτάτου ὄντος· ὀφείλομεν νὰ προσφέρωμεν καταλλήλως λατρείαν εἰς τὴν ὑπερτάτην μεγαλειότητα αὐτοῦ καὶ εὐχαριστίας εἰς τὴν ἀγαθότητά του. Ἐὰν Ὀλέης ἀδόλιγος νὰ τιμῆς τὸν Θεόν, ἔσο καλὸς ἀνθρώπος· μιμνήσκου αὐτόν, λατρεύεις αὐτόν.

Ἄς ζητήσωμεν παρὰ Θεοῦ εὐδότητα καρδίας, ὀρθότητα πνεύματος καὶ σώματος ὑγείαν. Δὲν ὀφείλομεν μόνον νὰ οἰκοδομήσωμεν μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς εἰς δόξαν Θεοῦ· τὸ οὐσιώδες εἶνε ν' ἀφιερῶμεν εἰς αὐτὸν τὴν καρδίαν ἡμῶν. Θέλῃτες εὐθεῖα καὶ καθαρότητα καρδίας ἐνάρετος, ἴδου ποῖα εἶνε ἡ εὐαρεστοτέρα προσφορά εἰς τὴν θεότητα αὐτοῦ. Ὁ θηγγόμενος, ἔλεγεν ὁ Σενέκας, ὑπὸ τῆς λογικῆς, πειθαρχίαι εἰς τὴν γνώμην τῶσαν μαγικῶν ἀνδριῶν, διδασκαλικῶν ἡμᾶς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς ἢ αἰωνιότης ἢ μετ' ὀλίγων μέλλω ν' ἀπολαύσω μὲ κάμνει νὰ μὴ λατρεύω τὸ σαρκίον τοῦτο, ὅπερ μὲ κρατεῖ ἐπὶ τῆς γῆς. Οὐχὶ τὰ πλούτη αὐτῆ δόξα οὕτω τὸ πλῆθος τῶν δούλων δύναται νὰ σὲ ὑψώσωσιν, ὡ ἀνθρώπε, μέγιστος τῶν θρόνων τῆς θεότητος ψυχῇ καθαρά, ἀγαθοποιός καὶ ἐνάρετος δύναται νὰ σὲ ἀναβιβάσῃ μέχρις αὐτοῦ. Οἱ σοφοὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων των, ἕτινα φωτίζουν ὄλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὠφέλιγον πλείοτερον τὴν ἀνθρωπότητα παρ' ἂν ἦλθον εἰσθαί ἡγεμόνες καὶ στρατηγοὶ· διότι διὰ τῶν συγγραμμάτων των διδάσκουσι καὶ φωτίζουν πάντας τοὺς ἀνθρώπους, παρόντας καὶ μεταγενεστέρους. Τοιαῦτα καὶ ἄλλα πράγματα εὐαγγελικώτατα διδάγματα ἐδίδασκεν ὁ φιλόσοφος Σενέκας καὶ πλείστοι ἄλλοι σοφοὶ τῆς ἀρχαϊότητος.

Ἄλλὰ σύγγνωτέ μοι, φιλόμουσον ἀκροατήριον, ἐὰν παρεξέδῃ τοῦ κυρίου θέματος, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ καταστρέψω τὴν ἀδικον καὶ παράλογον ἰδέαν, ὅτι δῆλον ἢ πολλῇ πιεθείμ δύναιται νὰ καταστήσῃ τὸν ἀνθρώπον ἀπίστον καὶ ἄθεον. Μικρὰν τούτου, ὡς

Ἡ ΓΥΦΙΑΟΤΕΡΑ ΠΟΤΕ ΔΙ' ΑΕΡΟΣΤΑΤΟΥ ΠΤΗΣΙΣ.

Ἡ μὲλλον ἀξιοθέατος ἀεροστατική ἢ ἀεροστατική μηχανομευμένη πτήσις ἔγινε κατὰ τὸ 1801 ἐν Παρισίοις ὑπὸ Βιοτ καὶ Guy Lussac Διὰ τῆς ἀεροστατικῆς ταύτης ἐπικρατοῦσῃ ἢ ἐπιστήμῃ διὰ χειρᾶς νέων καὶ ἐπιστήμων γεγονότων ἀμετρήτουμένων πρὸ τοῦ ἔτους ἐκεῖνου, διότι οἱ ἀεροστάται οὗτοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν τελεῖαν συλλογὴν καταλλήλων χημικῶν συσκευῶν, ἦσαν δὲ πρὸς τούτους πρᾶξι τε καὶ θεωρίᾳ ἀριστὰ συγκεκολλημένοι περὶ τῆ φυσικομαθηματικῆς κλπ. Ἀνυψώθησαν λοιπὸν εἰς ὕψος 13, 000 ποδῶν· παρετήρησαν δὲ εἶ ἀπὸ 8, 000 μέχρι 9, 000 ποδῶν, τὰ ζῶα, τὰ ὅποια ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν πρὸς δοκιμασίαν ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μ. κ. ν. ο. σ. ο. (ἀεροστατικῆς) τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ φύχου ἀμμίμου δὲν ἔπαυον ἀλλοιωθῆναι ἢ ἐξῆλλοιωθῆναι. Ἐν τῇ μετὰ τὴν ὄμιλον δὲν σφραγισ τῶν δύο πειραματικῶν ἡρμητικῶν νὰ πᾶλλῃ πολὺ ταχύτερον. Ὁ τοῦ Guy-Lussac, συνήθως βραχὺς ὢν 62 πηλμοὺς τὸ λεπτόν, ἀνέβη μέχρις 80, ὁ δὲ τοῦ Βιοτ, φύσει ταχὺς ὢν 70 πηλμοὺς τὸ λεπτόν, ἀνέβη μέχρις 111. Εἰς τὸ ὕψος 11, 000 ποδῶν περιστερὸ ἀρεθίστα κατέπεσε κυκινδουμένη ὑπὸ τοῦ ἀέρος. Ὁ ἀὴρ ἦτο πολὺ λεπτός καὶ πυλὺ μ. κ. ν. ο. σ. ο. (ἀεροστατικῆς) ἢ ὥστε νὰ τὴν βοήθησῃ νὰ πετάξῃ.

Μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας ὑστερον ὁ Guy-Lussac ἀνυψώθη μάλιστα ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦ ἐν Παρισίοις κορυφῆς τοῦ σχολείου, καὶ ἔφρασε μέχρι τοῦ ὕψους τῶν 23, 000 ποδῶν, ἢ περὶ τοῦ μιλίου καὶ ἑνὸς ἔκτου, ἦτοι 2, 000 ποδῶν ὑψηλότερον τῆς κορυφῆς τοῦ ἔτους Κιμ. ἐοράσθη. Τὸ βαρόμετρον ὑψώθη μόνον 13 δακτύλους· τὸ θερμόμετρον Φρενείτου 18 βαθμοῦς κάτωθεν τοῦ 0 τοῦ πάγου ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς ἐπικρατοῦσας τῆς γῆς ἦτον 80 βαθμοῦν. Καὶ μετὰ ἐξάμωρον ἐκεῖθεν ἐναερίον πλοῦν κατέβη πηλμοῦ τῆς Ρουένης διατρέψας ἀπὸστασιν ἑκτὸν μίλλον. Το ἀποτέλεσμα τῆς ἀνυψώσεως ταύτης ἐπὶ τῆς ὑγείας τοῦ Guy-Lussac ἦτο πολὺ βλαπτικὸν ἐν μέρει διὰ τὴν ἕλλησιν ζωτικῶν ἀέρος πρὸς ἀναπνοὴν καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ αἰφνιδίου ψύχους, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν ἕλλησιν συνήθους πίεσεως. Εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο ὕψος τῶν 23,000 ποδῶν, τὸ πρῶτον καὶ ὁ λαμῶς τοῦ ἐπὶ τῆς ἀερίου ὑπερβολικῆς, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐπετάχθησαν ἔξω ὡς τοῦ κινδύνου, τὸ σῆμα τοῦ ἔτρεχεν ἐκ τῶν βλεφάρων καὶ βλεφαρίδων, ἐκ τῆς ρινὸς καὶ τῶν ὠτίων ἐπ' ἴσης, ἕμας δ' αἰμματος ἐξημέτετος ἐκ τῶν σπλάγγων καὶ τοῦ στέματος, ἐνὶ λόγῳ τὸ σῆμα τοῦ ἐδὲ λήθη σωματικῆς, ὥστε δὲν ἠδυνήθη ἔκτετε νὰ ἀνακινήσῃ ἐντελῶς τὴν ὑγείαν του καθ' ὅλον τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς του.

Αἱ ἀπόλοιποι τοῦ Γαλλ. σηματοῦ ἐπὶ τῆς εἰρησαστατικῆς αυτοκρατορίας Ναπολέοντος τοῦ Γ'.

Ἐν τῷ γαλλικῷ Αἰθιῶν ἀναμνηστικῶν τὰ ἐξῆς:
Ἡ ἀκρίθης κατακρήνη τῶν ἀπολιεῖων μας κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871 ἔλαβε τέλος. Ἀγνοοῦμεν ἀι αὐτὴ θὰ δημοσιευθῇ ἐν τῇ Ἐπισήμῳ ἐφημερίδῃ. Ὅπως καὶ ἐν ἕχῃ ἡμῶν, εἰ-

μεθα εις θέσειν νά διώσωμεν ἀπό τῆς σήμερον τὴν λεπτομέρειαν αὐτῆς εἰς τοὺς ἀναγνώστῃς ἡμῶν. Ὁ γδοήκοντα ἑννέα χιλιάδες ἐν τῶν δυσμοίρων στρατιωτῶν μας ἔμειναν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ἢ ἐτελεύτησαν ἐν τοῖς θεραπευτηρίοις ἐκ τῶν τραυματίων των. Ἐκ τῶν ὀγδοήκοντα ἑννέα τούτων χιλιάδων, εἰκοσιεξ χιλιάδες ἔπεσον εἰς τὸ Φορβάχ, Ρεΐσχοφεν, Βορνύ, Γραβελώτ, Σκὶν Πριβέκ καὶ εἰς τὰς μάχας τὰς συγκροτηθείσας περὶ τὸ Μέτς ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 27 Ὀκτωβρίου δέκα χιλιάδες περίπου ἔπεσον εἰς τὸ Σεβάν. ἼΙ δὲ πολιτοὶ τῶν Παρισίων δὲν μᾶς ἐστοίχισαν ὀλιγωτέρας τῶν δεκαεπτὰ χιλιάδων.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγερως ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατηγῶν Ὁρέλ δὲ Παλαδὶν καὶ Σαυζὺ εἶνε εἰκοσιεξ χιλιάδων πεντακοσίων ἢ τοῦ ὑπὸ τὴν τοῦ Βοὐρβαχ, ἐπὶ χιλιάδων αἱ τοῦ βορείου στρατοῦ του, τριῶν χιλιάδων πεντακοσίων ἢ τοῦ ὑπὸ τὸν Γαριβάλδην χιλίων ἑξακοσίων. Τέλος δὲ αἱ πολιτοὶ τοῦ Στρασοβούργου, τοῦ Τούλι, Βισζ, τοῦ Θιομβέλι, τοῦ Μονμεδύ, τοῦ Βέρδου, τοῦ Φλασβούργ, τοῦ Μαζιέρ καὶ τοῦ Βελγύρ ἐστοίχισαν εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπὲρ τῆς διςχιλίας ἐκ τῶν τέκνων τῆς.

Τὸν ἀριθμὸν τῶν τραυματιῶν ἀγνοοῦμεν εἰσέτι· ἀλλ' ἔχομεν λόγον νά υποθέσωμεν ὅτι ὑπερέχει πολὺ τοῦ τῶν φρουροῦντων.

ἼΙ καταγραφὴ αὐτῆ ἐπιτρέπει νά ἐκθέσωμεν τὸν ὀριστικὸν ἱσολογισμὸν τῆς αὐτοκρατορίας. Ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας Ράλλων ἔμειναν ἐν τῇ Κριμείᾳ, 40 χιλιάδας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, 35 ἐν Μεξικῷ, 10 χιλιάδες περίπου εἰς τὰς ἄλλας ἀπωτέρω ἐκστρατείας.

Προσθέτοντες δὲ εἰς ταύτας καὶ τὰς ὀγδοήκοντα ἑννέα χιλιάδας τῶν πεζόντων ἐν τῷ τελευταίῳ πολέμῳ, θέλωμεν φθάσαι εἰς τὸν ὀλικὸν ἀριθμὸν διακοσίων ἑνενηκοντα τεσσαράων χιλιάδων.

Κρίνομεν ἐπιφελές ἐν ταῖς προσεγγιζούσαις τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων ἐλλογιῶν νά βάλωμεν τὸν πίνακα τοῦτον ὑπ' ἔψιν τῶν ἀναγνώστῶν μας. Αὐτοὶ ὅλ' προσθέσωσιν ὅτι ἐλλείπει, τουτέστι τὴν ἀπώλειαν δύο ἐπαρχιῶν, τὸ δημόσιον χρέος διπλασιασθέν, τὴν χώραν κατεχόμεν ὑπὸ τοῦ ξένου, καὶ τότε ἢ ἠξέουρον καὶ νά ἀποκρίνωσιν εἰς τοὺς συνενόχους τοῦ ἀθροίσματος τοῦ Σεβάν, οἷτινες ἔχουσι ἤδη τὸν κυνισμὸν ἵνα παρουσιάζωνται ὡς ὑποψήφιοι.

(Ἐκ τῆς ἐφ. Κρήτης).

ΤΙΝΙ ΤΡΟΠῶ Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΕΥΡΙΣΚΕΙ ΤΗΝ ΟΙΚΑΔΕ ΑΓΟΥΣΑΝ.

Μεγάλη διαφωνία ὑπήρξε μεταξὺ τῶν φυσιολόγων περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἡ μέλισσα εὐρίσκει τὴν εἰς τὴν κυψέλην ἀγούσαν καὶ διακρίνει τὴν ἴδιαν διαμονὴν τῆς τῶν ἄλλων. Τινὲς αὐτῶν φρονούσιν, ὅτι τοῦτο κατορθώνει ἡ μέλισσα μόνον διὰ τῆς ὀσμῆς, ἄλλοι ἀποδίδουσι τοῦτο εἰς τὴν ἀκοήν καὶ ἄλλοι τέλος εἰς τὴν ὄσφρησιν αὐτῆς. Ἄλλ' ὅταν ἡ μέλισσα ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν κυψέλην τῆς, ἢ πτήσις αὐτῆς γίνεται συνήθως κατ' εὐθείαν γραμμὴν, ἐξ οὗ φαίνεται πιθανώτατον τὸ ὅτι αὐτὴ ὀδηγεῖται ὑπὸ

τῆς ὀσμῆς, αἰσθήσεως ἐντελέστερον ἀνεπτυγμένης παρὰ τοῖς ἐντόμοις.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης ταύτης ὁ κ. Νουτροῦ τῆ 11η Μαρτίου τινὲς μετέθεσε μίαν τῶν ἀχρύνων κυψελῶν ἐκ τοῦ περιλειπτοῦ μελισσῶνος, ἐν τῷ αὐτῇ εὐρίσκατο τὸν χειμῶνα, εἰς ὕψος τινὸς ἐν τῷ ὑπαίθερῳ δέκκ ἢ δεκαπέντε πηγεῖς μακρῶν τοῦ μελισσῶνος, ὥστε εὐκόλως νά βλέπωσιν αὐτὴν αἱ μέλισσαι. Τὴν ἀκλόουθον ἡμέραν ὀλίγαι μέλισσαι ἐξῆλθον ἐκ τοῦ μελισσῶνος καὶ ἐκ τῆς μεταταθείσης κυψέλης, τοῦ καιροῦ οὗτος βροχεροῦ καὶ θυελλώδους. Ἄλλ' ἡ 13η ἦτο μίκα ἐκ τῶν ὡραίων ἡμερῶν τοῦ Μαρτίου καὶ πολλαὶ μέλισσαι, ἐξελοῦσαι ἐκατέρωθεν, ἐπανῆλθον φορτωμέναι ἀπὸ pollen (1), ἀλλ' οὐδεμία αὐτῶν παρετηρήθη διεθυνομένη πρὸς τὴν μεταταθείσαν ἀχρύνον κυψέλην. Τινὲς ἐφάνοντο συχνάκις διεθυνοῦμαι καὶ καταρχόμεναι εἰς ἐκείνην τὴν ὀπήν τοῦ μελισσῶνος, δι' ἧς καὶ πρὶν εἰσέρχοντο εἰς τὴν μεταταθείσαν κυψέλην. Ἄλλ' ἡ ὀπή αὐτῆ μετὰ τὴν μεταθέσιν εἶχε κλεισθῆ, καὶ αἱ μέλισσαι ἀθροισόμεναι περὶ αὐτὴν ἠγωνίζοντο ἵνα εἰσέλθωσι, ἀλλὰ μὴ δυγόμεναι ἐφάνοντο καταρχόμεναι ὑπὸ μεγάλου ἐρεθισμοῦ. Τότε ἠκολούθη ἡ ὀπή, καὶ ἐπιτραπέσιος οὕτω τῆς εἰσόδου, πολλαὶ τῶν μελισσῶν ἔτρεξαν εὐθύς περὶ τὴν θέσιν, ἐνθα ἡ κυψέλη εὐρίσκατο, ζωηρῶς κινούσαι τὰς ἡμικλείστους πτέρυγας των καὶ προσεγγίζουσαι ἀλλήλας διὰ τῶν κερκτιῶν, ὡς εἰ κατεῖχοντο ὑπὸ ὑποχονδρίας. Δύο ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐξώρμησαν τότε ἐκ τῆς ὀπῆς, καὶ ποιήσαντι δις ἢ τρίς κυκλικὴν πτήσιν ἐν τῷ ἀέρι εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τοῦ μελισσῶνος, ὅπως ἀναγνωρίσωσι τὴν θέσιν, κατῆλθον ἐκ νέου εἰς τὴν ὀπήν καὶ περιεβραμον αὐτὴν μετὰ τῆς αὐτῆς ὡς καὶ πρότερον ἐκπλήξεως. Μετὰ ταῦτα ἐπέταξαν πρὸς τὴν ὀπήν τῆς εἰσόδου ἐτέρως κυψέλης ἐν τῷ μελισσῶνι, ἀλλ' ὅμως ἔλαβον κακὴν ὑποδοχὴν, διότι αἱ μέλισσαι τῆς κυψέλης ταύτης ἀντέστησαν καὶ σκληρῶς ἀπέεζλον αὐτάς. Ὅταν ἐγένετο δῆλον, ὅτι αὐταὶ ἀνήκον εἰς τὴν μεταταθείσαν κυψέλην, τὴν ὀπίαν πιθανῶς εἶχον πρὸ μικροῦ ἐγκαταλείψει, καὶ δὲν ἐδύνατο νά ἀνεύρωσι τὴν νέαν θέσιν τῆς κυψέλης των, ὅπερ σπανιώτατα συμβαίνει εἰς τὰς μέλισσας, ἐν ὅσῳ ἡ κυψέλη των μὲνει ἀτάραχος ἐν τῇ αὐτῇ θέσει. Μὴ διακρίνουσαι λοιπὸν τὴν διαμονὴν των εἰμὴ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ μελισσῶνος, ἐπέστρεψαι κατ' εὐθείαν εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἦσαν εἰθισμέναι νά εἰσέρχωνται.

Τὸ πείραμα τοῦτο φαίνεται ἀποδεικνύον καλῶς, ὅτι ἡ μέλισσα δὲν ὀδηγεῖται οὔτε ὑπὸ τῆς ὀσμῆς οὔτε ὑπὸ τῆς ἀκοῆς, καὶ ὅτι τὸ μόνον προτέρημα, δι' οὗ αὐτὴ διακρίνει καὶ ἀναγνωρίζει τὴν διαμονὴν τῆς, εἶνε τὸ τῆς ὀσμῆς.

Ἐν Ν. Ὑρέσῳ, Μαρτίου τοῦ 1873.

I. Γ. Α.

(1) Ἄξιος βοτανικὴ σημαίνουσα τὴν ὡραίαν κυανόχρουν κόνιν, τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ ἀνθήλῃ τῶν φυτῶν, καὶ δυναμικὴ νά μεταφορῶσθαι γύρω.